

**DOĞAL VE SENTETİK UYUŞTURUCU MADDELER, SUÇA
SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR VE ÇOCUK SUÇLARININ KRİMİNAL
AÇIDAN MODELLEMESİNİN YAPILMASI**

Ercan ALTINSOY

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**DOĞAL VE SENTETİK UYUŞTURUCU MADDELER, SUÇA SÜRÜKLENEN
ÇOCUKLAR VE ÇOCUK SUÇLARININ KRİMİNAL AÇIDAN
MODELLEMESİNİN YAPILMASI**

Ercan ALTINSOY
0000-0003-3114-3613

Prof.Dr. Ali KARA
(Danışman)

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
KRİMİNALİSTİK ANABİLİM DALI**

**BURSA – 2022
Her hakkı saklıdır.**

TEZ ONAYI

Ercan ALTINSOY tarafından hazırlanan “DOĞAL VE SENTETİK UYUŞTURUCU MADDELER, SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR VE ÇOCUK SUÇLARININ KRİMİNAL AÇIDAN MODELLEMESİNİN YAPILMASI” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kriminalistik Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Prof. Dr. Ali KARA
0000-0003-2457-6314

Başkan: Prof. Dr. Ali KARA İmza
0000-0003-2457-6314
Bursa Uludağ Üniversitesi,
Fen Edebiyat Fakültesi,
Kimya Ana bilim Dalı.

Üye : Prof. Dr. Belgin İZGİ İmza
0000-0002-1074-3612
Bursa Uludağ Üniversitesi,
Fen Edebiyat Fakültesi,
Analitik Kimya Ana
Bilim Dalı.

Üye : Prof. Dr. Nalan TEKİN İmza
0000-0002-2776-193X
Kocaeli Üniversitesi, Fen
Edebiyat Fakültesi,
Fizikokimya Ana Bilim
Dalı.

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Prof. Dr. Hüseyin Aksel EREN
Enstitü Müdürü
...../06/2022

B.U.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olaraksunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

..../06/2022

Ercan ALTINSOY

TEZ YAYINLANMA FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezin/raporun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma izni Bursa Uludağ Üniversitesi'ne aittir. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet hakları ile tezin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları tarafımıza ait olacaktır. Tezde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığını ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederiz.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında, yönerge tarafından belirtilen kısıtlamalar olmadığı takdirde tezin YÖK Ulusal Tez Merkezi / B.U.Ü. Kütüphanesi Açık Erişim Sistemi ve üye olunan diğer veri tabanlarının (Proquest veri tabanı gibi) erişimine açılması uygundur.

Prof. Dr. Ali KARA
.../05/2022

Ercan ALTINSOY
.../05/2022

İmza

Bu bölüme kişinin kendi el yazısı ile okudum
anladım yazmalı ve imzalanmalıdır.

İmza

Bu bölüme kişinin kendi el yazısı ile okudum
anladım yazmalı ve imzalanmalıdır.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

DOĞAL VE SENTETİK UYUŞTURUCU MADDELER, SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR VE ÇOCUK SUÇLARININ KRİMİNAL AÇIDAN MODELLEMESİNİN YAPILMASI

Ercan ALTINSOY

Bursa Uludağ Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Kriminalistik Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ali KARA

Ülkemizde ve dünyada çocuk suçluluğunun nedenleri üzerine birçok araştırmalar yapılmıştır. Bunun temel nedeni çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesi aynı zamanda suçla mücadelenin bir parçası olarak görülmesidir. Çünkü küçük yaşlarda suç işleyen bireylerin ileriki yaşlarda suç kariyerini artırdığı, bu alanda çalışan tüm araştırmacılar tarafından kabul edilen bir gerçektir. Çocukların suça sürüklenmesine neden olan en önemli faktör uyuşturucu bağımlılığıdır. Türkiye’de kırsal bölgede 0-18 yaş arası çocukların suça sürüklenmesi ile uyuşturucu arasında anlamlı bir bağ olup olmadığı, ayrıca çocukların suça sürüklenmesine etki eden faktörlerin neler olduğunun ortaya çıkartılması amacı ile Jandarma Olaylar Bilgi Sisteminden alınan 2018, 2019, 2020 yıllarına ait veriler IBM SPSS 21.0 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan çalışmalar neticesinde uyuşturucu kullanımı ile çocukların suça sürüklenmesi arasında anlamlı bir bağ olduğu bulunmuştur. Ayrıca kırsal bölgede çocukların suça sürüklenmesine etki eden faktörler ortaya konulmuş ve yorumlanmış, suçun cinsi, nedeni ve suç işlenen mekânın özelliği gibi hususlar da incelenerek suçun işlenmesine etki eden diğer faktörlerin de neler olduğu saptanmıştır. Bu araştırma neticesinde elde edilen bulguların çocukların suça sürüklenmesini engellemeye katkı sağlayacağı aynı zamanda suçla mücadeleye de destek vereceği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, suç, kriminal, uyuşturucu, kriminalistik, kriminoloji.

2022, ix + 113 sayfa

ABSTRACT

MSc Thesis

NATURAL AND SYNTHETIC DRUG SUBSTANCES, CHILDREN DRIVEN TO CRIME AND A CRIMINAL ANALYSIS OF CHILD CRIMES

Ercan ALTINSOY

Bursa Uludağ University
Graduate School of Natural and Applied
Sciences Department of Criminalistic

Supervisor: Prof. Dr. Ali KARA

Many studies have been conducted about causes of juvenile delinquency in our country and in the world. The main reason for this is that preventing the delinquency of children is also seen as a part of the fight against the crime. Because it is a fact admitted by all researchers studying in this field that individuals who commit crimes at an early age increase their criminal carrier in later ages. The most important factor that causes of juvenile delinquency is drug addiction. Data from the Gendarmerie Incidents Information System for years 2018, 2019 and 2020 was analysed using IBM SPSS 21.0 statistical package program in order to reveal whether there is a significant relation between the delinquency of children aged 0 to 18 in rural areas in Turkey and drugs, as well as the factors that affect juvenile delinquency. As a result of studies carried out, it was found a significant relation between drug use and the delinquency of children. In addition, the factors affecting the delinquency of children in rural areas were revealed. Other factors affecting the commitment of crime were also determined by examining the issues such as the type of crime, the reason of crime and the characteristics of the place where the crime was committed. It has been seen that the findings obtained as a result of this research will contribute to preventing the delinquency of children and will also support the fight against crime.

Keywords: Child, crime, criminal, drug, criminalistics, criminology.

2022, ix + 113 pages.

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Yüksek lisans yapmaya karar verdiğimde sürecin bu kadar zorlu olacağını ama aynı zamanda bitirildiğinde de insanı bu kadar mutlu edeceğini düşünmemiştim. Yüksek lisans eğitim dönemimde bana yardımlarını esirgemeyen her aşamada moral ve destek veren aynı zamanda yol gösteren danışman hocam Prof. Dr. Ali KARA'ya teşekkürü borç bilirim.

İstatistik programının kullanılmasında ve yorumlanmasında bana yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. Rukiye TURGUT hanımefendiye, fikirleri ile ufku açan her zaman yanımda hissettiğim Sayın Hasan Hüseyin UÇAR'a, yüksek lisans yapmamda beni cesaretlendiren ve yol gösteren Doç. Dr. Hacı Murat ARABACI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Her akşam odada ders çalışırken gören ve benimle sohbet etme imkânı dahi bulamayan kızım İrem ALTINSOY ve oğlum Egemen ALTINSOY'a göstermiş oldukları bu fedakârlıklarından dolayı minnet ve şükranlarımı sunarım.

Ercan ALTINSOY
01.06.2022

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
SİMGE ve KISALTMALAR DİZİNİ.....	v
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vi
ÇİZELGELER İZİNİ.....	viii
1. GİRİŞ.....	1
2. KURAMSAL TEMELLER ve KAYNAK ARAŞTIRMASI.....	4
2.1. Kriminoloji ve Kriminalistik	4
2.2. Olay Yeri.....	9
2.3. Psikoaktif (Uyuşturucu) Madde Kavramı ve Tarihsel Süreç.....	10
2.4. Psikoaktif Maddelerin Sınıflandırılması.....	23
2.4.1. Doğal Uyuşturucular	23
2.4.1.1. Afyon ve Türevleri.....	23
2.4.1.2. Kenevir ve Türevleri.....	30
2.4.1.3. Kokain ve Türevleri	33
2.4.2. Sentetik Uyuşturucular.....	40
2.4.2.1. Depresantlar	41
2.4.2.2. Amfetaminler (Uyarıcılar)	42
2.4.2.3. Halusinojenler	46
2.5. Bağımlılık	50
2.6. Uyuşturucunun Çocukları Suça Sürüklemesine Etkisi	52
2.7. Aşırı Doz Uyuşturucu Ölümleri.....	56
2.8. Cezaların Uyuşturucu Kullanımını Azaltmada Etkisi.....	58
3. METERYAL YÖNTEM	58
4. BULGULAR	65
5. TARTIŞMA ve SONUÇ	77
KAYNAKLAR.....	83
EKLER	110
EK 1.....	111
ÖZGEÇMİŞ.....	112

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

Simgeler	Açıklama
%	Yüzde
B	Beta
<	Küçük
>	Büyük
Std. Hata	Standart hata

Kısaltmalar	Açıklama
MO	Modus operandi
YPM	Yeni Psikoaktif Madde/sentetik uyuşturucu
BM	Birleşmiş Milletler
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ECDD	Expert Committee on Drug Dependence(uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi)
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
YPM	Yeni Psikoaktif madde
NPS	New psychoactive substances
GHB	Gama-hidroksibutirat
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
AMATEM	Alkol ve Madde Bağımlılığı Eğitim ve Tedavi Merkezi
THC	Delta-9-tetrahidrokanabinoldür.
MDMA	MetilenDioksi-N-MetAmfetamin
PIHKAL	Phenethylamines I Have Known And Loved
NIDA	Ulusal Uyuşturucu Suistimali Enstitüsü
FDA	Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi
CDC	Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 2.1. Hans Gross'un kriminoloji alanını açıklayan şeması.....	6
Şekil.2.2. Hans Gross'un Kriminal politikalar ile ilgili şeması.....	6
Şekil 2.3. Suç üçgeni.....	8
Şekil.2.4. Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticaret suçundan c.evine giren hükümlü sayısı.....	62
Şekil.2.5. Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanma ve satın alma suçundan c.evine giren hükümlü Sayısı	64

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge 4.1. Türkiye’de Kırsal Bölgede 0-18 Yaş arası Suça Sürüklenen Çocukların Yaş Ortalamaları	65
Çizelge.4.2. Türkiye’de Kırsal Bölgede 0-18 Yaş Suça Sürüklenen Çocukların Eğitim Durumu	65
Çizelge 4.3. Türkiye Kırsal Bölgede Suça Sürüklenen0-18 Yaş Arası Çocukların Yıllara Göre Mesleki Durumları	67
Çizelge 4.4. Türkiye’de Kırsal Kesimde 0-18 Yaş Arası Suça Sürüklenen Çocukların Medeni Durumu	69
Çizelge 4.5. Verilere İlişkin Normallik Testi	70
Çizelge 4.6. Olayın Cinsi, Olayın Nedeni, Olayın İli, Olay Yeri Özelliği, Medeni Durumu, Eğitim Durumu, Alkol Durumu, Uyuşturucu Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Korelasyon Analiz Sonuçları (N=135)	70
Çizelge 4.7. Katılımcıların Çocukların Suça sürüklenmesine etki eden Yordayıcılarına İlişkin Sonuçlar.....	72
Çizelge 4.8. Yıllara Göre Olayların Cinsi Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları	72
Çizelge 4.9. yıllara Göre Olayların Nedeni Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları	73
Çizelge 4.10. yıllara Göre Olayların İller arasında Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları.....	73
Çizelge 4.11. Türkiye’de Kırsal Bölgede 0-18 Yaş arasında İl Bazında Çocuk Suçluluğu Durumu	74
Çizelge 4.12. Türkiye’de Kırsal Bölgede Yıllara Göre 0-18 yaş arası En Çok İşlenen Suç Türleri Durumu	75
Çizelge 4.13. 2018, 2019, 2020 Yıllarının Tamamında Üzerinde Uyuşturucu Bulunduran 0-18 Yaş Arası Suça Sürüklenen Çocukların En Çok İşlediği Suç Türü	75
Çizelge 4.14. 2018, 2019, 2020 Yıllarının Tam amında Uyuşturucu Kullanan 0-18 Yaş Arası Suça Sürüklenen Çocukların Suç işlerken En Çok Kullandığı Malzeme Ve Bu Malzeme İle İşlediği Suç Türü Durumu	75
Çizelge 4.15. 2018, 2019, 2020 Yıllarının Tamamında Alkol Ve Uyuşturucu Kullanan 0-18 Yaş Arası Suça Sürüklenen Çocukların En Çok İşlediği Suç Türü Durumu Çizelge 76	
Çizelge 4.16. Türkiye’de Kırsal Bölgede Yıllara Göre Olay yeri Konumuna Göre 0-18 Yaş Arası Suça Sürüklenen Çocukların Suç işleme Nedeni	76
Çizelge 4.17. Türkiye’de Kırsal bölgede 0-18 Yaş Arası Suça Sürüklenen Çocukların Yıllara Göre Suç İşlenen Noktanın Mekânsal Durumu	77
Çizelge 4.18. Türkiye’de Kırsal Bölgede 2018, 2019, 2020 Yıllarının Toplamına Göre Suça Sürüklenen Çocukların Yaş Durumuna Göre İşledikleri Suç Sayısı	78

1. GİRİŞ

Türkiye'nin nüfusu 2021 yılı itibariyle 84.680.273 olduğu görülmektedir. Ayrıca bu nüfusa Suriyeli sığınmacılar ile diğer yabancılar dâhil değildir (TÜİK., 2021). İl ve ilçe merkezleri dışında köy ve kasabalarda yaşayan kişi sayısı yaklaşık nüfusun % 21'ine denk gelmektedir (Jandarma gov.tr., 2022). Türkiye'de 2020 yılı sonu itibariyle Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından açılan soruşturma dosya sayısı (yani adli makamlara intikal eden olay sayısı) 4.016.479'dur. Gecen yıldan devreden dosya sayısı ise 4.978.662'dir. Toplam dosya sayısı 8.995.141 olduğu görülmektedir. Gecen yıllardan devreden ve 2020 yılı sonu itibariyle faili meçhul dosya sayısı 4.226.101'dir (Adli İstatistik 2020). Yani bu rakam aynı zamanda Türkiye'de aydınlatılamayan olay sayısını vermektedir.

İnsanoğlunun tek başına yaşaması mümkün değildir. Yerleşik hayata geçtikten sonra toplu halde yaşamamanın kolaylıklarının yanında bazı zorluklarla da karşılaşmışlardır. Bunların en başında suç olgusuyla karşılaşılması ve suçtan nasıl korunacağı ile ilgili çareler aranmasıdır.

Suç kelimesi, "karar veririm" anlamına gelen Latince cernō kökünden türetilmiştir. Başlangıçta Latince kelime crīmen "sorumluluk" veya "sıkıntı çıkışlığı" anlamına geldiği kabul edilir (Vries, 1966). Latince kökenli sözcüğün türetildiği Antik Yunanca κρῖμα , krīma sözcüğü, özel veya ahlaki bir yanlıştan ziyade, tipik olarak entelektüel bir hataya veya topluluğa karşı bir suça atıfta bulunmak için kullanılmıştır (Bakaoukas, 2005). 13.yy ortalarında suç İngilizcede "günahkârlık, Tanrı'nın yasalarını çiğnemek" anlamına gelirdi. Eski Fransızca'da crimne "suç, ölümcül günah" demektir (Online Etymology Dictionary 2022) Türk Dil Kurumu sözlüğündeki anlamı "Törelere, ahlak kurallarına aykırı davranış. Yasalara aykırı davranış, cürüm." Olarak açıklanmıştır (TDK, 2022).

Suç kavramı karşılaşılan başka bir problem ise suç kavramının zamana, içinde yaşanılan topluma, toplumun kültür yapısına göre değişkenlik göstermesidir. Herhangi bir toplumda suç oluşturmeyen fiil, başka bir toplumda suç oluşturabilir. Aynı toplum içerisinde dahi zaman içerisinde suç anlayışı değişebilmektedir. "Suçun tanımına bakacak olursak suç, kanunla yasaklanan, herhangi bir şekilde gerçekleştirildiğinde devlet tarafından cezalandırılan kusurlu eylem veya ihmaldir." Diyebiliriz. Suçun birçok tanımı

yapılabilir ama hangi suç tanımını benimsediğimizden daha ziyade, önemli olan suç davranışlarının ceza hukukunda nasıl tanımlandığıdır (Siegel, 2006)

Toplumı yöneten otoriteler tarafında suça karşı ceza mekanizması oluşturularak öncelikle suç engellenme çabalarına rağmen oluşursa işlenen suça karşı verilecek ceza ile toplumda adalet duygusu oluşturulmaya çalışılmıştır. Tarih boyunca toplumlar birçok ceza yöntemi denemişler ancak bazıları çok barbarca bazıları da çok gülünç bulunmuştur.

İlk çağlarda adalet ve hukuk sistemi oluşmadığı için insanlar uğradığı haksızlığa karşı öcünü almada serbestti “insana özgü öç” alma diye nitelendirilen bu yöntemde barbarca ve çok yıkıcı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Antik Çağlara baktığımızda Platon (MÖ 429 – MÖ 347) hukukun temelinin tanrıların yasalarından ziyade toplumsal ahlak yapısının egemen olmasını istemiştir. Dolayısıyla ahlaki kurallara aykırı her eylemin suç teşkil etmesini savunmuştur. Aristoteles'in (MÖ 384 – 322) görüşüne göre ise insanlar, zekâ, duygu ve arzular ile donatılmış bir beden ve ruhun birleşiminden oluştuğunu, “Nicomachean Ethics adlı” eserinde ise suçu arzuyla uyarılan özgür iradenin eylemi olarak tanımlamıştır. Yüzyıllar boyunca toplumlar yargılama ve cezalandırma işlemini dini değerleri esas alarak gerçekleştirdiler. Suçla orantılı verilen cezanın tanrıların öfkelerini azalttığı düşünülürdü (Barnes, 1934; Ameriks ve Clarke, 2000).

Avrupa'da suç ve ceza düşüncesi, Roma hukukunda bulunan natüralist düşünceden uzaklaşarak manevi bir yöne evrilmiştir. Şeytanın etkisi suçun en yaygın açıklamasıydı. Cezalar ilkel ve acımasızdı. Suç günahla özdeşleştirilirdi. Devleti yönetenler bu korkunç cezaları verirken Tanrı yerine hareket ettiklerini iddia ederlerdi. Tanrı'nın kimin masum, kimin suçlu olduğunu gösterebileceğine inanılırdı. Bunun için resmi yöntemler uygulamaya başladılar. Bu yöntem sanığın çok zor ve acı çekeceği bir takım testlere tabi tutulmasıydı. Bu uygulamaya "işkence ile yargılama" (trial by ordeal) denildi. Dini inançları gereği bu işkence yapıldığında kişi masumsa (Tanrı tarafından korunur) zarar görmeden atlatacağı (hayatta kalacağı) eğer suçlu ise Tanrı'nın onu korumayacağından bu kişinin öleceği düşüncesine dayanmaktaydı. Örneğin, bir kadının cadı olup olmadığını belirlemenin en iyi yöntemi, onu bağlayıp suya atmaktı. Yüzerse masum, yüzemez ve boğulur ise suçlu sayılırdı (Hamowy, 2003; Fisher, 2010; Barnes, 1934 Beccaria, Newman, & Marongiu, 2017).

İşkence yolu ile yargılama 1215 yılında papa tarafından kaldırıldı yerine saniğin masum olduğuna dair yemin edecek on iki saygın kişiyi bir araya getirdiği kompürasyon (compurgation) sistemine bıraktı. Buradaki amaç, hiç kimsenin Tanrı tarafından cezalandırılma korkusuyla yemin etmeyeceği mantığına dayanmaktaydı (Hamowy, 2003; Fisher, 2010; Barnes, 1934 Beccaria, Newman, & Marongiu, 2017).

Avrupa'da Orta Çağ'ın sonunda suç denilen olgunun doğal açıklamaları için modern arayışları da beraberinde getirdi. Bu isimlerin başında Thomas More gelmektedir. 1516'da yazdığı "Ütopya" başlıklı eserinde, hayalî bir adada kurguladığı bir ülkenin siyasi sistemini, "ideal" olarak tarif etmiştir. Jean-Jacques Rousseau'nun (1712 – 1778) yazdığı "toplum sözleşmesi" özellikle öne çıkmıştır. Hobbes'a göre devletin asıl amacı bireylerin güvenliğidir. Çatışma ortamı, insanların kazanılmış haklarından feragat ederek daha büyük bir güce devri ile sonlanabileceğini savunur. Sosyal sözleşmede insanların hile yapmasını önlemek için bir yaptırım mekanizması da oluşturulmak zorundadır. Toplumsal sözleşmeyi kabul eden herkes, sözleşmeyi sürdürmek için devlete güç kullanma hakkını da vermeyi kabul eder (Bakırcı, 2008; Rosenfeld, 1984).

Böyle bir toplumsal yapının oluşabilmesi için bireylerin bazı özgürlüklerinin kısıtlanmasını ve belli kurallara uymalarını zorunlu kılmaktadır. Sosyologlar tarafından "Sosyal Sözleşme" olarak adlandırılan bu düşünceye göre kişiler, özgürlüklerinin bir kısmını, kamu otoritesine bırakarak konulan kurallara uymayı taahhüt ederler. Kişiler bunun karşılığında kamudan güvenlik, adalet ve toplumsal düzen ve intizamın sağlanması gibi temel ihtiyaçların karşılanmasını beklerler (Friend, 2006). Sosyal sözleşme olarak adlandırılan bu duruma göre vatandaş ile devletin anlaşması sonucunda devlete düşen görev kamu düzenini sağlamak ve adaleti tesis ederek insanların güvenlik ihtiyacını karşılamaktır (Bakırcı, 2008; Rosenfeld, 1984).

Toplumda güvenliğin sağlanması ve adaletin tesis edilmesi meydana gelen adli olay sayısını azaltılmasından geçmektedir. Yani insanların suçtan zarar görmesinin engellenmesi gerekmektedir. Suç hiçbir zaman tamamen engellenemez. Ancak minimize edilerek azaltılabilir. Tüm dünyada bilinen bir gerçek vardır ki insanların çocukken yaşadıkları travmalar veya edindikleri kötü alışkanlıkları yaşamları boyunca devam ettirme olasılıkları yüksektir. Suç ve suçlulukla mücadele edilecekse öncelikle çocukların

suça sürüklenmesinin önüne geçilmesi gerekmektedir. Bu nedenle bu tezde kırsal bölgelerde yaşayan çocukların suça sürüklenmesine etki eden faktörlerin ortaya çıkartılarak kriminal açıdan modellenmesi hedeflenmektedir. Kırsal bölge çocuk suçluluğu üzerine tüm Türkiye'yi kapsayacak şekilde bugüne kadar bilimsel bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma ile Türkiye'nin kırsal bölgede yaşayan çocuklarda uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının suç işlemelerine olan etkisi incelenmeye çalışılacaktır. Ayrıca çocuk suçlarının kriminal açıdan incelemesi yapılarak olayda kullanılan suç aletleri, olayın cinsi, olay yeri, olayın zamanı, mağdurun yaşı ve cinsiyeti gibi hususların olayın oluşumuna etkisi ve bu tür olayların engellenmesi için ne gibi tedbirlerin alınması gerektiği ortaya çıkartılmaya çalışılacaktır.

2. KURAMSAL TEMELLER ve KAYNAK ARAŞTIRMASI

2.1. Kriminoloji ve Kriminalistik

Kriminolojinin birçok tanımı vardır. En genel tanımı; Suç ve suçluların bilimsel olarak incelenmesine kriminoloji denilir (Petherick, Turvey & Ferguson, 2009). Başka bir tanım ise: Kriminoloji, suç, suçlular, suçlu davranışının araştırılması ve önlenmesine yönelik bilimsel çalışmalardır (Reid, 2017).

Kriminolojinin bu kavramsal tanımları, suç, suçluluk ve bilimsel çalışmalar arasında kesiştiği birçok nokta vardır. Suçun işlendiği mekânı ve nedenleri üzerine çalışan akademisyenler için kriminoloji bir sosyal bilimdir. Suçluların eylemlerini, seçimlerini, psikolojisini veya kişiliğini inceleyenler için ise bilişsel veya davranışsal bir bilimdir. Biyolojik faktörler ile suçlu davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyenler için ise genetik bir bilimdir. Her bilim insanı suça ve suçluya kendi alanı ve kapsamı dâhilinde yaklaşır. Bazen farklı bilim alanları amaçları doğrultusunda birbiriyle kesişebilir. Bununla birlikte, kriminologların tamamen sosyal bilimciler olduklarına dair yapılan söylemler yanlıştır. Tüm adli bilimler aslında kriminolojinin alt disiplinleridir (Petherick, Turvey & Ferguson, 2009). Çünkü suç ve suçlulukla mücadele kriminologların bu alanda ilk defa çalışmalarıyla ortaya çıkmıştır.

Yukarıda da anlatıldığı üzere hâkimlerin, savcılarının ve gardiyanların suçlulara yönelik kötü muamelelerine karşı çıkan Cesare Beccaria (1738 – 1794)'dir. Beccaria, akılcı, toplumsal sözleşme fikirlerini suç ve ceza adaletine uygulayarak "Suçlar ve Cezalar Hakkında" adlı kitabını yayımlamış hem idam cezasına karşı çıkmış hem de ağır ve acımasız cezaları değiştirmeye çalışmıştır. Onun fikirleri Amerika ve Fransa'da ceza adalet sisteminin temelini oluşturmuştur (Demirbaş, 2010).

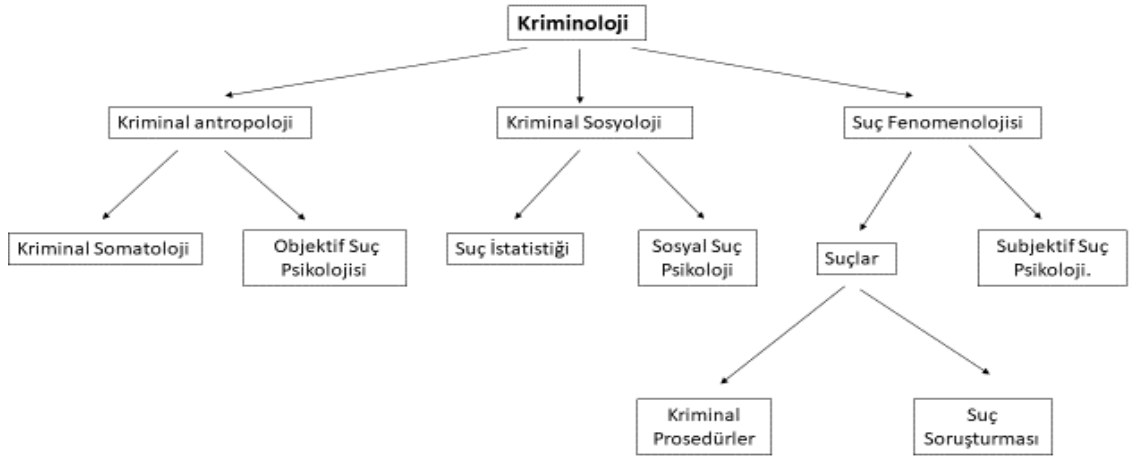
Adolphe Quetelet (1796 -1874) suçla ilgili ilk istatistiki kitabını 1827'de Fransa'da yayımlanmıştır. Fransa'nın bazı yerlerinde suç oranları daha yüksekken bazı bölgelerde daha düşüktü. Bu durum suçun sadece bireyin özgür iradesi sonucu oluşmadığını, daha geniş bazı sosyal sebeplerin suçun oluşumuna katkıda bulunmuş olabileceğini düşündürdü. Bu istatistikleri analiz eden Adolphe Quetelet bazı insanların özellikle genç, erkek, fakir, işsiz ve eğitimsiz olanların diğer insanlara nazaran daha fazla suç işleme

meyilli olduğunu buldu. Quetelet, yaşamı boyunca suçun ahlaki kusurlardan kaynaklandığı görüşünü savundu. Ancak ahlaki kusurların biyolojik özelliklerde saklı olduğunu özellikle de yüz ve başın görünümünde ortaya çıktığı görüşünü daha fazla benimsedi. Bu aynı zamanda onu, Lombroso'nun doğrudan selefi haline getirdi (Demirbaş, 2010).

Cesare Lombroso (1835 – 1909) psikiyatri uzmanı olan bir doktordu ve Torino Üniversitesi'nde tıp profesörüdür. Lombroso suçluların, antropometrik ölçümler sayesinde tespit edilebileceğini kişilerin "doğuştan suçlu" olduğunu fiziksel özelliklerine bakılarak ve ölçümler yapılarak suçlunun anatomik olarak tanımlanabileceğine inanıyordu. Lombroso'nun kriminoloji terimini icat ettiği ve kriminolojinin kurucusu olduğu iddia edilir. Lombroso'nun kişilerin doğuştan suçlu olduğu iddiası günümüzde geçerliliğini yitirmiştir. (Lombroso, 1911; Demirbaş, 2010).

Lombroso suç antropolojisi ve psikiyatri açısından teorilerini kitap halinde yayınladıktan kısa bir süre sonra, Avusturyalı Hukukçu ve Kriminoloji Profesörü Dr. Hans Gross, Kriminal Soruşturma (Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Criminalistic) (1906) ve Suç Psikolojisi (1911) adlı eserlerini yayımlanmıştır. (Gross, 1893, 1906; Petherick ve Turvey, 2008).

Bu iki eser suçun genel olarak soruşturulması, fiziksel kanıtların bilimsel olarak incelenmesi ve suç davranışının sınıflandırılması gibi birçok konuda açık talimat vermektedir; ayrıca suç nedenlerini ve suçlu davranışını tartışmaya açmıştır. Dr. Gross, özünde kriminalistik ve kriminal profilleme gibi alt uzmanlıkları içeren adli kriminolojinin “dedesidir” (Petherick, & Turvey, 2008).

Şekil 2.1. Hans Gross'un kriminoloji alanını açıklayan şeması (Gross, 1893, 1906; Petherick ve Turvey, 2008).

Şekil 1'de gösterildiği gibi, kriminoloji alanı Gross tarafından geniş ve kapsayıcı olarak tanımlandı. Suç Fenomenolojisinin, daha geniş Kriminoloji biliminin bir dalı olduğunu görülmektedir.

Şekil 2.2. Hans Gross'un Kriminal politikalar ile ilgili şeması (Gross, 1893, 1906; Petherick ve Turvey, 2008).

Adli bilim yazarlarının çoğu, modern kriminalistiğin bir disiplin olarak formüle edilmesini, kriminalistik ve kriminalist terimlerini türeterek ilk kez kullanılmasını sağlayan ve kullanan yukarıda bahsedilen Hukukçu ve Kriminoloji Profesörü Hans

Gross'a atfedilmiştir (Chisum ve Turvey, 2007; DeForest, Gaennslen ve Lee, 1983)

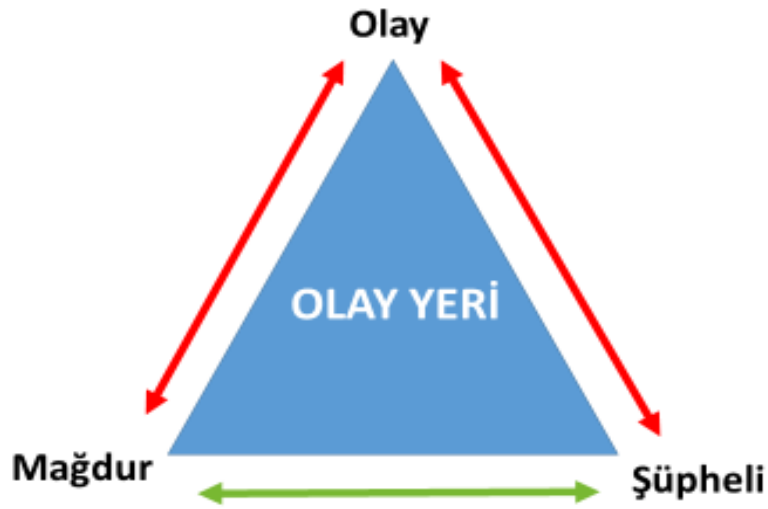
Hans Gross'un yazmış olduğu bu eserin ortaya koyduğu öneri ve hedefler biçimlendirici ve iddialıydı. Kriminoloji alanında bilimsel araştırma ilkeleri oluşturmuş ve bu alanda çalışma yapacaklara yol gösterici olması açısından yeni araştırmacıları cesaretlendirmiştir. Aynı zamanda uluslararası alanda geniş yankı uyandırması sebebiyle büyük bir başarı elde etmiş İngilizce dilinde beş kez baskısı yapılmıştır (1906, 1924, 1934, 1949 ve 1962), (Petherick ve Turvey, 2008)

Dr Edmond Locard, kriminoloji biliminin öncüsü olarak bilinen "Fransa'nın Sherlock Holmes'u" olarak anılan bir kriminalisttir. Tıp okurken bilimin hukuk meselelerine uygulanmasına ilgi duydu. Kriminalistik üzerine tezini yazdı. En ünlüsü yedi ciltlik dizisi "Traite de Criminalistique" (Kriminalistik Antlaşması) olan 40'tan fazla eser yayınladı. Dr. Edmund Locard'ın 1910 yılında Fransa'nın Lyon şehrinde dünyanın ilk polis kriminal laboratuvarını kurdu. 1929 yılında Locard ve diğer birçok kriminalist, İsviçre'de Uluslararası Kriminalistik Akademisi'ni kurdu. Edmond Locard belki de en çok Locard'ın Değişim İlkesini formüle etmesiyle tanınır. Teori, iki nesne birbiriyle temas ettiğinde, birinin diğerinden bir şeyler alacağı ya da bir şeyler bırakacağı tezine dayanmaktadır. Yani kısaca "Her temas iz bırakır" olarak özetlenmiştir. Kesinlikle her temas bir iz bırakır; onu bulmak ve değerlendirmek kriminalistlere kalmıştır diyebiliriz (Gallagher ve Thornton, 2011).

Kriminalistik kelimesini bilimsel anlamda açacak olursak birçok tanımı olduğunu görürüz. Kriminalistik; adli olayların aydınlatılması amacıyla, adli bilimlerin tüm dallarının maddi delilleri belirlenmesi ve incelenmesinde kullanılan bilimsel yöntem ve teknikler olarak tanımlanmıştır (Ateş, 2021). Amerikan Kriminalistik Kurulu, kriminalistliği, "kişilerin tanınması, tanımlanması, tespit edilmesi ve değerlendirilmesine yönelik meslek ve bilim disiplini" olarak tanımlamaktadır. California Kriminalistik Derneği ise: "fiziksel delillerin bilimsel analizi ve incelenmesi, yorumlanması ile ilgili profesyonel meslek" diye tanımlamıştır (Girard, 2017) Bu tanımlara baktığımızda adli bilimlerin tanımı ile çok benzer olduğunu görürüz. Çünkü her iki disiplinin de amacı adli makamlara delillerin bilimsel analizini yapmaktır. Ancak bilimsel literatüre baktığımızda Avrupa'da Kriminalistik terimin daha çok kullanıldığını, Amerika Birleşik Devletleri'nde ise adli

bilimler teriminin daha yaygın olduğunu görürüz. Türkiye’de ise her iki terim de yaygın olarak kullanılmakla birlikte; üniversitelerin bu alana yönelik enstitüleri ve fakülteleri “adli bilimler” olarak adlandırılmış ve bu isimle anılmaktadır. Bu iki terimi birbirinden ayırmak oldukça zordur.

Kriminalistik, meydana gelen adli olayın olay yerindeki iz ve emarelere bakarak; nasıl meydana geldiği varsayımından yola çıkarak olayın aydınlatılmasına yönelik fiziksel delillerin tespit edilmesi ve bu delillerin incelenerek, şüphelinin tespitine kadarki süreci kapsamaktadır.

Şekil 2.3. Suç üçgeni

Adli bir olay meydana geldiğinde olayın aydınlatılması için izlenecek başlıca yol delilden şüpheliye gidilmesi ilkesidir. Olayın aydınlatılması için şüphelinin olay ve mağdurla bağlantısının ortaya çıkartılması gerekir. Şekil 1.3.'e baktığımızda suç üçgeninde aşağıdaki bağlantılar ortaya çıkartılabilir.

- Şüpheli – Mağdur,
- Şüpheli – Olay,
- Mağdur – Olay,
- Şüpheli – Olay yeri,

- Mağdur – Olay Yeri,
- Olay – Olay Yeri
- Olay –Olay

Bu bağlantıların ortaya çıkartılması aynı zamanda olayın aydınlatıldığı anlamına gelecektir. Suç üçgenini daha iyi kullanabilmek ve sonuç elde edebilmek için Kriminal literatürde iki yöntem aktif olarak kullanılmaktadır. “Modus operandi” (MO) ve “Corpus Delicti” dir. Bu iki kavramın uygulanması suç soruşturmasının daha sağlıklı yürütülmesine ve doğru sonuçlanmasına, dolayısıyla olayın aydınlatılmasına katkı sağlayacaktır.

Corpus delicti, "Suçun gövdesi" Latince bir deyimdir. İngiltere’de masum olan hatta hiç işlemediği suçları itiraf eden kişileri korumak için 300 yüz yıldır uygulanan ortak bir hukuk kuralıdır. Suçun gövdesi. Bir suçun işlendiğinin nesnel kanıtının ortaya konulması gerekir. Bu kural özellikle akıl hastalığı veya zihinsel özürlü olan kişilerin işlemediği bir suçu itiraf etmiş olabilecekleri düşünülerek bu kişilere belirli bir oranda koruma sağlar. Corpus delicti tüm suçlar için geçerlidir, ancak bir cinayet soruşturmasında özellikle önemli olarak kabul edilir. Kolluğun bir kişiyi suçlamadan önce suçun gerçekleştiğini ortaya koyan bir ceset veya cesedin parçasını delil olarak göstermesi gerekir. Bir kişi kaybolduğunda, kolluk suç isnat etmekte zorlanacaktır. Ortada bir ceset veya ölümün gerçekleştiğini kanıtlayacak bir delil yoksa o zaman bu kişi büyük olasılıkla bir cinayete kurbanı gittiği düşüncesi ortadan kalkacak, kayıp bir kişi veya kaçak olarak kabul edilecektir (Morris, 1952; Mullen, 1992).

Modus operandi (MO), çalıştırma yöntemi anlamına gelen Latince bir terimdir. Bir suç eyleminin gerçekleştirilme yöntemini tanımlayan bir ifadedir. Kolluk, faillerin suç işlerken kullandıkları yöntem ve teknikleri anlamlandırabilirse, şüphelilerin kimliğini tespit etmeyi ve failleri yakalamanın en iyi yolu olarak uzun süredir kullanılan bir yöntemdir. MO'nun bir soruşturma tekniği olarak kullanılması büyük ölçüde, Binbaşı Lewellyn W. Atcherley (1913) tarafından ortaya konulmuştur. Atcherley, Scotland Yard'ta (Londra Polis Teşkilatı Karargâhı) 1896 yılından bu tarafa polis soruşturmalarına destek vermek için faillerin dosyalarına inceleyerek olayları failleriyle ilişkilendirerek Modus Operandi Sistemini oluşturmuştur (Douglas, & Munn, 1992; Turvey, 2008;

Douglas, Burgess, Burgess ve Ressler, 2013). Her adli olayı on ayrı nokta üzerinden değerlendirdi. Bunlar:

- Olayın meydana geldiği yer,
- Olay yerine giriş yolu,
- Kullanılan malzemeler (suç aletleri),
- Çalınan malzemeler,
- Olayın zamanı,
- Suç mahalli dışında bulunan iz ve emareler
- Olaya karışın diğer kişiler
- Failin kullandığı ulaşım araçları
- Adli olayın meydana gelişi ile ilgili kişiye özgü karakteristik özellikler veya eylemler (Douglas, & Munn, 1992; Turvey, 2008; Douglas, Burgess, Burgess ve Ressler, 2013).

Aynı zamanda bu yöntemle olaylar arasındaki bağlantılar ortaya çıkartılabilir. Aydınlatılmayan olaylar bu yöntemle aydınlatılabilir. Bazı olaylarda faillerin psikolojik veya kişilik yapısına ait profillemede oluşturulabilir.

2.2. Olay Yeri

Olay yeri, herhangi bir adli olayın suçun işlendiği yerdir. Aynı zamanda olayın aydınlatılmasına failin kimliğinin tespit edilmesinin sağlayacak ve olayın nasıl meydana geldiğini gösteren fiziksel kanıtları bolca barındıran alandır. Delil olabilecek bulgu barındıran hemen her yer olay yeri olabilir. Ancak bilimsel anlamda, “Olay Yeri”: “Adli olayın eylemlerinin gerçekleştiği, canlı ve her an değişebilecek özellikte asıl suç merkezini, suça konu eylemlerin hemen öncesi ve sonrasına ait alanları içeren ve suçla ilgili şahısların varsa aralarındaki ilişkiyi mantıksal olarak açıklayabilecek delilleri barındıran, dinamik bölgedir” (Kriminalistik, 2019)

Olay yeri birden fazla farklı alan olabilir. Suç önce evin içerisinde, sonra bahçede, daha sonra da sokakta devam etmiş olabilir. Aynı bölgede birbirine bitişik olay yeri olabileceği

gibi olayın hemen devamında failin saklandığı bir evde ikincil bir olay yeri olabilir.

Olayın aydınlatılmasında hayati öneme haiz olan olay yerindeki bulguların bozulmadan, kaybolmadan ve değiştirilmeden muhafaza edilmesi çok önemlidir. Olay yerine ilk ulaşan kolluk personeli (ilk ekip) yapacağı ilk işlemlerden bir tanesi olay yerine giriş ve çıkışı kısıtlamak olacaktır. Aynı zamanda olay yeri alanını belirleyerek "OLAY YERİ GİRİLMEZ" güvenlik şeridini de çekmelidir. Çünkü olay yeri ne kadar ilk haliyle korunur ve muhafaza edilirse olay yeri inceleme birimlerinin de delil elde etme ihtimalide o kadar çok artacaktır. Dolayısıyla olayın aydınlatılması ve faillerin kimliğinin tespit edilmesi kolaylaşacaktır.

Olay yeri alanını belirlemekten sorumlu olan ilk ekip suç mahallinde, suçun eylemlerinin gerçekleştiği ve bu eylemlerden etkilenmiş olabileceği yerleri; "Olay yeri (Asıl Olay)", "Olay Yeri Yakın Çevresi" ve "Olay Yeri Geniş Çevresi" olmak üzere, üç ayrı alana ayırmalı, alacağı tedbirleri de bu alanların taşıdığı özelliklere göre uygulamalıdır. Söz konusu bu üç alan genel olarak birbiri ile ilişkili ve bitişik alanlardır (Kriminalistik, 2019)

İlk ekip Asıl olay yeri olarak tanımlanan alanı tespit ettikten sonra özellikle bu bölgeyi mümkün olan en geniş haliyle belirleyip güvenlik şeridini çekmeleri gerekir. Bu durum olay yerini kontaminasyondan koruyacağı gibi delillerin elde edilmesini kolaylaştıracaktır (Baxter 2015).

2.3. Psikoaktif (Uyuştucu) Madde Kavramı ve Tarihsel Süreç

Narkotikler, farmakolojik olarak afyon ve benzeri bileşeni olan psikoaktif maddelerin bir kişinin psişik ve fiziksel durumunu değiştirebilen, ağrıyı azaltan, uykuya neden olan, merkezi sinir sistemi üzerinde etki ederek beyin fonksiyonlarını etkileyen, algı, ruh hali, bilinç, biliş ve davranışta geçici değişikliklere neden olan maddelerdir (Hackney, 2017).

Başka bir tanımlamada ise alkaloitlerin, öncelikle bitkilerde bulunan, insanlar ve diğer hayvanlar üzerinde önemli fizyolojik ve farmakolojik etkileri olan ve azot içeren organik bileşiklerdir diyebiliriz (Balanova ve diğerleri, 1992, 1995; Bruhn ve diğerleri, 2002; Cartmell ve diğerleri, 1991, 1994; El-Seedi ve diğerleri, 2005).

Bazı bitkiler morfin, nikotin, kafein ve efedrin içerebilir. Bu nedenle, alkaloid içeren bitkiler, tarih öncesi çağlardan buyana tıbbi ve psikolojik tedavilerde kullanılmıştır. Bu bileşikler içeren bitkilerin hazırlanması ve tüketimi ile ilgili arkeolojik objelerde ve bu bitkileri kullanan geçmiş tarihteki insanların iskeletlerinde (kemikler, dişler, dokular, saçlar) rastlamak mümkündür (Balanova ve diğerleri, 1992, 1995; Bruhn ve diğerleri, 2002; Cartmell ve diğerleri, 1991, 1994; El-Seedi ve diğerleri, 2005; Ogalde ve diğerleri, 2009; Oxenham ve diğerleri, 2002; Rafferty, 2002; van der Merwe, 1975; Zagorevski ve Loughmiller-Newman, 2012).

Alkol ve uyuşturucunun ne zaman kullanılmaya başlandığı ile ilgili bilgiler tarih öncesine kadar dayanmaktadır. İnsanlar tarafından kullanılan köklü bir alışkanlık olduğu düşünülmektedir (Dobkin de Rios, 1984). Millattan önceski yıllara ait olduğu düşünülen Avrupa'daki arkeolojik alanlarda yapılan incelemelerde, fermente içecekler ile psikoaktif bitki kalıntılarının izlerine rastlanmıştır (Furst, 1976). Bu tarihi ören yerlerinde yapılan kazı çalışmalarında diğer bulguların yanı sıra psikoaktif bitki kalıntıları, fermente içecek kalıntıları, arkeolojik öğelerdeki alkaloidler ve sanatsal tasvir izlerine rastlanmıştır. Bu psikoaktif maddelerin daha çok mezarlarda ve tören yerlerinde olduğu görülmektedir. Bu maddelerin dini ayinlerde kullanıldığına dair güçlü emareler görülmektedir (Dobkin de Rios, 1984; Furst, 1976; Harner, 1973; Ott, 1993; Schultes ve Hofmann 1979). Psikoaktif maddeler tarih öncesi çağlardan bu yana bilimsel olarak psikologlar, farmakologlar ve sosyologlar tarafından kullanımı önerilmiştir. Bununla birlikte, bu maddelerin tüketimi insanlık tarihi kadar eski olmasına rağmen, tarihsel ve kültürel bağlamda araştırmalar oldukça yenidir. Dünya genelindeki etnografik literatüre bakıldığında, özellikle Orta ve Güney Amerika ile orta doğu ve güney Afrika'dan Asya'ya kadar geniş bir coğrafya da psikoaktif maddelerin kaynağı olabilecek bitki türleri ile ilgili çok miktarda bilgi olduğu görülmektedir (Dobkin de Rios, 1984; Furst, 1976; Harner, 1973; Ott, 1993; Schultes ve Hofmann, 1979).

MÖ. 3000'li yıllarda Mezopotamya'daki Sümerlere ait olduğu değerlendirilen yazılı kayıtlarda afyon haşhaşının kullanıldığını dair bazı izlere rastlanmıştır (Kritikos ve Papadaki, 1967). Ancak bu iddia hala tartışılmaktadır (Krikorian, 1975). Buna karşılık Mısır papirüslerinde, MÖ 2000 yılının ortalarından itibaren farklı psikoaktif bitki

türlerinin kullanıldığına dair tartışmasız bilgiler olduğu bilinmektedir (Gabra, 1956; Schultes ve Hofmann, 1979).

Ne yazık ki, arkeolojik kayıtlarda psikoaktif maddelerin kullanımına ilişkin birçok belirti olmasına rağmen, Avrasya kıtasında milattan önceki tarihlere ilişkin benzer çalışmalar oldukça azdır. Psikoaktif maddelerin kullanımına ilişkin Yunanlı tarihçi Herodot'un (1995) yazıtlarında İskitlerin MÖ beşinci yüzyılda cenaze törenlerinde ki ayinlerde psikoaktif madde kullanıldığını anlatmıştır (Askitopoulou, Ramoutsaki ve Konsolaki, 2002).

Birleşmiş Milletleri (BM)'nin 1961 tarihli Narkotik Uyuşturucu Madde Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi, 1988 tarihli Narkotik Uyuşturucu ve Psikotrop Madde Kaçakçılığının Önlenmesi Sözleşmesi, uluslararası düzeyde uyuşturucu madde ile ilgili mevzuatın düzenlenmesini sağlamıştır (Coning ve Stølsvik, 2013). Narkotik ve psikotrop maddelerin kullanımını kontrol altına almak için tedavi özelliği olanlar, kötüye kullanma ihtimali olanlar ile sağlık açısından risk taşıyan türlerine göre BM Sözleşmelerinde sınıflandırılmıştır. 1961, 1971 ve 1988 yılındaki bu sözleşmelerin yapılmasında Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi tarafından (ECDD) tıbbi ve bilimsel değerlendirme raporları dikkate alınmıştır.

Uluslararası düzeyde uyuşturucu ile mücadelede yapılan eksiklikler BM 1996 yılındaki toplantısında ifade edilmiştir (United Nations Office on Drugs and Crime. 1996). Yine 2001 yılında BM'nin, psikoaktif maddelerde meydana gelen değişiklikler özellikle sentetik uyuşturucuların ortaya çıkması bu maddelerin hızla yayılması ve tüketiminin artması yeni önlemler almasına neden olmuştur (United Nations Office on Drugs and Crime, 2001).

Uyuşturucu ile mücadele edilmesi ile ilgili BM'nin 1961 ve 1971 yıllarında yayımladığı sözleşmelerin uygulanması hususunda sadece kolluk kuvvetlerine odaklanıldığı görülmektedir. Yeni Psikoaktif Madde (YPM) ile ilgili olarak, yine kolluk kuvvetleri aracılığıyla üretim, satışı ve kullanılması önlenmeye çalışılmıştır ancak, halk sağlığının korunması için bir strateji planı ortaya konulmamıştır (Corazza ve Roman-Urrestarazu, 2017; Wilkins ve diğerleri, 2017).

2008'de “Spice”ın farklı olduğu iddiası yavaş yavaş önce medyadan sonra da politika yapıcılar ve araştırmacılardan ilgi görmeye başladı. Başlangıçta birkaç orta Avrupa ülkesinde “Spice” ile ilgili endişeler ortaya çıkmıştı. Ancak internet üzerinden tüketiciler izlendiğinde bundan çok daha geniş bir alana yayıldığını hatta Avrupa Birliği'nin ötesine Rusya'ya kadar uzandığını görüldü (Sedefov ve diğerleri, 2009).

Sentetik uyuşturucuların analizinde karşılaşılan ilk sorun içinde tam olarak ne olduğunun bilinmemesiydi. “Baharat” olarak adlandırılan sentetik uyuşturucunun içerisinde 15'e kadar farklı bitki içerdiği iddia edildi. Bunlardan yabancı dagga (*Leonotis leonurus*) ve Hintli savaşçı (*Pedicularis densiflora*) psikoaktif etki yaratması en olası maddeler olarak görüldü. Yapılan deneylerde test edilen numunelerin gücüne Alman araştırmacılar şaşırdılar (Auwärter ve diğerleri, 2009). Bununla birlikte, detaylı kimyasal analiz sonucunda bu ürünlerde bitkisel maddelerden herhangi biri bulunamadı. Sonunda 16 Aralık 2008'de nükleer manyetik rezonans spektroskopisini kullanarak sentetik bir kanabinoid (sikloheksilfenol CP 47 497 ve onun aktif homologlarından biri) tanımlamayı başardılar (Sedefov ve diğerleri, 2009; Compton ve diğerleri, 1992;1993). Bir gün öncede Frankfurt belediye meclisi için sentetik bir kanabinoid naftoilindol, JWH-018 ürününün analizini üstlenen bir şirkette tanımlamayı başarmıştı (Auwärter ve diğerleri, 2009). Tanımlamanın yapıldığı zamandan bu yana Avrupa'da ve Amerika Birleşik Devletleri'nde sekiz ve Japonya'da dokuz “Spice” ile ilgili ürünlerde sentetik kanabinoid bulundu (Sedefov ve diğerleri, 2009).

Toplumun yanıltıcı bir takım bilgilerle ortaya çıkan “yasal yüksek değerler” olarak da bilinen YPM ortaya çıkışıyla birlikte dünyada benzeri görülmemiş bir uyuşturucu pazarı ortaya çıkmıştır. Toplum sağlığını uyuşturucudan korumak için bu maddelerle mücadelede de büyük sorunlar ortaya çıkmıştır. (Griffiths, Sedefov, Gallegos ve Lopez, 2010). YPM, ne Uluslararası Uyuşturucu Maddelere dair 1961 Tek Sözleşmesinde, ne de 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesinde uyuşturucu olarak tanımlanan ve kontrol altında tutulan yasaklı maddeler sınıfında olmayan, yeni sentezlenmiş kimyasallar olduğu görülmüştür (Corazza, Demetrovics, Brink ve Schifano, 2013). YPM'lerin internet yolu ile kolayca pazarlanması hızla ticarileşmesini kullanılmasını sağladı. Bu durum aynı zamanda uyuşturucu pazarında kullanıcıların bu maddelere kolay ulaşabilmesine imkân tanıdı. Aynı zamanda yasaklanan psikoaktif maddelerin yerine

kimyasal formülasyonunda çok küçük değişiklikler yapılarak yasaklı olmayan YPM'ler piyasaya sürüldü. Bu durum uyuşturucu ile mücadelede ciddi sıkıntılara neden olmuştur (Schifano ve diğerleri, 2015; Roman-Urrestarazu, Robertson, Yang, McCallum, Gray, McKee ve Middleton, 2018). YPM'lerin ticaretinde ve kullanımındaki hızlı artışa rağmen sağlık açısından potansiyel zararlarıyla ilgili toplumdaki bilgi eksikliği halk sağlığı açısından ciddi tehlikelere yol açmıştır. Uzmanlar, YPM'lerin farklı alt gruplarda kimyasal formülasyonlarında benzerliğin olmaması ve yeni sentezlenmiş psikoaktif maddeleri deneyen kullanıcıların karşılaştığı potansiyel zararların tam olarak ne olduğunun bilinmediğini ifade etmişlerdir. Ancak buna rağmen çok geniş bir yelpazede sürekli ortaya çıkan Yeni Psikoaktif maddelerle karşı karşıya kaldılar (Corazza, Chan ve Roman-Urrestarazu, 2017). YPM'nin kullanımına bağlı metabolizmada meydana getirdiği zararlar ile ilgili bilgi eksikliği olması, hem de bağımlılık potansiyelinin bilinmemesi kullanımının hızla artmasına neden olmuştur. Bununla birlikte kullanıcılarda akut ve kronik toksiteden kaynaklı ciddi yan etkileri olduğu tespit edilmeye başlanmıştır (Madras, 2016).

Yasadışı doğal uyuşturuculara alternatif olan sentetik uyuşturucular olarak bilinen diğer adı ile "Tasarım İlaçları" veya "Yeni Psikoaktif Maddeler" (YPM) kullanımında patlama meydana gelmiştir (Baumann ve diğerleri, 2014). YPM'in elde edilmesi kolaydır, ucuzdur ve standart toksikoloji analizlerde saptanamaz. YPM içeren ürünlere genellikle yanıltıcı adlar verilir ve psikoaktif maddelerin satışını ve kullanımını yasaklayan yasaları delmek için "insan tüketimi için değil" gibi açıklayıcı ibareler eklenir. Çoğu uyuşturucu türünü iyi taklit eden YPM örnekleri vardır. Bunlar: uyarıcılar (banyo tuzları), kanabinoidler (baharat), halüsinojenler (N-bombaları) ve opioidler (MT-45) gibi. Son zamanlarda YPM'nin olumsuz tıbbi sonuçlar ile ilgili ajitasyon, halüsinasyonlar, psikoz, şiddet içeren davranışlar ve koma gibi semptomlarla birlikte her YPM türü için yaşamı tehdit eden toksinler tanımlanmıştır. (Trecki ve diğerleri, 2015).

İnternette bulunan bazı bilgiler, YPM'nin satışını kolaylaştırmıştır (Brandt, King, Evans-Brown. 2014). Nörobilim araştırmaları, kötüye kullanılan sentetik uyuşturucuların biyolojik substratlarını tanımlarken, bazı bilim adamları bu bileşiklerin sentezlenmesi için kimyasal şemalar çıkarıp formüle ederek patentleme yaparlar. Bu

bilgiler ışığında konunun uzmanları ve vicdansız kişiler tarafından, dünya çapındaki web siteleri üzerinden veya gerçek mekânda mağazalarda pazarlamak suretiyle tüketicilere ulaştırırlar. YPM'in büyük çoğunluğu denizaşırı şirketler tarafından üretilir. Yakın tarihli bir Birleşmiş Milletler raporu, 2014 yılı itibariyle dünya çapında 540 farklı YPM tespit edildiğini ve bu sayının sürekli artacağı belirtilmiştir (United Nations Office of Drugs and Crime, 2015).

Sentetik uyuşturucunun türevi olan yasadışı fenetilaminler ABD ve Avrupa'daki gizli laboratuvarlarda genellikle karakteristik logolar taşıyan tabletler olarak üretildi. Genellikle suç ağıları aracılığıyla, başlangıçta MDMA (MetilenDioksi-N-MetAmfetamin) veya onun benzerlerinden biri anlamına gelen "Ecstasy" olarak pazarlandı. Ancak daha sonra çok daha değişik türleri sentezlendi. PIHKAL (Phenethylamines I Have Known And Loved) döneminin sonunda bunu hızla yeni maddeler takip etti (Elliott, 2011).

Gama-hidroksibutirat (GHB) yaygın olarak kullanılan sokak adı "sıvı ecstasy"dir. Başlangıçta, GHB'ın, uyku anında büyüme hormonunun en tutarlı şekilde salgılamayı kolaylaştırdığı için kas gelişimini artırdığı inancıyla 1980'lerde vücut geliştiricileri tarafından kötüye kullanılan bir maddedir. Bununla birlikte, 1980'lerin sonundan 1990'ların başlarına kadar eğlence amaçlı kullanılan psikoaktif bir maddedir GHB, Birleşmiş Milletler Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nin IV. Programında yasaklı hale getirildiğinde, hızlı bir şekilde y-butirolakton (GBL)'nin ikamesi gerçekleşti (Wood, Brailsford ve Dargan, 2011).

Ulusal Uyuşturucu Suistimali Enstitüsü (NIDA) (NDEWS, <http://ndews.org/>) ortaya çıkan YPM türevlerini izlemek ve bilgileri yaymak için en gelişmiş yöntemleri kullanır, ancak insandan alınan örneklerde kesin uyuşturucu madde kullanımı ile ilgili tespitler de hala zorluklar bulunmaktadır. Bu maddelerin tespitinde zehir kontrol merkezleri, acil servisler ve adli laboratuvarlar arasında daha iyi koordinasyon yapılması gerekir. İnsan örneklerinin adli analizi için, yeni ortaya çıkan YPM hakkında açık erişimli bir ulusal bilgi veri tabanı, bulguların daha kolay tespit edilmesine yardımcı olacaktır. Sokak uyuşturucu pazarında YPM'lerin ortaya çıktığı durumla başa çıkmak için koordineli bir multidisipliner yaklaşıma ihtiyaç vardır.

YPM sorunuyla başa çıkmanın belki de en önemli adımı, bu ilaçların oluşturduğu riskler konusunda halkın farkındalığını artırmaktır. Doğru, tarafsız bilimsel bilginin yayılması, YPM talebini azaltmanın bir yolu olarak görülebilir. YPM raporlarıyla bağlantılı sık sık medyadaki yanlış yönlendirmeler, yanlış bilgilerin yayılmasına ve halkın bu ilaçların potansiyel tehlikelerine karşı duyarsızlaşmasına neden olmuştur. Son zamanlarda esrarın yasallaştırılması veya suç olmaktan çıkarılması yönündeki mevcut eğilim, gençler arasında sentetik kannabinoid bileşiklerinin güvenli olduğu yönündeki yanlış varsayımı neden olabilir. Bu tür eğilimlere karşı koymanın en etkili yolu, halka YPM hakkında titiz bilimsel veriler sunmaktır;

2.4. Psikoaktif Maddelerin Sınıflandırılması

2.4.1. Doğal Uyuşturucular

2.4.1.1. Afyon ve Türevleri

Afyon:

Afyon kelimesi, sebze suyu anlamına gelen eski Yunanca ὀπός'dan gelir ve Haşhaş'tan türetilen kurutulmuş lateksi ifade eder (Papaver somniferum, Latince papaver haşhaş; somni uyku getirmek için ferre). İnsanların haşhaşın tıbbi özelliklere sahip olduğunu ne kadar erken belirlediği veya bu özelliklerin nasıl keşfedildiği bilinmemektedir (Davenport-Hines, 2003). Haşhaş kullanımına yapılan atıflar eski Yunancada bulunur (Hodgson,2001; Cumston, 2018; Blakemore ve White, 2002; Wink ve Van Wyk, 2008; Sumner, 2000; Mann, 2000; Remington, 2006). Mısır, Hint, Çin ve erken Roma metinlerinde de haşhaş kullanımı ile ilgili bilgilere rastlanmaktadır (Wink ve Van Wyk, 2008; Sumner, 2000; Mann, 2000; Wink ve Van Wyk, 2008; Mann, 2000; White, 2009; Wink ve Van Wyk, 2008; Sumner, 2000; Davenport-Hines, 2003; Hodgson, 2001).

Afyon haşhaşlarının Neolitik ve Tunç çağlarında yetiştirildiğini Akdeniz'in kuzeydoğu kesiminde Küçük Asya ve Türkiye'de ortaya çıktığına dair arkeolojik kanıtlar bulunmaktadır (Sumner, 2000; Brady ve Tyler, 1959).

Afyon eski uygarlıklar tarafından MÖ 3500'lü yıllara kadar Sümerler tarafından "neşe bitkisi" anlamına gelen "Hul Gil" olarak bilinir ve kullanılırdı. Sümerler, haşhaş ekimi

bilgisini Asurlulara, Babillilere ve nihayetinde Mısırlılara aktardı (Dasgupta, 2020). Mısır'dan Ebers Papirüsü'nde (MÖ 1500) bulunan açıklama, haşhaş tohumlarının ağrı kesici olarak ve çocuklarda aşırı ağlamayı önlemek için kullanıldığı belirtilmektedir (Dasgupta, 2020).

Afyon, haşhaş bitkisinden (papaver somniferum L.) elde edilen sakız veya özdür (Katzung, Masters ve Trevor, 2004). İnsanoğlunun afyon kullanımının tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Avrupa'daki bazı Neolitik kültürlerde (MÖ 10.000-4000) afyon haşhaş ekimi yapıldığına dair kanıtlar vardır (Carr, 1995). Tıbbi kullanımının ilk kanıtı, Mezopotamya'da yaşayan Sümerlere (MÖ 3000) dayanmaktadır (Brownstein, 1993). Haşhaş ekimi ve özlerinin kullanımı Sümerlerden, özellikle Asurlulara, Babillilere, Mısırlılara, Yunanlılara, Perslere ve Romalılara aktarılmıştır (Brownstein, 1993).

Afyonun tıbbi etkileri ve yan etkileri antik çağda çeşitli uygarlıklar tarafından bir ölçüde biliniyordu. Haşhaş özünün yatıştırıcı ve hipnotik özellikleri, eski Mısır'ın ve dünyanın en eski tıbbi metinlerinden biri olarak kabul edilen Ebers papirüsünde (yaklaşık MÖ 1500'lü yıllara kadar uzanır) açıkça belirtilmiştir (Lewin, 1931). Homeros, MÖ 9. yüzyılda Yunan mitolojik metinleri olan İlyada ve Odyssey'de afyon tüketiminin yan etkilerinden bahsetmiştir. Unutkanlığa ve acıyı hissettirmedeği için haşhaş özü içeren sıvıları içmemeleri konusunda askerleri uyarmıştır (Kapoor, 1995). Eski çağlarda, insanların haşhaş bitkisinin bütünsel ve efsanevi iyileştirici etkilerine inandıkları görülmektedir (Barter, 2004). Daha sonra, MÖ 460 dolaylarında, Hipokrat, haşhaş bitkisinin mitsel ya da büyüsel etkilerinin olmadığını, ekstrakt özelliklerinin biyolojik ve tıbbi olgularla açıklanabileceğini iddia etti. Sonuç olarak, haşhaş bitkisini kutsallık ve gizem halesinden çıkarmaya çalıştı ve tıpta ilaç olarak kullanımını teşvik etmek için her türlü çabayı gösterdi (Hamarneh, 1972).

Afyon, dünyadaki en eski eğlence ve tıbbi ilaçlardan biridir. Haşhaş çiçeğinin olgunlaşmamış kabuklarından elde edilen afyon, hem yasal (morfin, kodein, hidromorfon, oksikodon, hidrokodon, vb.) hem de yasadışı (eroïn) çok sayıda ilacın üretimi için hammadde görevi görür (Wexler, 2014).

Haşhaş (Papaver somniferum L.), vazgeçilmez tıbbi değeri olan bir süs ve tıbbi bitkidir. Ağrı kesici ve öksürük bastırmada yaygın olarak kullanılan morfinin ve noskapin dahil

olmak üzere çeşitli alkaloidler üretir. Bununla birlikte yan etkiler olarak öfori, uyku hali ve bağımlılığa da neden olabilir (Guo ve diğerleri 2018).

İnsanlık tarihi boyunca sayısız güçlü doğal ve yapay uyuşturucu var olmuştur, ancak efsanevi statüsü, kullanım alanları ve ilginin uzun ömürlülüğü bakımından hiçbiri afyonla paralel değildir. Gerçekten de, başka hiçbir uyuşturucunun afyon ve türevleriyle karşılaştırılabilecek bir ekonomik, politik ve sosyal etkisi olmamıştır. Afyon, insan türü tarafından yetiştirilen ve aktif olarak takip edilen en eski uyuşturucudur; alkolün fermantasyonundan bile önce gelir. Afyonun öyküsü, tüm kütüphaneleri tarihsel, klinik ve anekdotal bilgilerle doldurabilir (Wexler, 2014).

Afyonun hikâyesi hem bireysel hem de küresel bir çatışmadır. O acıyı dindiren ve ilham veren, bağımlılığın, kaçışın ve özgürlüğün, çelişkilerin ve gizemin hikâyesi olmuştur. Her şeyden önce afyonun hikâyesi, insan tüketiminin ve bağımlılığının aynı zamanda istikrarsızlığında kaynağı olmuştur. On dokuzuncu yüzyılın ortalarındaki büyük afyon savaşlarına neden olduğu kadar bugün de insan uygarlığının gelişimi ile birlikte her zaman kullanıla gelmiştir (Hamarneh, 1972).

Afyon "morfinin" ana aktif bileşeni 1817'de formüle edildi. Morfin afyonda bulunan en güçlü alkaloiddir. Morfin ayrıca ağrı kesici, heyecan, yatıştırıcı ve bağımlılık yapan etkileri vardır. Bununla birlikte, afyonun birçok olumsuz etkisinden de morfin sorumludur (Dasgupta, 2020).

Dünya afyon üretiminin merkez üssü 2004 yılı itibarıyla %87'si Afganistan'dadır. Ülkenin GSYİH'sının tahmini %60'ını oluşturmaktadır. Morfin ve kodeinin farmakolojik etkilerinden sorumlu olan afyondur. Afyondan elde edilen tüm uyuşturucu çeşitleri çok yüksek bağımlılık yapma potansiyeline sahiptir (Wexler, 2014).

Morfin:

Haşhaştan elde edilen bir alkaloid olan morfin, bitki kaynaklı ilaçların en iyi bilinen örneklerinden biridir. Haşhaş bitkisinin uzun bir tıbbi kullanım geçmişi vardır ve morfin daha yeni bir varyanttır.

Sertürner 1783 yılında Paderborn yakınlarında dünyaya gelmiştir. 1805 yılında afyonda

(haşhaş) asit kimyasal maddesini keşfettiğini bildirdiğinde henüz yirmi bir yaşındaydı. Başarılı bir şekilde izole ettiğinde eczacı yardımcısı olarak çalışıyordu (Ebadi, 2006; Sertürner, 1805; Jurna, 2003). Ertesi yıl afyondan aktif narkotik maddenin izole edildiğini bildirdi. (Ebadi, 2006; Sertürner, 1805; Jurna, 2003). Beyaz kristal tozu “morfiyum” olarak adlandırdı, (Sertürner, 1805; Jurna, 2003). Morfinin ticari üretimi Avrupa'da 1820'lerde ve Amerika Birleşik Devletleri'nde 1830'larda başladı, (Hodgson, 2001).

Afyonun aktif bileşeni olan morfini tanımlamanın ilk adımı, 1800'lerin başında Wilhelm Sertürner tarafından kimyasal izolasyonu oldu. Morfinin kimyasal formülünün müteakip açıklaması ve Sir Robert Robinson'ın morfinin yapısal formülünü bulması ona 1947'de Nobel Kimya Ödülü'nü kazandırdı. Yine de sentetik kimyadaki ileri düzey bilgimize rağmen, morfin sentezleme girişimlerimiz, haşhaş bitkisinden bitki bazlı morfin ekstraksiyonu ile hala eşleşmemektedir.

1800'lerin ortalarında, tipik bir İngiliz kimyager "afyon sabunu, afyon hapları, afyon pastilleri, afyon yaraları, afyon lavmanı, afyon merhemi ve afyon sirkesi gibi diğer ürünleri" stokladı. Tarihin bu noktasında, afyon tabletleri ve tentürleri, balmumu kıvamını elde etmek için güneşte kurutulan haşhaş kabuğundan elde edilen kurutulmuş lateks suyu olan afyon reçinesinin özelliklerini koruyordu. Popülasyona katılan bu malzemelerin gücü, afyon reçinesinde aktif bileşen (artık alkaloid morfin olduğunu biliyoruz) tanımlanıp izole edilene kadar bunun hangi madde olduğu tahmin edilemedi ve bilinemedi (Davenport-Hines, 2003).

1819'da, Sertürner'in morfin ekstraksiyonunu yayınlamasından sadece 2 yıl sonra, Alman eczacı CF Wilhelm Meissner (1792-1853), Sertürner'in izole ettiği maddenin türünü tanımladı ve alkaloidler (başlangıçta Arapça al-qali soda külü veya potasyum) adlı bileşiklerin sınıfını tanımladı. Tüm temel molekülleri doğal olarak bitkilerden elde edildiği bildirildi. Morfin başarıyla tanımlanan ilk alkaloiddir (Meissner, 1819).

1850'lerde Charles'ın çalışması Gabriel Pravaz (1791-1853) ve Alexander Wood (1817-1884) deri altından enjekte edilmesine öncülük etti ve morfinin kullanım popülerliğini artırdı (Hodgson, 2001). Morfinin afyon üzerindeki artan gücü ve çözeltiyi doğrudan kan dolaşımına enjekte etme yeteneği ağrının daha hızlı

giderilmesini sağladı. (Hodgson, 2001). Morfinin bu özelliği, Kırım Savaşı (1853-1856), Amerikan İç Savaşı (1861-1865) ve Fransa-Prusya savaşı (1870-1871) sırasında askerlerin tedavisinde sıkça kullanıldı (Hodgson, 2001).

1830'larda da morfin çok yaygın bir ağrı kesici ilaç olarak kullanıldı. Amerikan İç Savaşı'ndan sonra birçok yaralanan ve iyileşen gazilerde morfine bağımlılık oluştu.

On dokuzuncu yüzyıldaki ilerlemelerin çoğu, morfinin su, alkol ve organik çözücülerdeki farklı çözünürlüğünden yararlandı; bu ekstraksiyon olarak bilinen ve ilk olarak bir Fransız kimyager olan Nicolas Lémery (1645-1715) tarafından tanıtıldı. (Trease, 1964).

Bütün bunlara rağmen, morfinin izolasyonu, 1805'te afyonun aktif bileşeninin izolasyonunu yayımlayan Alman eczacı Friedrich Wilhelm Adam Sertürner'e (1783-1841) aittir.

1912'de Amerika Birleşik Devletleri ve diğer birçok ülke, morfinin ithalatını, üretimini ve satışını kontrol eden Uluslararası Sözleşmeyi imzaladı (Bryan, 2018).

Morfin hala kanser kaynaklı ağrının giderilmesi için standart kullanılan bir ilaçtır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından ilk opioid (ağrı kesici) olarak belirlenen ilaç morfindir. Birleşik Krallık'ta, diğer Avrupa ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletleri'nde kanserli hastalarda şiddetli ağrının azaltılmasında en yaygın kullanılan opioiddir (Bryan, 2018).

Eroin

Eroin ilk kez 1874'te morfinden elde edildi ve yine ilk kez 1898'de astım ve tüberküloz hastaları için bir antitussif olarak pazarlandı. Ancak daha sonra kötüye kullanıldığı anlaşıldı. Bugün eroin, tıbbi bir kullanımı olmayan ancak yüksek suistimal potansiyeline sahip uyuşturucudur. Eroin aşırı dozdan kaynaklanan yüksek ölüm oranı nedeniyle ciddi bir halk sağlığı sorunudur.

Eroinin doktor gözetimi dışında kullanımının büyük bir risk oluşturduğu görülmüştür (Becker, Sullivan, Tetrault, Desai ve Fiellin, 2008; Compton, Jones ve Baldwin, 2016;

Fogger ve McGuinness, 2015; Jones, 2013). ABD'de eroin bağımlılığı 18-25 yaş arasındaki insanlarda 2002-2005 ve 2009-2011 yılları arasında iki katına çıktığı görülmüştür (SAMHSA, 2012). Ayrıca eroin bağımlılığı olan ergenlerin sayısı %50'den fazla artmıştır (8.000'den 13.000'e) (SAMHSA, 2012). Aynı zamanda 17-18 yaşlarında çocuk ergenlerin tıbbi amaçlı olmayacak şekilde reçeteli opioidleri kullananların içerisinde eroin kullanımının arttığı bulunmuştur (Cerdá, Santaella, Marshall, Kim ve Martins, 2015).

"Eroin" (diasetilmorfin) 1900'lerden çok önce bir ilaç olarak reçete edilmemiş olsa da, hazırlanışı 1874'te CR Wright tarafından Londra'daki St. Mary's Hastanesinde rapor edilmişti (Wright, 1874). Çalışmasının temel amacı, bazı doğal ve saflaştırılmış alkaloidlerin yapısını belirlemektir. Susuz morfin alkaloidini birkaç saat asetik anhidrit ile kaynatarak asetillenmiş morfin türevlerini izole etmeyi başardı. O günlerde morfin molekülünün genel anlayışı, onun çift ampirik formülle temsil edilmesiydi (Wright, 1874). Elde ettiği aşırı asetillenmiş türevi "Tetra asetil morfin" olarak adlandırdı. Bu bileşik, mevcut terminolojimize göre diasetilmorfine karşılık gelir (Wright, 1874).

19. yüzyılın sonlarında Dreser ve arkadaşları (1898) diğer araştırmacılar, diasetilmorfinin fizyolojik etkilerini incelediler. Bu araştırmacıların olumlu raporları sonucunda zamanın doktorları tarafında bu uyuşturucuya (ilaca) olan ilginin artmasıyla birlikte Alman Bayer Şirketi tarafında ticari amaçlı üretimine başlandı (Dreser, 1898).

Bu yeni bileşik Bayer firması tarafından "Eroin" adı altında pazarlandı. Bu isim Alman tıbbi terminolojisinde büyük, güçlü, küçük dozlarda bile belirgin etkisi olan anlamına gelen "heroisch" kelimesinden türetilmiştir (De Ridder, 2000).

1898 yılında Alman Doğa Bilimcileri ve Hekimleri Derneğinin eroinin solunum yolu hastalıklarındaki tedavisinde kodeinden on kat daha fazla etkili olduğunu iddia ederek, toksik etkilerinin ise tölere edilebilir olduğunu değerlendirerek eroinin ilaç olarak kullanımını onayladı (Harnack, 1899).

Sollier, 1905'te, morfin bağımlılarının tedavisinde eroin kullanımının yanlış olduğunu bildirdi. Bu tedavi yönteminin, eroin bağımlılarının sayısının morfin bağımlılarınınki kadar artmasıyla sonuçlandığını iddia etti. Eroin aşırı derecede zehirliydi ve gördüğü

eroin bağımlılarındaki zehirlenmenin boyutu, aynı miktarda morfin kullananlardan çok daha fazlaydı. Ayrıca Sollier, eroin kullanımından kaynaklanan zihinsel ve fiziksel bozulmanın çok hızlı olduğunu buldu. Hem morfin bağımlılarında hem de solunum yolu hastalıklarının tedavisinde kullanımına karşı çıktı (Sollier, 1905).

Doktorların eroin bağımlılığı tehlikesini anlaması uzun zaman aldı. Öte yandan, yeraltı dünyası kısa süre içerisinde, eroinin diğer narkotik türlerinden çok daha fazla bağımlılık yaptığını öğrendiler (Report of the Committee of Experts concerning Diacetylmorphine) (Heroin, 1931). Eroin kullanımına koklama ile başlanabilir. Bu durum eroin kullanımına başlamayı kolaylaştırır. Zira birçok insan ilk başlangıçta iğne kullanımından korkar ve çekinir (Woods, 1931). Ancak eroin bağımlısı kişiler kısa süre içerisinde deri altından ve hatta damardan almaya başlarlar. Artan bağımlılıkla birlikte daha yüksek dozlarda ve daha farklı yöntemler deneyerek eroinin uyarıcı etkisi yakalanmaya çalışılır (Woods, 1931).

1916 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Halk Sağlığı Hastaneleri, eroin dağıtımına son verdi. 1920'de Amerikan Tabipler Birliği Delegeler Meclisi yıllık toplantısında şu kararı kabul etti: "Eroinin tüm tıbbi uygulamalardan çıkarılması, kullanılmaması, reçete edilmemesi ve dağıtılmaması ayrıca Birleşik Devletler'de eroinin ithalatı, üretimi ve satışı yasaklanmalıdır." kararı alınmıştır (The Journal of the American Medical Association, 1920). Bu durum sonucunda, eroin üretimi amacıyla ham afyon ithalatını yasaklayan bir kongre kararı Haziran 1924'te yasalaşmıştır (U. S. Treasury Department, 1924). Ancak bağımlıların uyuşturucu talebi yasa dışı yollardan kaçakçılar tarafından tedarik edilmeye devam edildi.

İlaç fabrikalarının eroin üretimi çok kısa bir süre içinde durdurulmuştur. Eroin yerine fabrikalar, kodein üretimine yoğunlaştırıldı. Alınan tedbirler sonucunda eroin kullanımında 1929 yılından sonra düşüş meydana geldi. Bu düşüşün iki nedeni vardı. 1925 yılında Narkotik Uyuşturucu Sözleşmesinin yürürlüğe girmiş olması ve uluslararası alanda alınan önlemlerdir (Wolff, 1932).

Kodein

Kodein ilk olarak afyondan ayrı bir bileşik olarak tanımlandı. Fransız kimyager Pierre tarafından 1832'de sentezlendi. Kodein afyonda bulunan 40 ayrı kimyasal bileşikten biridir. Opiat alkaloidlerinden sadece birkaçı tanesi tıbbi amaçlı ilaç olarak kullanılmaktadır: Ham afyon yüzyıllardır dünya çapında kullanılmasına rağmen 19. yüzyılın ortalarında itibaren saf alkaloidlerin çeşitli türevleri tıbbi amaçlı kullanılmıştır (Beers ve Berkow, 1999). Bugün artık kodein ticari amaçlı olarak morfinden elde edilmektedir. Kodein ağrıyı gidermek, öksürüğü bastırmak ve ishalin kontrol altına alınması için tedavi amaçlı kullanılmaktadır. Kodein öksürük merkezine baskı yaparak öksürük refleksini azaltmaktadır (Beers ve Berkow, 1999).

Metadon

Metadon, morfinin elde edilmesinin zor olduğu ikinci dünya savaşı sırasında morfine alternatif olarak Almanya'da geliştirilmiştir. Metadon elli yıla yakın bir zamandır uyuşturucu bağımlılığının tedavisinde en çok kullanılan ilaçtır (Joseph, Stancliff ve Langrod, 2000). Amerika Birleşik Devletleri, Gıda ve İlaç İdaresi (FDA) tarafından 1947 yılında onaylanmıştır. 1972 yılında ise analjezik (ağrının azaltılması) ve antitussif (öksürüğü engelleyen) engellemesi sebebiyle yine FDA tarafından tıbbi olarak kullanımına onay verilmiştir (Rettig ve Yarmolinsky, 1995). Metadon İngiltere, ABD, Avustralya ve Avrupa'nın bazı bölgelerinde eroin bağımlılığını tedavi edebilmek için kullanılan en yaygın ilaçtır (Whelan ve Remski, 2012).

2.4.1.2. Kenevir Ve Türevleri

Esrar

Esrar, Cannabis sativa veya Cannabis indica bitkisinin kurutulmuş yaprakları, çiçekleri, sapları ve tohumları anlamına gelir. Bitki, psikoaktif kimyasal madde içeren THC ve diğer benzer bileşikler içerir (Bell ve diğerleri 2015; Romanowski ve diğerleri 2017).

Esrarın kaynağı olarak bilinen kenevir, dünya da en çok tanınan ve en kötü şöhrete sahip bir bitkidir. Bu yüzden bu bitki üzerinde bilimsel çalışmalar fazlaca yapılamadı. Genelde bu bitkinini kullanımdan kaynaklı zararlı etkilerini ortaya koymak veya tıbbi ve sosyal araştırmalar üzerine bilimsel çalışmalar yapıldı. Bununla birlikte, 20. yüzyılın

sonlarında yapılan araştırmalar Cannabis sativa'nın bilimsel ve teknolojik gelişiminin artmasına katkıda bulunmuştur (Small ve Marcus, 2002; Small, 2007, 2014b). Öncelikle birçok ülkede (Birleşik Devletler hariç), yarım yüzyıldan bu yana ekim yasağının ardından bitkinin narkotik olmayan amaçlarla da üretimi yeniden yapılmaya başlanmıştır. Narkotik amaçlı olmayan kenevir bitkisi, doğa için çok faydalı olduğundan sürdürülebilir tarımın önde gelen sembolü haline gelmiştir (Montford ve Small, 1999a, b; Small, 2012). Tıbbi amaç için kullanılması esrarın önemini ve kullanımını artırmıştır. Batı toplumlarında çoğunlukla eğence amaçlı kullanılması nedeniyle kolluk kuvvetlerinin hoş gr ile yaklaşmasına hatta bazı ülkelerde suç olmaktan çıkarılmasına neden olmuştur (Small, 2015).

"Kenevir" terimi çoğunlukla Cannabis sativa'yı ifade etse de, aynı zamanda 20'den fazla cinsi temsil eden düzinelerce türü olan, genellikle gövdede ki lif yapısı nedeniyle sanayide kullanılması durumunda bu ad ile daha çok anılır. "Hint keneviri" denildiğinde cannabis sativa (Hindistan'da tarihsel narkotik kullanımına gönderme yapılır) akla gelir ama uyuşturucu elde edilen bitki türü daha çok akla gelir (Ash, 1948). ABD'deki kolluk kuvvetleri genellikle esrar olarak adlandırır. "hendek otu" (drenaj kanallarında bulunan nemli topraklarda yetişmesi) gibi adlarla da anılır (Small, 1975e).

Kenevirin ana gövdesinden lif, iekli kısımlarından ise uyuşturucu elde edilir. Yine iekli kısımlarından azda olsa tıbbi amaç içinde kullanımı yapılır. Kenevirin tohumu yağlı ve faydalıdır. Bu tohumlar insan gıdası, hayvan yemi, besin takviyesi, endüstriyel yağlar ve bazen biyoyakıt olarak da kullanılır (Small, 2015).

Esrar cannabis sativa yaygın olarak ılıman, batı veya orta Asya'ya özgü bitki olduğu kabul edilir (De Candolle, 1885). Başka bir görüş ise bitkinin Sibirya, Çin veya Himalayalar'a özgü olduğunu öne sürülür (Walter, 1938; Sharma, 1979). Kesinlikle bitki Eski Dünya kökenlidir. En azından son 6000 yıldır cannabis sativa bu bölgelerde ekilmektedir. Bununla birlikte daha sonraları dünyanın birçok bölgesine de taşınarak yetiştirilmiştir (Abel, 1980; Clarke ve Merlin, 2003).

İnsanlar esrarı genelde sigara gibi sararak içerler. Bazanda puro sargısına sararak içimi yapılır (Timberlake, 2009). Esrar ay gibi demlenerekde kullanılabilir ve özellikle tıbbi amaç için satıldığında veya gıda olarak alındığında, kekler, kurabiyeler veya

şekerlemelere katılarak tüketilir. Buharlaştırıcılar vasıtasıyla solunum yoluyla da son zamanlarda tüketimi yapılmaktadır. Esrarın daha güçlü olanları çiçek ve yapraklarından elde edilen bala benzeyen reçine elde edilen kısımdır. Yüksek dozda aktif bileşenler içeren bu reçineler, hem eğlence amaçlı hem de tıbbi amaçlı olarak kullanılır (Timberlake, 2009).

İnsanları sarhoş etmesinden sorumlu olan esrardaki ana psikoaktif kimyasal madde, delta-9-tetrahidrokanabinoldür (THC). Bu kimyasal, esas olarak dişi kenevir bitkisinin yaprakları ve tomurcuklarından üretilen reçinede bolca bulunur. Bitki ayrıca, kannabinoidler olarak adlandırılan THC ile kimyasal olarak ilişkili 100'den fazla bileşik olmak üzere 500'den fazla başka kimyasal maddeleri de içerir (Mehmedic, 2010).

ABD'de 2020 yılında 12 yaş ve üzeri kişilerin %17,9'u (yaklaşık 49,6 milyon kişi) son 12 ayda esrar kullandığını bildirdi. (National Survey on Drug Use and Health 2020)

Esrar beyin gelişimini özellikle etkiler. Genç yaşta esrar kullanmaya başlanıldığında, düşünme, hafıza ve öğrenme işlevlerinin bozulduğu görülmüş, beynin bu işlevini yerine getirirken gerekli alanlar arasında bağlantı kurmasını etkilediği görülmüştür. Araştırmacılar hala esrarın vücuttaki etkilerinin ne kadar sürdüğünü ve beyindeki bazı değişikliklerin kalıcı olup olmadığı konusunda çalışmalar devam etmektedirler (Meier, 2012).

Duke Üniversitesi ve Yeni Zelanda'da yapılan bir araştırmalarda genç yaşlarda başlayan ve fazla miktarda esrar içen kişilerin 13 ile 38 yaşları arasında zekâ seviyelerinde ortalama 8 IQ puanı kaybettiğini göstermiştir. Esrarı orta yaşın üzerinde bırakanların zihinsel yetenekleri tam olarak geri dönmediği görülmüştür. İleri yaşlarda esrar içmeye başlayanlarda ise, gözlemlenebilir bir IQ düşüşü gözlemlenmemiştir (Meier, 2012).

Marihuana

Marihuana ot, saksı, çimen, tomurcuk, ganja, Mary Jane gibi çok sayıda adlarla anılır. Cannabis sativa'nın kurutulmuş çiçeklerinden oluşan yeşilimsi gri bir karışımdır (Timberlake, 2009).

Marihuana ABD’de kullanılan esrarın adı olarak tanımlanmaktadır. İlk elekten geçen esrara ülkemizde ve Ortadoğu’da “haşış”, elde edilen ikinci esrara Amerika ve Batı ülkelerinde “marihuana” adı verilmektedir. Marihuananın içerisinde bulunan kimyasal maddeler vücudun birçok organı tarafından esrarda olduğu gibi depolanır ve vücuttan atılması bir ayı bulabilir. Beyinde uzun veya kısa süreli hafıza kaybı, görme ve solunum bozukluğu ile akciğer kanserine yol açabilir. Erkeklerde sperm sayısı ve hareketliliği ile kadınlarda doğurganlık üzerinde olumsuz etkileri vardır. Marihuana esrarın daha kalitesiz ve zararlı halidir (Vardarlı, 1998).

Meskalin

Meskalin, küçük, omurgasız kaktüs Peyote (*Lophophora williamsi*), San Pedro kaktüsü, Peru meşalesi kaktüsü ve diğer meskalin içeren kaktüslerden elde edilen psychedelic bir halüsinojendir. Ayrıca Fabaceae'nin (fasulye ailesi) belirli üyelerinde bulunur ve sentetik olarak üretilebilir. (Ogunbodede ve diğerleri 2010; Schlumpberger ve Renner, 2012). İnsanlar yüzlerce yıldır halüsinojenleri çoğunlukla dini törenler için kullandılar. Kaydedilen en eski zamandan bu yana peyote kuzey Meksika ve Amerika Birleşik Devletleri'nin güneybatı yerliler tarafından geleneksel dini ayinlerde kullanılmıştır. LSD veya psilosibin (sihirli mantarlar), diğer halüsinojenik ilaçlara benzer bir etkiye sahiptir (Clement, Goff, Forbes, 1997).

Meskalin ilk olarak 1897 yılında Alman Arthur Heffter tarafından bulunmuş ve izole edilmiştir ve ilk olarak Ernst Späth tarafından 1919 yılında sentezlenmiştir (Späth, 1919).

Peyote, Meksika'daki Yerli Amerikalılar tarafından en az 5.700 yıldır kullanılmaktadır (Neal, Sato, Howald, McLaughlin, 1972). Meskalin çoğunlukla kaktüs tomurcuklarında (yani gövdenin yer üstündeki fotosentetik kısmı) yoğunlaşır, ayrıca klorofil olmayan gövde ve köklerde de küçük konsantrasyonlarda tespit edilir (Klein, Kalam, Trout, Fowler ve Terry, 2015).

2.4.1.3. Kokain Ve Türevleri

Kokain

Kokain, birkaç çeşidi bulunan koka çalısı (*Erythroxylum Spp.*) olan doğal bir bitkinin ürünüdür (Plowman, 1986a). Güney Batı Amerika'ya özgü iki ana koka çalısı türü koka yapraklarından elde edilir: Çoğu bölgede yabani olarak yetişen çok sayıda başka koka türü vardır. Kokain ayrıca Bolivya, Brezilya, Ekvador, Paraguay, Peru, Meksika, Amerika Birleşik Devletleri, Venezuela ve Mauritius'tan yabani *Erythroxylum* türlerinin yapraklarından da ekstrakte edilmiştir (Bieri, Brachet, Veuthey ve Christen, 2006; Plowman, 1988).

Avrupalılar ilk bu bitkiyi tanıdıktan sonra üretimini ve kullanımlarını çabucak öğrendiler. Kokayı tanımlarken ilk İspanyol kâşiflerin çoğu koka bitkisinin sumakla benzer olduğunu bildirdiler (Parkerson, 1983). *Erythroxylum* türlerinin çeşitliliği kısmen coğrafya, iklim ve toprak türlerinin farklılıklarından kaynaklanır. Örneğin, Brezilya'nın sadece bir eyaletinde en az 45 farklı *Erythroxylum* türü olduğu tahmin edilmektedir (Plowman, 1976, 1986b, 1987). *Erythroxylum* cinsinin kokain üreten yaklaşık 250 türü tanımlanmıştır (Streatfeild, 2001).

Koka yapraklarının kimyasal analizi, yaklaşık 18 farklı alkaloidin tanımlanmasına yol açmıştır (Novak, Salemink ve Khan, 1984). En önemli ikisi kokain ve sinnamoilkokaindir. Bu alkaloidlerin ve metilsalisilat ve diğer uçucu yağların değişen seviyeleri, çeşitli koka yaprakları kaynaklarına farklı aromalar ve tatlar verir (Rivier, 1981).

Koka çiğnemenin yetersiz beslenmeye yol açtığı iddialarının aksine, aslında kalsiyum, fosfor, riboflavin ve A vitamini için önerilen günlük beslenme gereksinimlerini karşılayabilir (Plowman, 1986a). Kokanın besin değeri, metabolik etkileri gibi aslında iyi bilinmektedir (Duke, Aulik ve Plowman, 1975; Bolton, 1976). Koka çiğnemenin iştah kaybına neden olduğu ve bunun da daha az gıda tüketimine yol açtığına dair azda olsa bazı kanıtlarda olduğu bilinmektedir (Burchard, 1992). Koka çiğnemenin yaşanan strese kültürel bir tepki olduğu da öne sürülmektedir (Fuchs, 1978). Bununla birlikte, bu iddiayı destekleyecek çok az kanıt vardır (Bray ve Dollery, 1983).

Koka binlerce yıldır Yeni Dünya'nın yerli halkları tarafından genel bir uyarıcı olarak tıbbi ve diğer çeşitli amaçlar için kullanılmıştır (Grinspoon ve Bakalar, 1981; Martin, 1970). Bu nedenle kokanın kökenleri evrimi, yayılması ve kullanımı Orta ve Güney Amerika'da uzun bir geleneğe sahiptir (Plowman, 1984). Koka bölgede yabani olarak yetişir. Örneğin merkezi Peru'dan gelen arkeolojik kanıtlar koka ekiminin MÖ 1900 ila 1750 civarında olduğunu göstermektedir (Patterson, 1971).

Koka kullanımı antik çağlara kadar uzanmaktadır. Güney ve Orta Amerika'daki arkeolojik araştırmalar bunu göstermiştir. Örneğin, kuzey Şili'nin MÖ 1000 tarihli Alto Ramirez kültüründe mumyalanmış insan kalıntılarının analizinde koka kullanımına dair izlere rastlanmıştır (Rivera, Aufderheide, Cartmell, Torres ve Langsjoen, 2005). Peru, Nazca civarındaki bölgeden iki bin yıllık mumyalar, chuspas veya küçük koka yaprağı torbalarıyla birlikte bulunmuştur (Cartmell, Aufderheide, Springfield, Weems ve Arriaza, 1991).

Koka kullanım sıklığının tarih öncesi popülasyonlar arasında farklılık gösterdiği görülmektedir. Kuzey Şili'de bulunan mumyalanmış insan kalıntılarında alınan saç örneklerinin radyoimmünoanalizi sonucunda, koka kullanımının bu bölgede yaklaşık 2000 yıl önce başladığı, Maitas Chiribaya kültüründe, yetişkinlerin çoğunluğunun düzenli olarak koka yaprağı kullandığını göstermektedir (Cartmell, Aufderheide, Springfield ve diğerleri, 1991). MÖ 2000 ile MS 1500 yılları arasında Şili'de sekiz mummyadan oluşan insan kalıntılarında kokain kalıntıları bulunmuştur (Cartmell, Aufderheide ve Weems, 1991). Benzer şekilde MS 1000'li yıllarda eski Peru mumyalarından alınan saç kıllarında gaz kromatografisi/kütle spektrometrisi analizinde kokainin iki metaboliti (benzoilekgonin ve ekognin metil ester) bulunmuştur. Tespit edilen metabolit seviyeleri modern kokain bağımlılarının çok altında olduğu, erkekler ile kadınlar arasında kullanım açısından önemli bir fark da bulunamamıştır (Springfield, Cartmell, Aufderheide, Buikstra ve Ho, 1993).

İnka öncesi koka kullanımının öncelikle üst sosyal sınıfların ayrıcalığı olduğuna dair arkeolojik bulgular ulaşılmıştır (Fierns, 1991). Ayrıca koka'nın önemli mesafelere taşındığını ve en azından elit statü bağlamında ekilmediği yayla bölgelerinde mevcut olduğunu gösteren kanıtlarda bulunmuştur (Hastorf, 1987).

1532'de Francisco Pizarro, Peru'ya bir seferi düzenledi ve İnk'a'yı fethetti (Prescott, 1851). Pizarro'ya ve diğer fatihlere haraç olarak koka veya mısır tarlalarında çalışarak vergilerini ödemişlerdir (Varon Gabai, 1997). Bu gelenek sonraki sömürge döneminde de devam etmiştir. Örneğin rahiplerin geçimi genellikle koka ve mısır tarlalarından elde edilen gelirle sağlanıyordu (Varon Gabai, 1997). Bu Peru Piskoposu Valverde'nin İspanya Kralı V. Charles'a yazdığı ve koka'nın “ondalıklardan elde edilen ana gelir” olduğunu iddia eden 1539 tarihli bir mektubunda görülmektedir (Gabai, 1997).

İspanyol fethinden sonra koka kullanımını orta sınıfa açıldı. Koka kullanımının köylülerin daha uzun ve daha sıkı çalışmasına olanak sağladığı ve iştahlarının büyük ölçüde bastırıldığı kabul edildi (Gabai, 1997). Koka yaprakları Güney Amerikalı toplumlarda o kadar yaygın hale geldi ki, bir değişim aracı olarak esasen bir takas para birimi olarak işlev gördü. İspanyol sömürge yönetimi döneminde koka yetiştirilmeye devam edildi. Bölgedeki bazı hastalıklarla başa çıkmak için kullanıldı (Gade, 1979). Bir süre daha önemli bir ekonomik gelir olmaya devam etti. İspanyol idaresi altındaki halkın bazı vergileri çok kârlı bir ciroya sahip mal olan koka yapraklarında ödenmesi gerekiyordu (Mortimer, 1901).

Günümüzde koka kullanımını halen devam etmektedir; genellikle koka yaprakları ağızda çiğnenir veya çay olarak demlenir. Koka genellikle hafif bir uyarıcı olarak kabul edilir. Dini ve tıbbi kullanımları da vardır (Dransart, 1997). Koka yapraklarının çiğnenmesi birçok And halkı arasında kültürel kimliğin önemli bir simgesidir. (Allen, 1981).

Koka yapraklarının kullanımı da geleneksel And tıbbi uygulamalarının ayrılmaz bir parçasıdır. Koka çeşitli rahatsızlıkların teşhis ve tedavisinde yardımcı olur. Aslında yaklaşık 70 farklı ilaç koka yapraklarının kullanımından elde edilir (Menzel, 1996). And kırsal nüfusunun yaklaşık %80'inin sağlık amacıyla kokanın tıbbi kullanımına güvendiği tahmin edilmektedir (Menzel, 1996).

Koka And halkları arasında günlük yaşamın diğer birçok alanında ayrılmaz bir rol oynar. Örneğin, genç bir adam evlenmek istediğinde, potansiyel gelinin babasına koka yaprakları sunabilir. Doğum yapmak üzereyken And kadınları bazen doğumu hızlandırmak ve doğum sancısını hafifletmek için koka kullanırlar. Çocuk doğduktan sonra akrabalar ve aile dostları birlikte koka yapraklarını çiğneyerek kutlanırdı

(Arnold, 1997).

Koka çayı, koka yapraklarını çiğnenmesi ile tüketilmesine ek olarak, birçok Güney Amerika ülkesinde koka tüketiminin yaygın bir yoludur. Çay taze koka yapraklarından demlenebilir veya çay poşetlerinde bireysel porsiyonlar için paketlenir. Bolivya ve Peru'dan alınan koka çayı poşetleri örneklerinin analizi, genellikle bir fincan koka çayı başına 4 ila 5 mg kokain içerdiğini göstermiştir (Jenkins, Llosa, Montoya ve Cone, 1996).

Avrupalı kâşifler kokanın yerli halklar arasında kullanımına ilişkin ilk bilgileri verdiler. İtalyan bir kâşif olan Amerigo Vespucci, 1499'da Venezüella kıyılarındaki küçük bir adaya yaptığı ziyareti anlatarak, koka yaprakları çiğneyen insanları anlattılar (Vespucci, 1505-06/1885). Vespucci bunu şu şekilde tanımladı: "Hepsinin yanakları yeşil bir otlarla doluydu, hayvanların geviş getirmesi gibi sürekli çiğnediler" (Lester ve Foster, 1846). "Davranışlarına şaşırıldığını bu pis uygulamaya hangi amaçla kendilerini kaptırdıklarını anlayamadığını" belirtti (Lester ve Foster, 1846). Vespucci ayrıca şunları kaydetti: "Kadınlar, erkeklerin yaptığı gibi otu çiğnemediler, ancak içinde su bulunan bir kabak taşıdılar ve ondan içtiler" (Lester ve Foster, 1846). 1526'da İspanyol saray mensubu, kâşif ve tarihçi Gonzalo Fernandez de Oviedo koka kullanımının etkilerini anlattı (De Oviedo, 1526/2002). İspanya'nın Sevilla şehrinden Nicholas Monardes, koka bitkisinin 1565 yılında ilk defa Avrupada yazılı belgeye dökerek tanıtımını yapan doktor olmuştur (Monardes, 1577).

Zaman zaman koka ve onun çeşitli etkileri hakkında raporlar yazıldı. Örneğin, 1794'te Jose Hipolito Unanue (1794), kokanın afrodizyak özelliklerine değindi (de la Mata, 2000). 1859'da Peru'da yıllarca çalışan bir İtalyan nörolog olan Dr. Paolo Mantegazza yorgunluğu azaltma, ruh halini artırma ve cinsel aktiviteyi destekleme gibi iddia edilen yeteneği de dâhil olmak üzere koka'nın tıbbi kullanımlarını öneren bir rapor yayınladı (Mantegazza, 1859) . Koka kullanımını kişisel olarak deneyen Mantegazza etkilerinden memnun kaldı ve kullanımını şiddetle savundu (Tricot, 1991).

Koka yapraklarının çiğnenmesi on dokuzuncu yüzyılın sonlarında birçok doktor tarafından reçete edildi (Searle, 1881). 1870 yılında Dr. Gazeau kokanın beslenmeyi uyardığını, nabzı ve solunumu artırdığını; sindirime yardımcı olduğunu ve sinir

sistemini güçlendirdiğini bildirmiştir (Mariani, 1896).

Kokanın terapötik kullanımının en ateşli savunucusu, muhtemelen 1863'te Vin Mariani'yi piyasaya süren Korsikalı bir eczacı olan Angelo Mariani'ydi (Streatfeild, 2001). Mariani, koka yapraklarını memleketi Korsika'ya ithal etti ve burada şaraba eklediği bir özü hazırladı ve daha sonra “Vin Coca Mariani” adı altında sattı (Inciardi, 1992). Yorgunluğu tedavi ettiği ve kişinin kendisine iyi olma hissi verdiğini iddia etti (Mariani, 1896). Vin Coca Mariani içeceğini onaylayan ve emekliliği sırasında serbestçe kullanan XIII. Papa Leo tarafından Vatikan başarı madalyası ile ödüllendirdi (Inciardi, 1992). Mariani'nin bu ürünü tıp mesleği mensupları ve kullanıcılar tarafından birçok kez övülmüş ve şiddetle kullanılması tavsiye edilmiştir (Mariani, 1896).

Vin Mariani'nin kullanımını elbette eleştirenlerde oldu (Anon, 1894). Aynı zamanda birçok rakip koka ürünü de piyasada bulunmaktaydı. Atlanta'dan eczacı John S. Pemberton, şarabın yerine bir kola fıstığı özü kullandı. Ancak patentini aldığı koka özünü elinde tuttu ve “Vin Francais Cola” olarak pazarladı. Daha sonra Coca-Cola olarak yeniden isimlendirdi (Appelboom, 1991). Yirminci yüzyılın başlarında, özellikle birçok patentli ilaçlarda koka ve diğer maddelerin kullanımına olan popülerite endişe yarattı. Bu başta Saf Gıda ve İlaç Yasası ve Harrison Narkotikle Mücadele Yasası olmak üzere çeşitli düzenleyici önlemler alınmasına yol açtı. Medyada koka kullanımına ilişkin tahminler biraz abartılıydı. Örneğin, 1915'te, ABD Halk Sağlığı Servisi Hijyenik Laboratuvarı, Farmakoloji Bölümü Teknik Asistanı Martin Wilbert, koka kullanımının gerçek tıbbi amaçlar için gerekli olanı aştığını kabul etti (Anon, 1915). Bununla birlikte reform çabaları genel olarak başarılı olmuş ve koka kullanımı en azından Avrupa-Amerika da önemli ölçüde azalmıştır.

Koka çeşitli şekillerde Güney Amerika'da kullanılmaya devam edilmektedir. Örneğin Mate de koka, olası antidepresan etkileri nedeniyle tavsiye edilmeye devam edilmektedir (Lozano ve Santillan, 2004). Eldeki veriler alışılmış koka yaprağı çiğnemenin mutlaka kimyasal bağımlılığa yol açmadığını göstermektedir. Örneğin, daha önce düzenli olarak koka yaprağı çiğneyen Peru'daki askere alınanların koka kullanımını bırakmada belirgin bir zorluk yaşamadıkları ve And Dağları'ndaki kırsal alanlardan kokanın bulunduğu şehir merkezlerine göç edenler arasında herhangi bir

bağımlılık bildirilmemiştir (McLaughlin, 1973).

Koka yapraklarından kokain elde etme işlemi sırasında oluşan koka ezmesi, bazen tütün veya esrar ile birlikte içilir (El Sohly, Brenneisen ve Jones, 1991). 1970'lerden önce Güney Amerika'da koka ezmesi nispeten nadirdi; ancak kuruluşundan sonra düzenli olarak ciddi bağımlılık sorunları rapor edilmiştir (Negrete, 1980). Koka macunu ve kokain kullanımı Bolivya, Kolombiya, Ekvador, Peru ve Venezuela dâhil And bölgesi ülkelerinde büyüyen bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmiştir (Montoya ve Chilcoat, 1996).

Kokaine yönelik piyasa talebi ve ayrıca kokain dağıtımını kısıtlamaya yönelik siyasi baskı geleneksel koka üretimini önemli ölçüde değiştirmiştir (Well, 1980). Amerika Birleşik Devletleri “Latin Amerika ülkelerine üreticileri suçlu olarak yargılamaları ve koka ekimini yok etmeleri için baskı yaptı ve koka üretimini yasaklattı” (Brungardt, 2006).

Kolombiya, 2019 yılı itibariyle dünyanın en büyük kokain üreticisidir. 2018 yılında tüm dünyada kokain tahmini olarak 19 milyon kişi tarafından kullanıldı (18 ila 64 yaş arasındaki kişilerin %0,4'ü). Kokain kullanımının en yüksek olduğu ülkeler Avustralya ve Yeni Zelanda (%2.2), bunu Kuzey Amerika (%2.1), Batı ve Orta Avrupa (%1.4), Orta Amerika (%0.7) ve Güney Amerika (%1.0) izledi (World Drug Report, 2020).

Crack:

Crack (crack kokain olarak da bilinir), kokainin katı kaya benzeri bir şeklidir. İkisi de son derece bağımlılık yapan, genellikle eğlence amaçlı kullanılan yasa dışı uyuşturuculardır. Her ikisi de uyarıcı olarak kabul edilir (West, 2008). 1980'lerde crack olarak bilinen kokainin daha ucuz bir versiyonunu, maddi durumu çok iyi olmayan insanlar arasında kullanılır hale geldi. Bu durum daha fazla insanın bu uyuşturucuyu kullanmasına neden oldu. ABD’de crack salgını başlamıştı. Ulusal Uyuşturucu Suistimali Enstitüsü (NIDA) tarafından yapılan anketlere göre, lise öğrencilerinin kokain ve crack kullanımı 1975 ile 1985 arasında %9'dan %17'ye yükseldi (West, 2008). Crack kokain, toz kokain kabartma tozu ve su ile birlikte kaynatıldığında oluşur. Kaynama sırasında çökelti adı verilen katı bir madde oluşur ve sıvının dibine çöker. Bu

beyaz kaya benzeri katı bir maddedir (West, 2008).

2.4.2. Sentetik Uyuşturucular

2004 yılından bu yana, sentetik kannabinoidler olarak bilinen Novel Psychoactive Substance YPM dünya çapında yasa dışı olarak kullanıma sunulmuştur (Seely, Lapoint, Moran ve Fattore, 2012). Özellikle internet üzerinden satışına başlandığında; “tasarımcı” doğal olduğunu anımsatan “yasal yüksek” ve “araştırma kimyasalları” gibi adlarla tanımlanarak yasaklı maddeler tanımının dışına çıkarılmıştır. “K2, Spice veya sentetik” marijuana gibi adlarla da anılmaktadır. Güçlü psikoaktif etkilerinin yanı sıra kolay bulunabilirliği, ucuz fiyatı nedeniyle madde bağımlıları tarafından kısa süre içerisinde tercih edilmiştir (Cottencin, Rolland ve Karila, 2014). Ayrıca, bu maddelerle mücadelenin en zor yanı rutin uyuşturucu taramalarında tespit edilememesi olduğu görülmektedir (Schifano, Chiappini, Corkery ve Guirguis, 2018).

2014 yılında, uyuşturucu kullanımı ve uyuşturucuya bağlı rahatsızlıklardan zarar gören tahmini insan sayısı dünya çapında 29 milyonu aşmıştır (United Nations Office on Drugs and Crime UNODC, 2016). UNODC'nin Dünya Uyuşturucu Raporuna göre uyuşturucu kullanımının yıllık yaygınlığı son birkaç yıldır sabit görünüyor. Bununla birlikte yeni psikoaktif maddeler (YPM) hem arzda hem de talepte büyük ölçüde artış göstermiştir (UNODC, 2016).

YPM eğlence amaçlı kullanımı son zamanlarda yaygınlaşmıştır. Bütün narkotik ve psikotrop maddelerin yasak olmasına rağmen yeni psikoaktif maddeler yasaldır. Ancak sağlık açısından zararlıdır (UNODC, 2013a). YPM, 1961 Narkotik Uyuşturucu Tek Sözleşmesi ve 1971 yılında imzalanan Uyuşturucu Maddeler Sözleşmesi tarafından yasaklanmayan narkotik maddelerdir (World Health Organization, 2004). Dünya Uyuşturucu Raporuna göre 2009 yılında tespit edilebilen YPM sayısı 126 iken 2014 yılında bu rakam 450'ye yükselmiştir (UNODC, 2015).

YPM, dünya çapında görmezden gelinen veya hafife alınan ancak ciddi sağlık sorunlarına yol açan bir maddedir. Bazı ülkelerde yasal olarak internet üzerinden satışı yapılabilen bir maddedir. Çoğunlukla da standart uyuşturucu tarama testleriyle kişilerde tespiti de yapılamadığı için; YPM'yi uyuşturucu kullanıcıları için popüler ve

cazip kılmaktadır. Taklit ettikleri uyuşturucu maddelerden çok daha fazla sağlık sorunlarına yol açarlar ve ciddi toksisite ve ölümcül zehirlenmelere neden olabilirler (Zanda ve Fattore, 2017).

2.4.2.1. Depresantlar

Barbituratlar

Barbitüratların tarihi, Alman kimyager ve Nobel ödüllü Adolf Von Baeyer tarafından 1864 yılında barbitürik asitden (malonilüre) sentezlenmiştir (Löscher ve Rogawski, 2012). 1903'te Bayer şirketinde çalışan iki Alman kimyager, Emil Fischer ve Joseph von Mering, daha lipofilik barbitürik asit türevi barbitalini köpeklerde uykuyu uyarmada çok etkili olduğunu keşfettiler Aynı grup 1911'de fenobarbitali sentezledi ve hem barbital (Veronal) hem de fenobarbital kısa süre sonra Bayer tarafından uykusuzluk çeken hastaları tedavi edici ilaç olarak pazarlandı. Daha kısa etkili bir hipnotik pentobarbital Bayer'de de geliştirildi ve 1916'da patenti alındı. (Löscher ve Rogawski, 2012).

20. yüzyılın ilk yarısında yaygın olarak kullanılmasına rağmen, bu ilaçların sedatif yan etkileri, uzun süreli tedavi sırasında fiziksel bağımlılığa yol açması, şiddetli yoksunluk nöbetleri geçirtmesi gibi dezavantajları bu ilacın ortadan kaldırılması için yeterli olmamıştır. Ayrıca aşırı dozlarda ölümcül etkiler ortaya koyması nedeniyle son yıllarda kullanımında belirgin bir düşüş olmuştur. Özellikle 1950'lerin sonunda itibaren çok daha güvenli olan benzodiazepinlerin tıbbi kullanıma girmesinden sonra, piyasada sadece birkaç barbitürat çeşidinin kalmasına neden olmuştur. Ancak fenobarbital, özellikle gelişmekte olan ülkelerde antikonvülsan ve sedatif/hipnotik ilaç olarak hala yaygın bir şekilde kullanılmaya devam edilmektedir (Kwan ve Brodie, 2004).

Trankilizanlar:

Fenibut (β -fenil- γ -aminobutirik asit HCl), 1960'larda Rusya'da keşfedilen ve klinik uygulamaya giren bir nöropsikotropik ilaçtır. Anksiyolitik ve nootropik (biliş arttırıcı) etkileri vardır. (Lapin, 2001).

Fenibut kaygıyı ve korkuyu gidermek, psikosomatik veya nevrotik hastalarda uykuyu iyileştirmek için yaygın olarak kullanılmaktadır; bunun yanı sıra ameliyat öncesi veya

sonrası bir ilaç. Ayrıca asteni ve depresyon ile karakterize bozuklukların tedavisinde ve ayrıca travma sonrası stres, kekemelik ve vestibüler rahatsızlıklarda kullanılır. (Lapin, 2001).

Sedatifler:

Sinirliliği veya heyecanı azaltarak sedasyona neden olan bir maddedir (Lanza ve diğerleri, 1988) Merkezi sinir sistemi çalışmasını beyin aktivitesi ile etkileşime girerek yavaşlamasına neden olan sakinleştirici türü bir maddedir

1838'de bromür, tıpta kullanılan ilk sedatif-hipnotiktir. Sanayileşme ile birlikte kloral hidrat, paraldehit ve barbitüratlar ortaya çıktı ve devrim niteliğindeki majorizer klorpromazinin ardından birçok yeni sedatif-hipnotiklerin sentezlendiği 1950'lerin ortalarına kadar bol miktarda sedatif türü ilaç kullanılmıştır (Allgulander, 1978). 1960 yılında daha güvenli benzodiazepinler ile başka ilaçlar kullanılmaya başlandı (Prescott, 1983; Hollister ve diğerleri, 1993)

Diş tedavisi yaptıracak çocukların tedavi esnasında uyumlu ve söylenilenleri yapması için kullanılan bir ilaçtır. Bu tür durumlar muhakeme yeteneği çok gelişmemiş, kaygı/korkuya neden olma gibi çeşitli unsurlar nedeniyle davranış sorunları yaşayan 6 yaşın altındaki çocuklarda yaygın olarak görülebilmektedir (Henry ve Jerrell, 1990). Sedatif türü maddeler kaygı ve endişeyi gidermek için bu alanda denenmiş ve belgelenmiş bir ilaçtır (Kauffman ve diğerleri, 1992). Bu nedenle Sedatif türü ilaçlar kaygıyı, huzursuzluk, korkuyu gidermede ve işbirliği yapmayan bir çocuğun tedavisinde, direnme girişimini en aza indirmede çok faydalı olabilir (Lanza ve diğerleri, 1988; Field ve diğerleri, 1993).

2.4.1.2. Amfetaminler (Uyarıcılar)

Amfetamin ilk olarak 1887'de Almanya'da Rumen kimyager Lazăr Edeleanu tarafından sentezlendi ve ona fenilizopropilamin adını verdi (Rassool 2009). Alkaloidler efedrin ve psödoefridrin içeren bitki kaynaklı uyarıcı içeren (ma huang), geleneksel Çin tıbbında astım ve soğuk algınlığı tedavisinde 5000 yılı aşkın bir süredir kullanılan bir maddelerdir (Greene, Kerr ve Braitberg 2008).

Amfetaminler II. Dünya Savaşı sırasında; ensefalit, obezite ve postural hipotansiyon dâhil olmak üzere çeşitli klinik durumlar için uyarıcı olarak yaygın şekilde kullanılmıştır. 1970 yılına kadar amfetamin içeren 10 milyardan fazla tablet yasal olarak üretilmiştir. Ancak çoğu yasadışı olarak kullanıldı (Blum 1984; Karch 1993).

1970 yılında ABD'de Kontrollü Madde Yasası'nın çıkarılması ve bu yasa kapsamına alınması nedeniyle amfetaminin kullanımını büyük oranda azaldı. (Klatt, Namiki ve Noguchi, 1986).

Captagon:

Psikostimülan bir uyuşturucu olan ve genellikle Captagon olarak adlandırılan fenetheylline, amfetamin ve teofilinin bir kombinasyonudur. 1986'da yasal üretiminin durdurulmasından bu yana sahte ürünleri yasa dışı olarak Güneydoğu Avrupa ve Uzak Doğu Asya'da üretilmektedir.

Fenetilin ilk olarak 1961 yılında Alman Degussa AG tarafından teofilin türevlerinin özellikle kardiyovasküler, pulmoner ve merkezi sinir sistemi üzerindeki yan etkileri üzerine araştırma programının bir parçası olarak sentezlendi. Sadece 3 yıl sonra tıbbi gözetim altında reçete ile kullanımı talep edildi (Kristen, Schaefer ve Von Schlichtegroll, 1986; Katselou ve diğerleri, 2016).

Yasadışı olmasına rağmen, Captagon şu anda Suudi Arabistan'da en çok kullanılan uyuşturucu maddedir. Ülkedeki toplam uyuşturucu tüketiminin %40'ı captagon türü maddelerdir. Özellikle de 12-22 yaşlarındaki genç erkekler tarafından daha çok kullanılmaktadır (Arab News, 2015). Captagon, esasen terör gruplar tarafından, amfetaminler ve metamfetaminlere benzer şekilde, saldırganlığı, uyanıklığı ve performansı artırmak için kullanılmaktadır (Defalque ve Wright, 2011; Van Hout ve Wells, 2016). Ayrıca, psikostimülan ve bilişsel güçlendirici özellikleri nedeniyle Captagon, Irak ve Suriye'deki terör grupları (ISID, eski adıyla ISIS) ve diğer militan gruplar tarafından da kullanılmaktadır (AL-Imam, 2017).

Extacy:

İlk kez 1912'de Alman ilaç firması Merck tarafından Darmstadt'ta sentezlendi. İlacın

anoreksi tedavisi için ya da iştah baskılayıcı olarak sentezlendiği kanısı 2006'da Roland W. Freudenmann'ın yaptığı araştırmayla netliğe kavuşturuldu (Eisner, 1989)

MDMA ilk kez 1970'li yıllarda Chicago'da sokaklarda satılan tabletlerde tespit edildi. İlk insan deneyleri her ne kadar 1960'lardan sonra başladıysa da yaygınlaşmasında önemli bir rol oynayan kişi Alexander Shulgin'dir. Shulgin 1976'da sentezleyip denedikten sonra çalışma arkadaşlarıyla birlikte yaptığı kapsamlı araştırmalarında ilacın kimyası, dozajı, kinetiği ve psikoaktif etkileri üzerine ilk ayrıntılı raporları yayınladılar ve extacy bu araştırmalardan sonra yaygınlaştı. 1976'da Shulgin ile birlikte ilacın sıra dışı teröpötik etkilerini fark eden bir grup bilim adamı, suistimal edilmesini sorumsuz ve bilinçsiz kullanımı engellemek için bu ilacı kapalı bir grup içinde kullandılar. Shulgin ve çevresi ilacın suistimale neden olabilecek derecede yaygınlaşmasını engellemek için her ne kadar ketum davransalar da yaygınlaşmasının önüne geçemediler. Yanlış kullanımdan ötürü yaşanan bazı ölüm vakaları nedeniyle ABD'de 1985'te yasaklandı. Daha sonra diğer devletlerde yasaklama kararı aldı (Eisner, 1989)

Methamfetamin:

Metamfetamin'den önce keşfedilen amfetamin, ilk kez 1887'de Almanya'da Rumen kimyager Lazăr Edeleanu tarafından fenilizopropilamin olarak adlandırıldı (Rassool 2009). Kısa bir süre sonra, metamfetamin 1893'te Japon kimyager Nagai Nagayoshi tarafından sentezlendi. Otuz yıl sonra, 1919'da, metamfetamin hidroklorür, farmakolog Akira Ogata tarafından kırmızı fosfor ve iyot kullanılarak efedrinin indirgenmesi yoluyla sentezlendi.

1938 yılından sonra metamfetamin, Berlin merkezli olan Temmler ilaç şirketi tarafından üretildi. Pervitin markası olarak reçete edilmeden Almanya'da geniş bir şekilde pazarlandı (Freye 2009). O dönemde neredeyse Alman ordusunun tamamı tarafından, uyarıcı etkileri ve uzun süreli uyanık kalınması için kullanıldı (Ulrich 2005). Daha sonra 1940 yılına gelindiğinde çok fazla yan etkileri olması sebebiyle ordu içinde kullanımı ciddi şekilde azaltıldı (Kamieński, 2016.). 1941 yılına gelindiğinde ise kullanımı tamamen doktor reçetesine bağlandı. Ordu içinde dağıtımını ise çok sıkı kontrole tabi tutuldu (Ulrich 2005).

Met, kristal veya hız olarak adlandırılan metamfetamin, enjekte edilebilen, içilebilen, burundan çekilebilen veya ağız yoluyla alınabilen bir merkezi sinir sistemi uyarıcısıdır. Yüksek dozlarda uzun süreli kullanım bağımlılığa neden olur. Metamfetamin 1950'li ve 1960'lı yıllarda depresyon ve obezitenin tedavisinde ilaç olarak çok fazla kullanılan bir amfetamin türevidir (Anglin ve diğerleri, 2000).

1948'de metamfetamin, 16 ila 25 yaş arasındaki Japonların yaklaşık %5'i tarafından kullanılmıştır. 1954 yılında Japonya'da metamfetamin kullanıcılarının sayısı yaklaşık 550.000 kişi olduğu tahmin edilmiştir. Bunların yaklaşık %10'unda Metamfetamin kaynaklı psikoz semptomlar görülmüştür (Anglin ve diğerleri, 2000).

1950'li yılların sonlarında, Japonya'da metamfetamin kullanımı ile bağlantılı suç ve cinayetlerdeki önemli artışlar meydana geldi. 1951 yılında buna paralel olarak Uyarıcı Kontrol Yasası çok sert bir şekilde uygulanarak kullanımına sınırlama getirilmiştir. Sadece psikiyatrik olarak kronik rahatsızlığı olanların kullanımına izin verildi. Bu yüzdende kullanımı çok azaldı (Anglin ve diğerleri, 2000).

1970'li yıllara gelindiğinde; amfetamin kullanımına bağlı tehlikeler daha iyi anlaşıldı. Yasal olarak nasıl ve ne kadar üretileceği dağıtımının nasıl yapılacağı konusunda sıkı tedbirler alındı (Lucas 1997). Kaçak yollardan üretilmeye başlandı. Aynı zamanda, kullanıcı kitlesi beyaz, mavi yakalı işçilerden, üniversite öğrencilerine, gençlere ve kadınlara doğru içiçi kitlede bir değişiklik oluşmuştur (Potter ve Kolbye 1996).

Kaliforniya ve Meksika'da faaliyet gösteren gizli laboratuvarlar hala Amerika Birleşik Devletleri'ndeki birincil metamfetamin kaynaklarıdır. Ayrıca orta ve batı eyaletlerinde giderek artan sayıda yasa dışı metamfetamin laboratuvarı faaliyet göstermektedir. 1996 yılında el konulan metamfetamin laboratuvarları bir önceki yıla göre yüzde %169 artmıştır. El konulan metamfetamin laboratuvarlarının yerlerine baktığımızda Missouri eyaletinde 235, Kaliforniya'da 155, Arizona'da 83, Arkansas'ta 74 ve Oklahoma'da 71 olduğu görülmüştür (National Drug Control Policy, 1997). Metamfetaminin kullanımı ve üretiminin gizli laboratuvarlarda toksik bileşikler kullanılarak yapılması halk sağlığını ciddi şekilde tehdit etmesi nedeniyle; 1996 yılında Amerika Birleşik Devleti'nde kapsamlı metamfetamin kontrol yasası yürürlüğe girdi (Anglin, 2000).

2.4.1.3. Halusinojenler

Halüsinogenler diğer değişikliklerin yanı sıra düşünce, ruh hali ve algıda büyük değişikliklere neden olan, farklı bilinç durumları yapabilen geniş bir psikoaktif ilaç sınıfıdır (Volgin ve diğerleri, 2019).

1938'de İsviçreli kimyager Dr. Albert Hofmann'ın LSD'i sentezlemeyi başardı. Ancak, LSD'nin güçlü psikoaktif özellikleri beş yıl sonra ortaya çıktı. 1943'te de halüsinojenik etkiler ürettiği keşfedildi (Mehling ve Triggler, 2009).

Halüsinojenik mantarların kullanım geçmişi yüzlerce yıl öncesine dayanmaktadır. Meksika'nın Maya ve Aztek kültürleri ve Güney Meksika'nın çağdaş Mazatec Kızılderilileri de dâhil olmak üzere bu maddeleri kullanmışlardır. Halüsinojenler tıbbi olarak tedavide; dini ve kültürel etkinliklerde de dâhil olmak üzere çeşitli amaçlar için kullanılmıştır (Letcher, 2008).

LSD (Lysergic asid diethylamid):

Albert Hofmann LSD'yi (Lysergic asid diethylamid) ilk defa 16 Kasım 1938 tarihinde tesadüfen sentezledi. Hoffman 1943 yılında, LSD'nin fizyolojik ve ruhsal etkilerini kendi üzerinde denemiş ve gözlemlerini "My Problem Child" adlı kitabına yazmıştır (Hofmann, 2013).

LSD, son derece güçlü bir halüsinojendir. Çavdar ve diğer tahıllarda yetişen bir mantar olan ergotta bulunan liserjik asitten sentetik olarak yapılır. O kadar güçlüdür ki, dozları mikrogram olarak hesaplanır. Genellikle "gezi" olarak adlandırılan etkileri uyarıcı, zevkli ve zihin değiştirici olabilir ya da "kötü yolculuk" olarak adlandırılan hoş olmayan, bazen ürkütücü bir deneyime yol açabilir (Linton ve Langs, 1962; Fiorella, Rabin ve Winter, 1995; Passie, Halpern, Stichtenoth, Emrich ve Hintzen, 2008).

LSD, kristal formda üretilir ve daha sonra diğer aktif olmayan bileşenlerle karıştırılır veya sindirilebilir formlarda üretim için sıvı olarak seyreltilir. Kokusuz, renksiz ve hafif acı bir tada sahiptir. LSD yaygın olarak emici kâğıtlara, jel tabletlere, şeker küpüne veya jelatin üzerine dökülerek satılır. Dilaltı veya ağız yoluyla da alınabilir. Eşik dozu 20-30 mikrogram olan LSD'nin, alınan doza göre bakıldığında en güçlü

halüsinasyon gördüren maddelerden biri olduğu kabul edilir. Halüsinasyon gördüren mantarlardan 100 kat, Meskalin'den 4000 kat daha güçlüdür (United Nations Office of Drugs and Crime, report on LSD, 1998) Ancak LSD çok düşük dozlarda, bu maddeler ise LSD'ye kıyasla çok daha yüksek dozlarda alındıklarından ötürü etkileri birbirlerine benzerdir (Nichols, 2004; Shulgin ve Shulgin, 1992; Zawilska, Kacela ve Adamowicz, 2020).

GHB (Gamma hydroxybutrate):

GHB Fransa'da anesteziye uyuma halinden, uyanma işlevini kolaylaştırması nedeniyle ilk kez 1960 yılında cerrahiye yardımcı olmak için alternatif bir anestezi olarak sentezlendi. 1980'lerin sonlarında, GHB sağlık ve gıda endüstrisinde vücut geliştiricilerin kas yapması ve insanların kilolarını korumalarına yardımcı olmak için "büyüme hormonu uyarıcısı" olarak serbest şekilde satıldı ve yatıştırıcı madde olarak pazarlandı. (Freese, Miotto ve Reback, 2002). Amerika Birleşik Devletleri'nde 1991 yılında GHB maddesi kullanan kişilerde sağlık açısından kötü reaksiyon göstermesinin ardından ilaç FDA (Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi) tarafından yasaklandı. FDA'nın yasağına rağmen, GHB gizli olarak üretilmeye ve satılmaya devam edildi (Leone, Vigna-Taglianti, Avanzi, Brambilla ve Faggiano, 2010; Danis ve Ross, 1995; Smith, 1999; Centers for Disease Control and Prevention, 1990).

Kronik alkol bağımlılığı ve alkol bırakma durumunda yoksunluk sendromu ortaya çıkabilir. Gama-hidroksibütirik asit (GHB), yoksunluk semptomlarını önleyebilir veya bastırabilir. Orta vadede yoksunluk semptomlarını iyileştirebilir. Bununla birlikte yararlı ve zararlı etkilerinin ne olduğu konusunda henüz net bir çalışma ortada yoktur (Vickers, 1969; Galloway ve diğerleri, 1997).

Hayvan üzerinde yapılan çalışmalardan çok sonuç alınamamış olsa da klinik çalışmalar GHB'nin doktor kontrolü dışında kullanımının ciddi bağımlılık ve yoksunluk belirtilerine yol açabileceğini göstermiştir (Nicholson ve Balster, 2001). GHB'nin alkol tedavisinde kullanımı sonrasında hastaların %10-15'inin GHB'yi farklı amaçlar için kullandığını ve bu maddeye bağımlı hale geldiği bulunmuştur (Addolorato ve diğerleri, 1996; Gallimberti ve diğerleri, 2000).

GHB başlıca aşağıda belirtilen sağlık sorunlarına neden olur:

Uyuşukluk

Baş dönmesi

Mide bulantısı

Kusma

Kan basıncındaki değişiklikler

Nefes almada zorluk

Saldırgan davranışlar

Halüsinasyonlar

Nöbetler

Koma ve ölümdür. (Chin, Kreutzer ve Dyer, 1992; Galloway ve diğerleri, 1997; Gahlinger, 2004).

Ketamin:

Ketamin ilk olarak 1962'de Wayne State Üniversitesi'nde Kimya profesörü olan Calvin L. Stevens ve alfa-hidroksimin yeniden düzenlemeleri üzerine yürüten bir araştırma esnasında Parke-Davis danışmanı tarafından sentezlendi. Hayvanlarda umut verici klinik öncesi araştırmalardan sonra, ketamin 1964'te mahkûmlarda test edilmeye başlandı. 1970 yılında Amerika Birleşik Devletleri Gıda ve İlaç Dairesi tarafından onaylandı. Güvenli olması nedeniyle Vietnam Savaşı'nda cerrahi anestezi için sıkça kullanıldı. Dünya Sağlık Örgütü'nün Temel İlaçlar Listesi'nde de yer almaktadır. Ketamin, halüsinojenik ve dissosiyatif etkileri nedeniyle eğlence amaçlı bir madde olarak da kullanılır (Domino ve Warner, 2010; Morgan, Curran ve Independent Scientific Committee on Drugs 2012).

Ketamin, esas olarak anestezi için kullanılan bir ilaçtır. Diğer kullanımı ise yoğun

bakımda sedasyon, ağrı ve depresyon tedavisi için kullanılır. Anestezi esnasında ağrıyı tamamen keserken, kalp fonksiyonu, solunum ve hava yolu refleksleri işlevini yürütür. Enjeksiyonla verildiğinde genel olarak beş dakika içinde başlar ve yaklaşık 25 dakika kadar sürer. (Ritter ve diğerleri, 2020; Zgaia, Irimie, Sandesc, Vlad, Lisencu, Rogobete ve Achimas-Cadariu, 2015).

Ketaminini diğer anestezi ilaçlarından ayıran temel farmakolojik özellik, ilaç etkisini talamokortikal ve limbik sistemleri "bağlantısını keserek", merkezi sinir sistemini dış uyaranlardan (örneğin ağrı, görme, ses) etkin bir şekilde ayırmasıdır. Ortaya çıkan bu durumda "duyusal izolasyonu" keserken, kardiyovasküler stabiliteyi korur, spontan solunumları ve hava yolu reflekslerinin çalışmasını korurken; güçlü analjezi, sedasyon ve amnezi karakterize edilir. Tam analjezi aşırı ağrılı ameliyat ve benzeri durumların gerçekleştirilmesine izin verir (Corssen, Reves ve Stanley, 1988; Green ve Johnson, 1990; Kim, Green, Denmark ve Krauss, 2003; Von Ungern-Sternberg ve diğerleri, 2007; Reich ve Silvey, 1989; White, 1982).

Ketamin üretimi zordur; bu nedenle, yasadışı arzın çoğu, anestezi ürünlerinden elde edilir. Bir farmasötik olarak ketamin, yutulabilen veya enjekte ile sıvı bir formda vücuda alınır. Kullanım şekli genellikle toz halinde kurutulurak, marihuana veya tütün karışımı içinde içilir veya buruna çekmek suretiyle alınır. Ketamin sıklıkla metamfetamin, kokain, sildenafil sitrat (Viagra) veya eroinin içinde de alınabilir (Tellier, 2002).

PCP (Phencyclidine):

PCP ilk olarak 1926'da ortaya çıktı. 1950 yılında anestezik bir ilaç olarak piyasaya sürüldü. 1965 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde yan etkilerinin çok fazla olması nedeniyle insanlarda kullanımı yasaklandı. 1978 yılında hayvanlarda da kullanımı yasaklanmıştır (Zedeck ve Zedeck, 2007; Tasman ve diğerleri, 2015).

Yaygın olarak PCP veya "melek tozu" olarak bilinen fensiklidin, toz, kristal, tablet, kapsül ve sıvı dâhil olmak üzere birçok biçimde yasa dışı olarak satılmaktadır. Çoğu zaman esrar veya tütün ile birlikte içilir (Tarter, Ammerman ve Ott, 2013).

PCP (Phencyclidine) kullanımı sonucu kişilerde panik ataklarla sonuçlanabilecek

çevresindeki kişilere düşmanca davranışlar sergileyebilir (Bey Patel 2007). PCP kullanıcıları genellikle kendilerini çevrelerinden kopuk veya uzak hissederler. Çarpık görüntü ve sesler duyabilirler (Fetting, 2015). PCP kullanımının şiddetli semptomları arasında düzensiz solunum, nöbetler ve koma sayılabilir (Stobo ve diğerleri, 1996). Ayrıca, kullanıcılar PCP'ye bağımlı hale gelebilir ciddi endişe ve intihar düşüncesi yaratabilir (Contreras ve diğerleri, 1987).

PCP 1980'li yıllara kadar uyuşturucu kullanıcıları arasında popülaritesi yoktu. Bugün PCP, ABD'de en popüler olan ve en çok kullanılan ikinci uyuşturucu madde olma özelliği taşımaktadır. ABD'nin en büyük şehirlerinde insanlar arasında yaygın olarak kullanılan uyuşturucudur. PCP'nin neden bu kadar popüler olduğu bilinmemektedir. Ancak PCP'nin sentezlenmesinin kolay olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Luby ve diğerleri, 1959; Randrup ve Munkvad, 1974; Cohen ve diğerleri, 1960; Allen ve Young, 1978).

2.5. Bağımlılık:

Bilim, bağımlılığı fizyolojik bir hastalık olarak ele almıştır. Tıpta “toksikomani” olarak adlandırılan ve kişinin belirli periyotlarla tüketimine alıştığı zehirli bir madde için çok büyük arzu duyması şeklinde tanımlanmıştır (Wright, 2015). Başka bir tanımda bağımlılık önemli zararlara ve olumsuz sonuçlara rağmen bir maddenin sürekli kullanımı ile karakterize edilen nöropsikolojik bir bozukluktur. Bunlardan uyuşturucu ve davranışsal bağımlılığa örnekler verecek olursak alkol bağımlılığı, esrar bağımlılığı, amfetamin bağımlılığı, kokain bağımlılığı, nikotin bağımlılığı, opioid bağımlılığı, video oyunu bağımlılığı, kumar bağımlılığı ve cinsel bağımlılık sayılabilir (Volkow, Koob ve McLellan, 2016).

Bağımlılığın belirleyici özelliği nedir; önce ne gelir ve ne takip eder? Bağımlılık oluşturmak için olumlu pekiştirme yeterli midir? Yoksa bir bireyde madde yoksunluğu başlamadan önce olumsuz pekiştirme mi devreye girmeli? Esrarın bağımlılık yapıcı yapmadığına dair devam eden tartışmalar; nikotinin bağımlılık yapıcı yapmadığına dair tarihsel tartışma, kumar, video oyunu ve cinsel davranışların bağımlılık yapıcı yapmadığı konusundaki tartışmalar devam etmektedir. Bağımlılığın geçici veya “eğlenceli” bir alışkanlıktan sonra ortaya çıktığı konusu daha çok kabul görmektedir

(Schuckit, 2012). Ancak bilim adamları arasında bile çok az fikir birliği vardır (O'Brien ve diğerleri, 2006).

Bağımlılık' kelimesi farklı insanlar için değişik anlamlar ifade edebilir (McAuliffe ve Gordon, 1980). Metamfetamin türü maddelere olan bağımlılık insanlarda sürekli tekrarlayan ataklar, yoksunluk belirtileri ve uyuşturucu kullanımı ile sonuçlanan karakterize kronik bir nöropsikiyatrik bozukluktur. Metamfetamin bağımlısı insanlar, günlük yaşam aktivitelerini zorlaştıran çeşitli derecelerde bilişsel eksiklikler ve diğer nörolojik anormallikler yaşarlar (Cadet, Brannock, Jayanthi ve Krasnova, 2015).

Uyuşturucu bağımlılığı ise bu maddeyi kullanan kişilerde, bu maddenin çeşitli türevlerini belirli aralıklarla sürekli kullanması sonucu kişinin maruz kalmış olduğu yaşam boyu süren davranış anormalliklerini içerir (Nestler, 2014). Son yıllarda yapılan çalışmalar beyindeki çeşitli dokularda gen ekspresyonundaki kalıcı değişiklikleri yönlendirmede epigenetik mekanizmaların çok önemli bir rol oynadığını göstermiştir (Jaenisch ve Bird, 2003).

İnsanlarda bağımlılık yapan uyuşturucuların (kokain, amfetamin, morfin, nikotin ve alkol dâhil) kişide bir ödül değeri vardır. Yani bu maddeleri elde etmek için kişi kendini motive eder (Wise, 2004; Schultz, 2004). Bir insanın uyuşturucu bağımlılığını “ilişkilendirme” yoluyla öğrenme, uyuşturucu bağımlılığına yol açan davranış kalıpları oluşturur (Robbins ve Everitt, 2002; Cardinal ve Everitt, 2004). Bir uyuşturucu satıcısını aramak bir düğmeye basmak gibi belirli bir eylem uyuşturucu ödülüyle sonuçlanırsa, eylem ve ödül arasındaki ilişki güçlenir. Buna edimsel veya araçsal ilişki ile öğrenme denilir. Klasik Pavlovcu çağrışımsal öğrenmede, ödüllendirici olmayan bir uyarıcı (veya işaret) bir ödülle eşleştirilir, böyle bir ipucu ödül için tahmin edici olur. Ödülün değerini kendisi aldığı için eylem o kişiyi motive eder. Örneğin, kokain bağımlısı bir kişi kokain ile ilgili herhangi bir video veya hatırlatıcı bir obje gördüğünde, uyuşturucu bağımlılığı yaşar ve o maddeye ihtiyaç duyarlar (Childress ve diğerleri, 1999).

Uyuşturucu kullanımına ilişkin eylemin öğrenilmesi, o kişiyi uyuşturucu kullanımına motive edecek ve bu durum onun bağımlılığını içgüdüsel dürtü ile karakterize edecek ve aynı zamanda kişinin bu maddeyi arama ve bulmasına kadar ilerleyen bir süreç

götürecektir (Robbins ve Everitt, 2002; Cardinal ve Everitt, 2004; Gerdeman, Partridge, Lupica ve Lovinger, 2003).

2.6. Uyuşturucunun Çocukları Suça Sürüklemesine Etkisi

Eroin ve afyon türevlerine bağımlı olanlar kişilerin daha çok suça karıştıkları görülmüştür (Bennett ve diğerleri, 2008). Maddi kazanç elde etmek için özellikle mala karşı işlenen suçlara daha fazla karıştıkları görülmektedir (Bukten ve diğerleri, 2011; Pierce ve diğerleri, 2015).

Uyuşturucunun suç ile ilişkisini üç gruba ayırabiliriz:

1. İleriye dönük nedensellik ilişkisi:

Uyuşturucu kullanımı, aşağıdaki ihtiyaçlardan dolayı suça neden olur:

(a) Uyuşturucu kullanımını finanse etme için paraya ihtiyacın olması (Bennett ve diğerleri, 2008);

(b) Uyuşturucu alımını hızlandıran psiko-farmakolojik değişiklikler nedeniyle (Boyum ve Kleiman, 2002; Brownstein, 2016; White ve Gorman, 2000).

2. Ters nedensellik ilişkisi. Suça katılım uyuşturucu kullanımına yol açar: Suç işleyen gruplara dâhil olmak veya suç işlemek uyuşturucu kullanım fırsatları artırır (Hammersley ve diğerleri, 1989).

3. Karşılıklı etkileşim ilişkisi. Suç işlemek ve uyuşturucu kullanmak ortak bir nedenden dolayı ortaya çıkar: Doğrudan bir nedensel ilişki yoktur. Ancak uyuşturucu kullanımı ve suç ortak bir nedene dayanmaktadır. Yani suçun oluşumu ile uyuşturucunun kullanımı birlikte ortaya çıkar (Seddon, 2006; Seddon, 2000).

Ancak Xue et al. (2009), madde bağımlılığının suçlu bir yaşam tarzını kolaylaştırdığını ve suç davranışında bulunan bir kişinin alkol ve uyuşturucu bağımlılığı olma olasılığının daha yüksek olduğunu iddia ederek suç ile uyuşturucu arasında güçlü bir bağ olduğuna dair dördüncü bir teori eklemiştir (Xue, Zimmerman ve Cunningham, 2009).

Suçun altında yatan nedenler yukarıda belirtilen açıklamalardan daha karmaşık olduğu bir gerçektir (Bennett ve Holloway, 2009; Seddon, 2000). Başka bir örnekte ise, Anglin ve Speckart'ın (1988) erkek metadon hastaların sabıka kayıtlarını ve klinik verilerini inceleyen çalışmasıdır. Bu çalışmadan elde edilen bilgilerde uyuşturucu kullanımına başlandıktan sonra suç işleme oranlarında ciddi ölçüde artış meydana geldiğini göstermektedir (Hayhurst ve diğerleri, 2017). Yapılan araştırmalarda çocukların suç işleme oranları, uyuşturucu kullanımına başlama yaşıyla çakışan, geç ergenlik döneminde zirve yaptığını göstermektedir (Sweeten, Piquero ve Steinberg, 2013). Örneğin, Kuzey Batı İngiltere'deki tedavi hizmeti alan uyuşturucu kullanıcılarının %45'i ilk eroin kullanım yaşını 15 ile 19 arasında olduğunu bildirmiştir (Degenhardt ve diğerleri, 2013).

Madde kullanımı ile çocuk suçluluğu arasında önemli bir ilişkinin varlığı çok sayıda çalışma ortaya konulmuştur (Widom ve White 1997; Lipsey ve Derzon 1998; Pakiz ve diğerleri 1997; Rossow ve diğerleri 1999). Amerika Birleşik Devletleri'nde adli işlem gören gençlerin %70'inin madde kullandığını ve %78'nin ise yakın zamanda alkol veya uyuşturucu madde kullandığı tespit edilmiştir (Belenko ve Logan, 2003). Bu verilerden elde edilen sonuca göre ergenler arasında alkol ve esrar tüketiminin suça sürüklenmede önemli bir faktör olduğunu göstermektedir (Lindberg ve diğerleri, 2000; Abuse ve Administration, 2012; Belenko ve diğerleri, 2017). Alkol ve Diğer Uyuşturuculara İlişkin 2007 Avrupa Okul Anketi Projesi'nin ESPAD (According to the results of the 2007 European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs)'nin sonuçlarına göre, tüm ergenlerin dörtte biri ile üçte birinin alkol içerken, (%15 ile 60'nın ülkeye göre değişkenlik göstermekle beraber) esrar kullandığı tespit edilmiştir. Ayrıca, ikinci ‘‘Uluslararası Öz Rapor Suçluluğu Çalışması’’ (International Self-Report Delinquency Study (ISR2) kapsamında 30 ülkede 7, 8 ve 9. sınıf öğrencileri arasında yapılan ankette tüm yaşamları boyunca %60,6'nın alkol kullandığı tespit edilmiştir (Steketee ve diğerleri, 2013). Uyuşturucu kullanımı ilgili ise (esrar) yaşamı boyunca en az bir kez kullananların yaygınlığı %9,7'dir. Son bir ay içinde esrar kullananların oranı ise %4'dür. Öğrencilerin sadece %40'ı alkol veya uyuşturucu kullanmadığını bildirmiştir (Steketee ve diğerleri, 2013).

Farklı araştırmalar, ergenler arasında alkol ve esrar kullanımının yaygınlığına ilişkin

farklı tahminler sunsa da, gençlerin önemli bir bölümünün alkol veya esrar kullandığından şüphe yoktur. Bu nedenle, çocuklarda madde kullanımı ve suçluluk arasındaki bağlantının daha iyi anlaşılması, yalnızca altta yatan sebepleri anlamak için değil, aynı zamanda bu sebepler üzerinden hareket ederek spesifik bir önleme ve tedavi programlarının da oluşturulması gerekmektedir (LeNoue ve Riggs 2016).

Uyuşturucu kullanımıyla ilgili olarak, uyuşturucu kullanımı ve suç arasındaki bağlantıya ilişkin çok sayıda kesitsel ve boylamsal çalışmadan elde edilen verileri özetlemek (30 çalışmanın meta-analizinde) gerekirse "uyuşturucu kullananlar için suç işleme olasılığının uyuşturucu kullanmayanlara göre 2,8 ila 3,8 kat daha fazla olduğu" sonucuna varmışlardır. Esrar kullanıcıların ise kullanmayanlara göre ise yaklaşık 1,5 kat daha fazla olduğu ortaya çıkarılmıştır (Bennett ve diğerleri, 2008). Daha yakın zamanlarda, Popovici ve arkadaşları da yapmış oldukları çalışmada suç işleme ile esrar kullanımı arasında yakın bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır (Popovici ve diğerleri, 2012).

Şiddet içeren ve içermeyen suçlar için suçlu davranışları, geç ergenlik döneminde (17-18 yaş arası) daha yüksektir, ancak yetişkinlik döneminde azalma gösterir (Hirschi ve Gottfredson, 1983; Wolfgang, Figlio ve Sellin, 1987).. Uyuşturucu kullanımına başlamanın en yoğun olduğu yıllar diğer çalışmalarda da benzerdir (DeWit ve diğerleri., 1997).

Suçluluk ve uyuşturucu kullanımıyla ilgili bir başka gerçek de, suçluların önemli bir bölümünün uyuşturucu kullanmasıdır (Huizinga ve Jakob-Chien 1998). Çok çeşitli araştırma tasarımları kullanan gençlere ilişkin ulusal ve yerel çalışmaların gözden geçirilmesinde, suçluluk ve uyuşturucu kullanımı arasındaki bağlantının oldukça sağlam olduğunu bulmuştur (Huizinga ve diğerleri, 2000). Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tutuklu gençler ile tutuklu olmayan gençler karşılaştırıldığında, tutuklananların esrar kullanma olasılıkları kullanmayanlara göre 3.5 kat, kokain de 9 kat daha fazla çıkmıştır (Horowitz, Sung ve Foster, 2006).

Ergenlik büyük bir fiziksel, sosyal, bilişsel ve duygusal değişim zamanıdır (Lerner ve Galambos, 1998). Aynı zamanda, özerklik ve yetişkin statüsünün davranışsal ifadelerinin yaygın olduğu çocukluktan yetişkinliğe geçiş zamanına işaret eder

(Moffitt, 1993). Küçük suçluluk bu ifadelerden biridir ve muhtemelen ergen gelişiminin normatif bir yönüdür. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki gençlerin, müstehcen telefon görüşmeleri yapmak ve dersleri asmak gibi küçük suçları içeren, ülke çapında bir öz-bildirim araştırması olan Ulusal Gençlik Anketi, suçlu davranışın ergenlik döneminde her yerde bulunduğunu göstermektedir (Elliott ve Ageton, 1980). Ergenlikte suçluluğun “patolojik davranış olmadığını” çünkü “yaygınlığı anormal olmaktan çok normatif olduğu” şeklinde yorumlamıştır (Moffitt,1993). Bununla birlikte, çoğu çocuk bir defa yasayı ihlal ederken, suçluların yalnızca küçük bir kısmı yasayı sık sık ve ciddi bir şekilde ihlal ettiği görülmüştür (Wolfgang ve diğerleri, 1972).

Ergenlik aynı zamanda ilaçlarla deney yapma zamanıdır. 2005 yılında, Geleceği İzleme Araştırması'na göre, on ikinci sınıf öğrencilerinin %50'si yaşamları boyunca en az bir kez uyuşturucu kullanmış ve %38'i ise son bir yıl içinde uyuşturucu kullandığı tespit edilmiştir. Ayrıca, on ikinci sınıf öğrencilerinin %27'si ise yaşamları boyunca esrar dışında uyuşturucu bir madde kullanmış, %20'si ise son bir yılda uyuşturucu kullandığını bildirmiştir (Johnston ve diğerleri, 2006).

Türkiye’de uyuşturucu kullanımının çocukların suça sürüklenmesi olan etkisi ile ilgili doğrudan bir çalışmanın olmadığını görmekteyiz. Diğer yapılan çalışmalarda ise uyuşturucu ve suç arasındaki ilişki ile ilgili olanların çok yetersiz olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmaların genelde madde bağımlılığına yönelik olduğu ve birkaç il bazında ya da lokal olarak belirli bir okul veya üniversite ile sınırlı olarak yapılmış çalışmalar olduğu görülmektedir

Türkiye’de uyuşturucu kullanımı ile ilgili ilk kez yapılan anket çalışması kamu sektörü ile Türk Psikologlar Derneği (sivil toplum kuruluşu) arasında yapılan sözleşme esasına göre ev ortamında gerçekleştirilmiştir. Bu anket sonuçlarına göre uyuşturucu madde kullanımına başlama yaş ortalaması $16,6 \pm 3,0$ olarak bulunmuştur. Yine bu ankete göre en fazla kullanılan madde kenevir olarak belirlenmiştir. Keneviri, oral nikotin kullanımını %20, antidepresan ilaç kullanımını %12 ve türü tespit edilememiş madde kullanım ise %8 dir (Reitox Ulusal Temas Noktası, 2006)

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi ile Alkol ve Madde Bağımlılığı Eğitim ve Tedavi Merkezi (AMATEM) ile “özel okullar derneğinin” ortaklaşa başlattığı

“Uyuşturucu maddeler ve bağımlılık eğitim paketi çerçevesinde İstanbul’daki liselerde gerçekleştirilen anketin sonuçlarına göre öğrenciler arasında en çok kullanılan uyuşturucu madde, esrardır. En az bir kez esrar kullananların oranı %4.2 iken, bunu %4 ile “Uçucu madde”, %0.9 ile “kokain” kullanımı izlemiştir (Acar, 2006).

Acar’ın uyuşturucu bağımlısı 340 kişi ile yapmış olduğu anket çalışmasına göre; ankete katılanların yarısının herhangi bir sabıkasının bulunmadığı anlaşılmıştır. %28,5 oranında madde bağımlısının madde kullanımı ile ilgili sabıkalı oldukları görülmüştür (Acar, 2006).

Antepüzümü’nün (2013) Adana ilinde lise öğrencileri arasında yaptığı anket çalışmasında madde kullanmayı deneyen öğrencilerin kullandıkları madde türleri incelendiğinde, en fazla kullanılan madde % 2,6 ile esrar olarak bulunmuştur (Antepüzümü Altıok, 2013).

Türkiye genelinde 2009 yılında 2594 tedavi gören uyuşturucu bağımlısı hasta içerisinde, 15-19 yaş aralığında olan 434 kişi %16,77, 2010 yılında 2900 tedavi gören uyuşturucu bağımlısı hasta içerisinde, 15-19 yaş aralığında olan 468 kişi %16,14, 2011 yılında 2117 tedavi gören uyuşturucu bağımlısı hasta içerisinde 15-19 yaş aralığında olan 319 kişi %15,07 kişi olduğu görülmüştür (Akgün ve Çetin, 2012).

2.7. Aşırı Doz Uyuşturucu Ölümleri

ABD’de 1999 ve 2017 yılları arasında aşırı dozda uyuşturucudan 700.000’den fazla kişi hayatını kaybetmiştir (Understanding the Epidemic|Drug Overdose|CDC Injury Center, 2018). Uyuşturucu kaynaklı aşırı doz ölümleri 2017’de 70.000’i aşmıştır. Bunun üçte ikisi %68’i opioidlerden kaynaklı olduğu görülmüştür (Scholl, Seth, Kariisa, Wilson ve Baldwin, 2019). Sentetik opioidler, opioidle ilgili tüm aşırı doz ölümlerinin neredeyse % 60’ında sorumludur. Eroine kullanımına bağlı aşırı doz uyuşturucudan kaynaklanan ölümler, 2017’de 15.000 civarında görülmüştür (Scholl, Seth, Kariisa, Wilson ve Baldwin, 2019). Opioid aşırı doz ölümlerindeki bu benzeri görülmemiş artış, Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezlerini (CDC) bunu ABD tarihindeki en büyük aşırı doz uyuşturucu salgını olarak adlandırmıştır (Kolodny ve diğerleri, 2015).

1999 yılında 16.849 aşırı dozdan ölüm meydana gelirken 2019'da 70.630'a yükselmiştir. Bu da 100.000 kişide 6.1'den, 100.000 kişide 21,6'ya çıktığını göstermektedir (Birnbaum ve diğerleri, 2011; Dart ve diğerleri, 2015; Hedegaard, Miniño ve Warner, 2020). Araştırmalar, başlangıçta reçeteli opioidlerin yanlış kullanımından ve ardından eroinden kaynaklanan aşırı dozdaki artışlardan ve uyuşturucu piyasasının sentetik opioidlerle karıştırılmasından kaynaklandığını göstermiştir (Ciccarone, 2019). Bununla birlikte, opioidler son yıllarda merkezi bir odak noktası olmasına rağmen, psikostimulanlar ve benzodiazepinler de dahil olmak üzere çok çeşitli maddeler için aşırı doz mortalitesi onlarca yıldır istikrarlı bir şekilde artmıştır.(Jalal, Buchanich, Roberts, Balmert, Zhang, ve Burke, 2018).

Opioid kullanımı, ABD'deki çocuklar ve ergenler arasında önemli bir halk sağlığı sorunudur ve toplum üzerinde çok büyük bir ekonomik yük oluşturmaktadır (Birnbaum, White, Schiller, Waldman, Cleveland ve Roland, 2011). ABD'de ergenler arasında en fazla kullanım artışı olan uyuşturucu sorunudur (Manchikanti ve Singh, 2008). Son zamanlarda, 12. sınıf öğrencilerinin %8,7'si geçen yıl opioid kötüye kullanımı bildirmiştir (Johnston, O'Malley, Miech, Bachman ve Schulenberg, 2014). 1999'dan 2008'e kadar opioidleri içeren kazara zehirlenmelerin sayısı dört kattan fazla artmıştır (Jones, Mack ve Paulozzi, 2013). Çocuklar arasında opioidler, kasıtsız ilaç zehirlenmesinden kaynaklanan ciddi yaralanma veya ölümün en sık nedenidir (Burghardt, Ayers, Brownstein, Bronstein, Ewald ve Bourgeois, 2013). 2008 yılında, opioidlere bağlı ölüm oranı 0-14 yaş arası çocuklar için 100.000'de 0.1 ve 15-18 yaş arası ergenler için 100.000'de 3.7'dir (Warner, 2009).

Türkiye'de İçişleri bakanlığına bağlı Göç İdaresi tarafından açıklanan bilgilere göre aşırı doz uyuşturucu kaynaklı ölümler 2017 yılında 941, 2018 yılında 657, 2019 yılında 342 kişi olmuştur (Göç İdaresi Başkanlığı, 2021). Dünya geneline bakıldığında bu oranın çok düşük olduğu görülür. Ancak Sentetik uyuşturucularının yapılan kimyasal analizlerde tespitinin zor olduğunu da unutmamak gerekir. Ayrıca aşırı doz uyuşturucu ölümlerinin nedeni genelde kalp krizi veya beyin kanaması şeklinde gerçekleştiğini bunu tetikleyen etkenin ise aşırı doz uyuşturucu olduğunun raporlara geçirilip geçirilmediği hususu tartışma konusudur.

Toprak ve arkadaşlarının (2007) 1990-2000 yılları arasında İstanbul'da yüksek doz uyuşturucu ölümleri üzerine yapmış oldukları bir çalışmada İstanbul ilinde yapılan adli otopsilere ait kayıtlar üzerinden yapılan araştırmada 1990 yılında uyuşturucu kaynaklı toplam ölüm sayısı 24 iken, 2000 yılında bu sayının 63 olduğu görülmüştür (Toprak ve diğerleri, 2007).

2.8. Cezaların Uyuşturucu Kullanımını Azaltmadaki Etkisi

Son zamanlarda tüm dünyada uyuşturucu ile ilgili hapis cezalarında büyük bir artış meydana gelmiştir. Aynı şekilde ABD'deki cezaevlerinde de mahkûm sayısında çok ciddi artışlar meydana gelmiştir (Wacquant 2010; Alexander 2010; Garland 2001; Tonry 2011) Özellikle 1980'li yıllardan sonra uyuşturucu politikalarındaki cezaların ağırlaştırılması yönündeki değişiklikten sonra, daha fazla hapis cezası verilmesi tutuklu sayısının artmasında etkili olmuştur (Blumstein ve Beck 1999).

Daha sert uyuşturucu yasalarının savunucuları, uyuşturucu suçluları için hapsedmenin yaygınlaştırılmasının birincil hedefi olarak kamu güvenliği olarak gösterildi (MacCoun ve Reuter 2001; Mears ve Cochran 2015; Spohn ve Holleran 2002). Bu şekilde hapis cezasının yaygınlaştırılması ve sürdürülmesinin uyuşturucuya karşı savaşın merkezinde olmasına rağmen, bunun uyuşturucu ile mücadelede ne kadar etkili olduğu konusunda çok az çalışma vardır (Alexander 2010; Tonry 2011).

Nagin ve arkadaşları (2009) artan hapis cezalarının tekrar suç işleme üzerindeki etkisi ile ilgili araştırmaların eksikliğine özellikle dikkat çekmiş ve "hapis cezasının uyuşturucu suçluları arasında yeniden suç işleme üzerindeki etkisinin analiz edilmesine öncelik verilmesini" tavsiye etmiştir. Diğer akademisyenlerde bu alanda araştırma boşluğunun altını çizdi ve benzer tavsiyelerde bulunmuştur (Durlauf ve Nagin 2011; Jonson 2011; McDougall ve diğerleri, 2003; Smith ve diğerleri., 2002; Villettaz ve diğerleri, 2006). Nitekim araştırmalarında Nagin ve ark. (2009) şu sonuca varmıştır: "hapis cezasının yeniden suç işleme üzerindeki etkisine ilişkin artan araştırmalara rağmen çalışmaların yetersiz olduğunu belirtmişlerdir" (Nagin, Cullen ve Jonson, 2009).

1980'lerin ortalarındaki uyuşturucuya karşı açılan savaştan sonra, Amerika Birleşik

Devletleri'nde ki federal hapisane mahkûmların %50'sini uyuşturucu suçlarından dolayı hüküm giyenler oluşturmuştur (Carson 2015). Bu oran onlarca yıl öncesine göre çok yüksektir. Örneğin, 1980'de federal mahkûmların %22'si uyuşturucu suçundan hüküm giymişti (Carson 2015).

Uyuşturucu suçluları, uyuşturucu bağımlısı olma ihtimalleri yüksek olduğu için diğer mahkûmlardan farklıdır (Belenko ve Peugh 2005; Cooper ve diğerleri, 2005; Tonry 1994; Stuntz 2011). İşlemiş oldukları suç uyuşturucu bağımlılığından kaynaklı ise; cezaevinde geçirdiği süre boyunca uyuşturucu tedavisi yapılmadığı sürece, cezaevinden çıktığında büyük olasılıkla uyuşturucu kullanmaya devam edecek ve suç işlemeyede devam edecektir (Mears ve Cochran 2015; Petersilia 2003). Bu durumda cezaevinin uyuşturucu suçlularını ıslah etmede ve tekrar suç işlemesini engellemeyeceği gibi hatta suç işlemesini artıracakı iddia etmişlerdir (Cooper ve diğerleri, 2005; Erickson ve diğerleri, 1997; Forer 1994). Uyuşturucu kullanma suçunu temelde halk sağlığı sorunu olduğunu iddia eden araştırmacılar, uyuşturucu ile mücadelede kaynakları hapis cezası yerine halk sağlığına ve madde bağımlılığının önlenmesine yönelik rehabilitasyon çalışmalarına yatırım yapılmasının uyuşturucu ile mücadelede daha etkili sonuç alınabileceği iddia edilmektedir (Cooper ve diğerleri, 2005; Erickson ve diğerleri, 1997; Forer 1994).

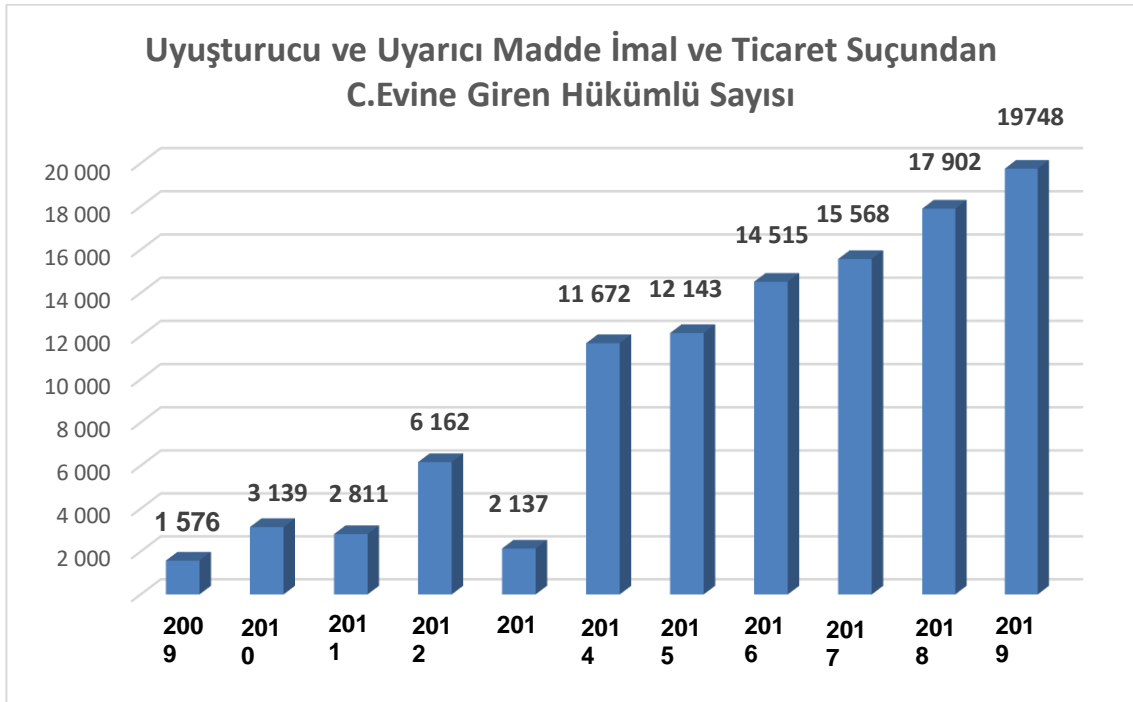
Uyuşturucu suçlularının diğer suçlardan ayıran temel özellik faillerin işledikleri suçtan ötürü herhangi bir mağdur olan kişinin olmaması nedeniyle hapis cezası verilmesi büyük eleştirilere neden olmuştur. Burada uyuşturucu suçundan anlaşılması gereken husus sadece uyuşturucu kullanımı suçu işleyenler anlaşılması gerekir (Belenko ve Peugh 2005; Kleiman 2009; Stuntz 2011; Tonry 1994).

Yine Sherman'ın (1993) meydan okuma teorisine göre, daha önce uyuşturucudan hapis cezası almış kişilerin kendilerine verilen bu cezanın haksız olduğu yönünde bir düşünceye kapılmaları halinde, kendilerine yapılan bu adaletsizliğe karşılık gelecekte de suç işlemeyi sürdürme veya artırma durumunun olabileceğini iddia etmektedir (Unnever ve Gabbidon 2011).

Bugüne kadar yapılan hiçbir çalışma uyuşturucu kullanımı suçu ile ilgili kişilerin tekrar suç işlemesini azaltıcı bir etkiye sahip olduğuna dair kanıtı rastlanamamıştır (Zarkin

ve diğerleri, 2015). Bazı akademik çalışmalarda ise uyuşturucu kullanmanın, suçu önleme ve tekrar uyuşturucu kullanmama üzerine etkisi olup olmadığı konusunda bir bilgiye ulaşılamamıştır. Kısacası çoğu akademisyen bu konu ile ilgili daha çok çalışma yapılması gerektiği konusunda hem fikirdirler (Mitchell ve diğerleri, 2017)

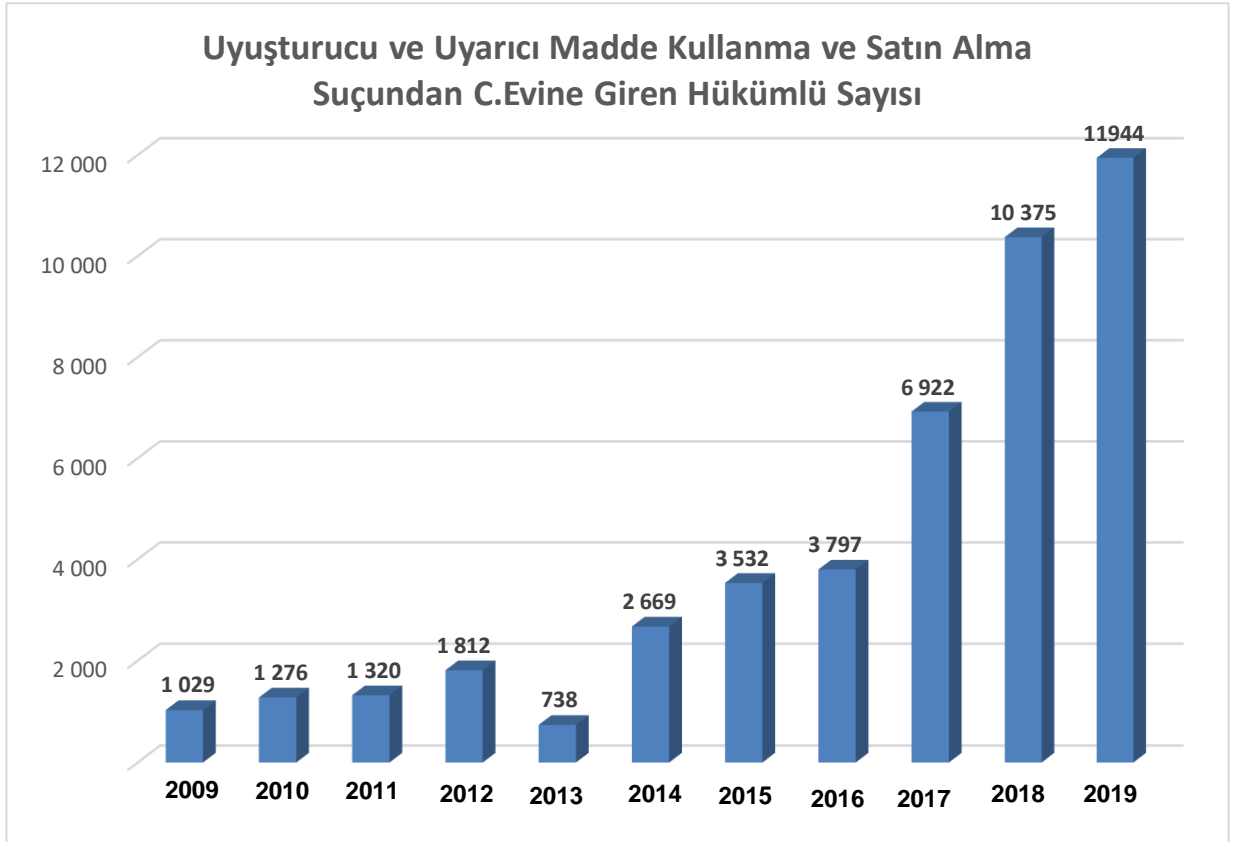
Türkiye’de ise uyuşturucu cezaların uyuşturucu suçunu önlemede etkisi olup olmadığı ile ilgili bilimsel bir çalışma bugüne kadar yapılmamıştır. Ancak adli istatistik ve TÜİK verilerinden yola çıkarak bir yorumlama yapılabilir. Yukarıda gösterilen Şekil.1 incelendiğinde 2012 ve 2019 yılları arasında C. Başsavcılıklarına intikal eden suç sayılarına baktığımızda 2012 yılında uyuşturucu madde satın almak veya kabul etmek suç dosyası 49.687 iken 2019 yılında bu sayının 183.127’ye çıktığı görülmektedir. Yaklaşık dört kat arttığı görülmektedir. Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti, kullanımı kolaylaştırma suç dosyası 129.501 iken 2019 yılında 108.421’e düşmüştür. Özellikle bu rakamların suç dosyası bazında olduğunu, bir suç dosyasında birden fazla kişi olabileceği de unutulmamalıdır.

Şekil.2.4. Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticaret suçundan c.evine giren hükümlü sayısı (TÜİK, 2022).

2009 yılında Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticaret suçundan cezaevine giren hükümlü sayısı 1.576 iken 2019 yılında bu sayı 19.748’e çıkmıştır. Yaklaşık 18 kat

artış olduğu görülmektedir (Şekil 2.4). Adli istatistik verilerine baktığımızda 2012 yılında cumhuriyet savcılıklarına intikal eden uyuşturucu uyarıcı madde imal ve ticareti suç dosyası 129 501 olmuştur (Adli İstatistik, 2012-2019). (Şekil.2.4)'e göre 6 162 kişi hükümlü olarak cezaevine girerek tutuklanmıştır. Yaklaşık 1/21'i ceza alarak tutuklanmış, diğerleri ceza almamış ya da beraat ettiği görülmektedir. 2019 yılında ise cumhuriyet savcılıklarına intikal eden uyuşturucu uyarıcı madde imal ve ticareti suç dosyası adli istatistik verilerine göre 108 421 olmuştur(Adli İstatistik, 2012-2019). (Şekil.2.4)'e göre 19 748 kişi hükümlü olarak cezaevine girerek tutuklanmıştır. Yaklaşık 1/5'inin tutuklanarak ceza aldığı diğerlerinin ise tutuklanmadığı ya da beraat ettiği görülmektedir. Burada en dikkat edici husus 2019 yılına gelindiğinde tutuklanarak hüküm giyen kişi oranında neredeyse 5 kat artış olduğunu görmekteyiz. Tutuklamalardaki artışa paralel olarak 1/6 oranında uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticaret suçunda azalma meydana geldiği söylenebilir.

Şekil.2.5. Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanma ve satın alma suçundan c.evine giren hükümlü sayısı (Adli istatistik, 2022)

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanma ve satın alma suçundan c.evine giren hükümlü sayısı ile ilgili Şekil 2.3'e baktığımızda 2009 yılında bu sayı 1 029 iken 2019 yılında 11 944 olduğunu görüyoruz. Yine 2009 yılında 1 029 kişi uyuşturucu kullanma ve satın almadan cezaevine girerek tutuklanmış iken aynı yıl cumhuriyet savcılıklarına sevk edilen suç dosyası sayısı 1 576'dır. Yani her dosyada en az bir şüpheli var olduğunu düşünecek olursak yaklaşık 3/2'sinin tutuklanmış olduğunu, 2012 yılında uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanma ve satın alma suç dosyasının 49 687 iken, 2019 yılına gelindiğinde ise 183 127'ye çıktığı görülmektedir (Adli İstatistik, 2012-2019). 2012 yılında 49 687 kişiden, 1 812'sinin tutuklanarak hüküm giydiğini bu oranlamaya bakacak olursak 1/27'sine tekâmül ettiği görülür. 2019 yılına gelindiğinde 183 127 kişiden 11 944 kişinin uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanma ve satın alma suçundan hüküm giydiği, bu yılda ki oranlamaya bakacak olursak 1/15 olduğu görülmektedir. Yani uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanma ve satın alma suçunu işleyen kişi sayısı tutuklamalardaki artışa rağmen yükseliş trendi içerisinde olduğunu söyleyebiliriz. Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticaret suçundan yargılananlara, uyuşturucuyu kullananlardan 3 kat daha fazla tutuklama olduğu görülmektedir. Buna paralel olarak bu suçta azalma meydana gelmiştir. Ancak bu suçun azalması tutuklama oranlarındaki artıştan mı? Yoksa başka nedenlerden mi kaynaklıdır? Bunu tam olarak bilmek mümkün değildir. Hiç şüphesiz bilimsel araştırma yapılması gereklidir. Burada şunu ifade etmek gerekirse, bu konu ile ilgili araştırma yapan Amerikalı akademisyenlerde aynı düşünceleri paylaşmışlardır. Türkiye'de de bu alanda daha fazla bilimsel çalışma yapılarak uyuşturucu ticareti ve kullanma suçuna verilen ceza miktarları ile bu suçun azalması arasında bir bağ olup olmadığının ortaya çıkartılması gerekir.

3. MATERYAL YÖNTEM

Çalışmamamızın hipotezi Türkiye’de kırsal bölgede suça sürüklenen çocuklar ve doğal ve sentetik uyuşturucu kullanımının çocukların suça sürüklenmesine olan etkisi ile çocuk suçların Kriminal açıdan modellenerek çocuk suçluluğunun azaltılması veya engellenmesi amaçlanmıştır. Türkiye’de kırsal bölgede yaşayan çocukların doğal ve sentetik uyuşturucu kullanım durumunun ortaya çıkartılması suça sürüklenen çocukların suça sürüklenmesinde uyuşturucu ve kötü alışkanlıkların rolü Kriminal açıdan değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırma, “karşılaştırmalı ilişkisel tarama modeli” temel alınarak tasarlanmıştır. İki veya ikiden daha fazla değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve/veya bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma desenlerinin tamamı “ilişkisel tarama modelleri” olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2020). Bu araştırma deseninde olabilecek çözümleri temel alarak ilişkiler karşılaştırılarak modeldeki nedenler teke indirgenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Jandarma bölgesinde suça sürüklenen çocuklar olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini 0-18 yaş arası kırsal bölgede yaşayan suça sürüklenen çocuklar. Çalışmaya dâhil olma kriterleri; 18 yaşından küçük ve suça sürüklenmiş olması ayrıca bu suç ile ilgili hakkında yasal işlem yapılmış olmasıdır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada verileri toplamak için bir ölçek ya da anket kullanılmayıp retroperspektif bir yöntem ile jandarma olaylar bilgi sisteminde var olan 18 yaşından küçük olan çocuk suçluların verileri ile yürütülmüştür. Retroperspektif yöntem, mevcut kayıtlar kullanılarak geriye dönük veriler ile yürütülen araştırmalardır (Bayraktar, Duman & Duman, 2018).

Çalışmamızda hipotezimize bağlı araştırma soruları aşağıda verilmiştir.

Örneklem grubunun yaş, eğitim, medeni durumu ve mesleki bilgileri nelerdir?

Çocukların karıştıkları suç türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

Suçta sürüklenen çocukların eğitim durumları nedir?

Suçta sürüklenen çocukların yıllara göre (2018, 2019, 2020) istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

Uyuşturucu, alkol alıp almama durumu ve olay arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

Çocukların suçta sürüklenme yaşları arasında anlamlı fark var mıdır?

Uyuşturucunun çocukları suçta sürüklenmesine etkisi var mıdır?

Uyuşturucu kullanan çocukların en çok işlediği suç türü nedir?

Çocukların suç işledikleri bölgenin mekânsal özelliği nedir?

Çocukların suç işlemesini kolaylaştıran faktör var mıdır?

Çalışmada elde edilen bulgular IBM SPSS 21.0 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada demografik bilgiler için deskriptif analizler, gruplar arası karşılaştırmalarında Bağımsız örneklem (Independent samples) t testi, Tek-Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Post-Hoc Tukey testi kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkileri saptamak için Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Verilerin anlamlılık düzeyleri $p < 0.05$ değeri dikkate alınarak belirlenmiştir.

İngilizce “Statistical Package for the Social Sciences” olan kısaltma olarak SPSS olarak adlandırılmaktadır. 1968 yılında ilk sürümü ile istatistiksel analizlerde kullanılmaya başlanılan bir programdır. 2010 yılında IBM şirketine devredilmesi ile birlikte bu tarihten itibaren IBM SPSS olarak adlandırılmıştır.

Tanımlayıcı istatistikler (yaş, cinsiyet, eğitim durumu vb.)

İki ya da daha fazla grubun karşılaştırılması

Değişkenler arasında ilişkinin tespit edilmesi

Değişkenlerin tahmin edilmesi (Eldeki verilerden ileriye dönük tahminler yapmak).

Grupları tespit etmek

Yukarda verdiğimiz durumlar için istatistiksel analizler için kullanılmaktadır. 2022 yılında SPSS 28.0.1 sürümü kullanıma sunulmuştur. Bu sürüm ile SPSS programı daha da genişletilerek pazarlama, performans gibi şirketlerde kullanılacak oldukça fazla sekmesi bulunmaktadır.

4. BULGULAR

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda oluşturulan hipotezlerine dair elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.1. Türkiye’de Kırsal Bölgede 0-18 Yaş arası Suça Sürüklenen Çocukların Yaş Ortalamaları

Yıllar	N	Ort.	SS.	Min.	Max.
2020	19660	15.65	3.108	0	18
2019	14439	16.20	3,541	0	18
2018	9736	14.92	5.093	0	18

Türkiye’de kırsal bölgedeki 0-18 yaş aralığındaki suça sürüklenen çocukların yaş bilgileri yer almaktadır. 2018 yaş ortalaması 14,92, 2019 yaş ortalaması 16,20, 2020 yaş ortalaması 15,65 olarak bulunmuştur (Çizelge 4.1).

Çizelge.4.2. Türkiye’de Kırsal Bölgede 0-18 Yaş Suça Sürüklenen Çocukların Eğitim Durumu

Yıllar	Eğitim	N	%
2020	Okur Yazar Olmayan	1131	5.8
	Okur Yazar	1433	7.3
	İlkokul	4954	25.2
	İlkokul Öğrenci	730	3.7
	Ortaokul	3713	18.9
	Ortaokul Öğrenci	4477	22.8
	Lise	3043	15.5
	Lise Öğrenci	179	0.9
	Toplam	15.183	100.00
	Okur Yazar Olmayan	635	4.4

2019	Okur Yazar	1480	10.3
	İlkokul	4668	32.3
	İlkokul Öğrenci	3303	22.9
	Ortaokul	1383	9.6
	Ortaokul Öğrenci	2472	17.1
	Lise	132	0.9
	Lise Öğrenci	28	0.2
	Bilinmeyen	338	2,3
	Toplam	14439	100.00
2018	Okur Yazar Olmayan	270	2.8
	Okur Yazar	551	5.7
	İlkokul	2730	28.0
	İlkokul Öğrenci	1176	12.1
	Ortaokul	1112	11.4
	Ortaokul Öğrenci	1613	16.6
	Lise	129	1.3
	Lise Öğrenci	366	3.8
	Bilinmeyen	1789	18,3
Toplam	9736	100.00	

Türkiye’de kırsal bölgede 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların eğitim durumuna baktığımızda: Türkiye’de 2018 yılı içerisinde kırsal bölgede suça sürüklenen çocukların 270’i (%2.8) okur-yazar olmayan, 551’i (%5.7) okur-yazar, 2730’u (%28) ilkokul mezunu, 1176’sı (%12.1) ilkokul öğrencisi, 1112’si (%11.4), 1613’ü (%16.6) ortaokul öğrencisi, 129’u (%1.3) lise mezunu, 366’sı (%3.8) lise öğrencisi olduğu görülmektedir.

2019 yılında 635'i (%4.4) okur-yazar olmayan, 1480'i (%10.3) okur-yazar, 4.668'i (%32.3) ilkokul mezunu, 3.303'ü (%22.9) ilkokul öğrencisi, 1383'ü (%9.6) ortaokul mezunu, 2 472'si (17.1) ortaokul öğrencisi, 132'si (%0.9) lise mezunu, 28'i (%0.2) lise öğrencisi olduğu görülmektedir. Aynı şekilde 2020 yılı için ise 1 131'i (%5.8) okur-yazar olmayan, 1 433'ü (%7.3) okur-yazar, 4 934'ü (%25.2) ilkokul mezunu, 730'u (%3.7) ilkokul öğrencisi, 3 713'ü (%18.9) ortaokul mezunu, 4 477'si (%22.8) ortaokul öğrencisi, 3 043'ü (%15.5) lise mezunu, 179'unun ise lise öğrencisi olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.3. Türkiye Kırsal Bölgede Suça Sürüklenen 0-18 Yaş Arası Çocukların Yıllara Göre Mesleki Durumları

Yıllar	Meslek	N	%
2020	Serbest Meslek	10975	55.8
	Ev Hanımı	2518	12.8
	İşçi	3445	17.5
	Çiftçi	589	3.0
	Çoban	138	0.7
	Öğrenci	1724	3.9
	Çalışmıyor	1067	5.7
	Bilinmeyen	899	4.6
	Toplam	18660	100.00
2019	Serbest Meslek	9714	67.3
	Ev Hanımı	326	2.3
	İşçi	1725	11.9
	Çiftçi	598	4.1
	Çoban	61	0.4

	Öğrenci	1745	12.1
	Çalışmıyor	41	0.3
	Bilinmeyen	229	1.6
	Toplam	14439	100.00
2018	Serbest Meslek	6619	69.8
	Ev Hanımı	33	0.3
	İşçi	272	2.8
	Çiftçi	30	0.3
	Çoban	591	6.1
	Öğrenci	1724	17.7
	Çalışmıyor	212	2.22
	Bilinmeyen	55	0.6
	Toplam	9682	100.00

Türkiye’de kırsal bölgede 0-18 yaş suça sürüklenen çocukların mesleki bilgilerine bakıldığında: 2018 yılı için suça sürüklenen çocukların 6.619’u (%69.8) serbest meslek, 33’ü (%0.3) ev hanımı, 272’si (%2.8) işçi, 30’u (%0.3) çiftçi, 591’i (%6.1) çoban, 1724’ü (%17.7) öğrenci, 212’si (%2.22) çalışmadığı, 55’i (%0.6) ise bilinmediği görülmektedir. 2019 yılında ise 9 714’ü (%67.3) serbest meslek, 326’sı (%2.3) ev hanımı, 1 725’i (%11.9) işçi, 598’i (%4.1) çiftçi, 61’i (%0.4) çoban, 1 745’i (%12.1) öğrenci, 41’i çalışmıyor, 229’u (%1.6) ise bilinmediği görülmektedir. 2020 yılında 10.975’i (%55.8) serbest meslek, 2 518’i (%12.8) ev hanımı, 3 445’i (%17.5) işçi, 589’u (%3.0) çiftçi, 138’i (%0.7) çoban, 1 724’ü (%3.9) öğrenci, 1 067’si (%5.7) herhangi bir işte çalışmıyor, 899’unun (%4.6) bilinmeyen yani ne iş yaptığının tespitinin yapılamadığı görülmektedir (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.4. Türkiye’de Kırsal Kesimde 0-18 Yaş Arası Suça Sürüklenen Çocukların Medeni Durumu

Yıllar	Medeni Durum	N	%
2020	Bekâr	15742	80.0
	Evli	426	2.0
	Boşanmış	21	0.1
	Bilinmeyen	3546	18.0
	Toplam	19660	100.0
2019	Bekâr	10474	72.5
	Evli	481	3.3
	Boşanmış	14	0.1
	Bilinmeyen	3470	24.0
	Toplam	14439	100.00
2018	Bekâr	8010	82.3
	Evli	349	3.6
	Boşanmış	29	13.9
	Bilinmeyen	1349	0.3
	Toplam	9737	100

Türkiye çapında kırsal bölgede 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların medeni durumları yer almaktadır. 2018 yılında 8 010’u (%82.3) bekâr, 349’u (%3.6) evli, 1 349’u (%13.9) boşanmış, 27’si (%0.3) bilinmeyen yani tespit edilememiş olduğu görülmektedir. 2019 yılına baktığımızda 10 474’ü (%72.5) bekâr, 481’i (%3.3) evli, 14’i (%0.1) boşanmış olduğu görülmektedir. 2020 yılında ise 15 742’si (%80.07) bekâr, 426’si (%2.0) evli, 21’i

(%0.1) boşanmış, 3 546'sı (%18.0) bilinmeyen olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.5. Verilere İlişkin Normallik Testi

Yıllar		Olayın Cinsi	Olayın İli	Alkol Kullanma Durumu	Uyuşturucu Kullanma Durumu
2020	Basıklık	.14	.61	-.24	-.61
	Çarpıklık	.12	.68	.17	.68
	Kolmogorov-Smirnov	.254	.176	.238	.372
2019	Basıklık	-.79	.68	-.94	-.62
	Çarpıklık	.769	.61	.06	.35
	Kolmogorov-Smirnov	.204	.080	.366	.366
2018	Basıklık	1.02	.05	.35	.79
	Çarpıklık	.512	-.795	.14	.03
	Kolmogorov-Smirnov	.167	.84	.367	.367

2018, 2019 ve 2020 yıllarının çocuk suçluluğuna ilişkin elde edilen verilerin çarpıklık, basıklık ve Kolmogorov-Smirnov değerleri açısından normalliği sağladığı anlaşılmaktadır ($p > .05$). Basıklık ve çarpıklık değerleri de (-1.5 ile +1.5 arasında) normalliği sağlamaktadır (Çizelge 4.5). Bununla birlikte örneklem sayısının oldukça yüksek olmasından dolayı gözeneklere düşecek katılımcı sayılarının fazla olması da dikkate alınarak parametrik testlerin kullanılmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Araştırmanın nicel verilerinin analizinde parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Çizelge 4.6. Olayın Cinsi, Olayın Nedeni, Olayın İli, Olay Yeri Özelliği, Medeni Durumu, Eğitim Durumu, Alkol Durumu, Uyuşturucu Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Korelasyon Analiz Sonuçları (N=135)

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Olayın Cinsi	—							
2.Olayın Nedeni	.000	—						
3. Olayın İli	.047* *	.000	—					
4. Olay Yeri Özelliği	.009	.001	.006	—				
5. Medeni Durum	.028* *	.014	.037* *	.045* *	—			
6. Eğitim Durumu	-.014	.004	.010	.007	.029**	—		
7. Alkol Durumu	.028* *	.029* *	.040* *	.045* *	.089**	.180* *	—	
8. Uyuşturucu	.029**	.033* *	.025* *	.041* *	-.123** *	.715* *	.015* *	—

p<.01, *p<.05,* p<.001

Şekil 4.6’da görüldüğü gibi olayın cinsi ile olayın ili ($r = .47$, $p < .01$), medeni durumu ($r = .28$, $p < .01$), alkol durumu ($r = .28$, $p < .01$), uyuşturucu durumu ($r = .29$, $p < .01$) arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Medeni durum ile olay yeri özelliği ($r = .45$, $p < .01$), alkol durumu ($r = .89$, $p < .01$), uyuşturucu durumu ($r = .123$, $p < .01$) arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Alkol İle Uyuşturucu durumu ($r = .15$, $p < .01$), olayın nedeni ($r = .29$, $p < .01$), arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Olayın nedeni ile olayın ili, olayın yer özelliği, medeni durum ve eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Katılımcıların Alkol ve Uyuşturucu Kullanmalarının Suç İşlemeyi Yordayıcılığı

Mevcut çalışmada katılımcılarda görülen çocukluk suçluluğunu alkol ve uyuşturucunun anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Bu amaç için çoklu doğrusal regresyon kullanılmıştır. Analizler yapılmadan önce varsayımlar test edilmiştir. Regresyon için çoklu doğrusal bağlantının tespit edilmediği, Tolerans değerlerini. 60 ile 82 arası, VIF değerlerinin 1.15 ile 2.58 arası olduğu tespit edilmiştir. Durbin-Watson değeri 1.98 olduğundan oto korelasyon olmadığı söylenebilir. Elde edilen çoklu regresyon analizi sonuçları Çizelge 4.7’de verilmiştir.

Çizelge 4.7. Katılımcı Çocukların Suça sürüklenmesine etki eden Yordayıcılarına İlişkin Sonuçlar

Yordayıcı değişkenler	B	Std. Hata	Beta (β)	P
Sabit	4.9	2.017		0.02
Alkol	2.49	0.168	0.11	0.00
Uyuşturucu	4.26	4.76	0.042	0.648
İl	0.01	.00	.03	0.00
Eğitim Durumu	0.04	0.05	0.144	0.00
Meslek	0.02	0.100	0.25	0.00

Araştırmada çocuk suçluluğuna ilişkin çocukların yordayıcıları için yapılan analizde regresyonun istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Çocuk suçluluğunu yordayan değişkenlere bakıldığında uyuşturucunun çocuk suçluluğunu pozitif yönde ($r=5$, $p<.05$) anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Uyuşturucu çocuk suçluluğunun %5 oranında açıkladığı söylenebilir. Alkolün ise çocuk suçluluğunu pozitif yönde ($r= .01$, $p<.05$) anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Çocuk suçluluğunu yordayan değişkenlere bakıldığında uyuşturucunun çocuk suçluluğunu pozitif yönde ($\beta= .01$, $p<.05$) anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir. İller çocuk suçluluğunun %5 oranında açıkladığı söylenebilir. Yani çocuğun yaşadığı yer suçluluğu %1 oranında açıklamaktadır. Eğitim durumunun da çocuk suçluluğunu pozitif yönde ($r=$

.21, $p<.05$) anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Eğitim durumu çocuk suçluluğunu %21 oranında açıklamaktadır. Meslek Çocuk suçluluğunu pozitif yönde ($r=.01$, $p<.05$) anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Eğitim durumu çocuk suçluluğunu %01 oranında açıklamaktadır (Şekil 4.7).

Çizelge 4.8. Yıllara Göre Olayların Cinsi Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları

I. Yıllar	II. Yıllar	p
2020	2018	.001
2020	2019	.001
2019	2018	>.05

Türkiye’de kırsal bölgede suça sürüklenen çocukların çocukluk çağı suçluluklarının yıllar arasındaki farkı anlamak amacıyla varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen farkın hangi yıllara arasında olduğunu belirlemek amacıyla ise Post-Hoc Tukey testi yapılmıştır (Şekil 4.8). 2018 yılında Kabahatler **Kanuna Muhalefet**, 2019 yılında **Kabahatler Kanuna Muhalefet** iken bu durum 2020 yılında ise **Kabahat/Tkb. Grk. Olay/Emre Aykırı Davranış** olarak tüm suç olaylarının içinde ise oranı %38.9 olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.9. Yıllara Göre Olayların Nedeni Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları

I. Yıllar	II. Yıllar	p
2020	2018	>.005
2020	2019	.001
2019	2018	.001

Şekil 4.9’da katılımcıların çocukluk çağı suçluluklarının sebebinin yıllar arasındaki farkı anlamak amacıyla varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen farkın hangi yıllara arasında olduğunu belirlemek amacıyla ise Post-Hoc Tukey testi yapılmıştır. 2018 yılında **dikkatsizlik tedbirsizlik**, 2019 yılında **haksız kazanç elde etmek**, 2020 yılında ise 2018 yılına benzer bir şekilde **dikkatsizlik tedbirsizlik** olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.10. Yıllara Göre Olayların İller Arasında Post-Hoc Tukey Testi Sonuçları

I. Yıllar	II. Yıllar	p
2020	2018	>.05
2020	2019	>.05
2019	2018	>.05

Çizelge 4.10’da katılımcıların çocukluk çağı suçluluklarının sebebinin yıllar arasındaki farkı anlamak amacıyla varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen farkın hangi yıllara arasında olduğunu belirlemek amacıyla ise Post-Hoc Tukey testi yapılmıştır.

Çizelge 4.11. Türkiye’de Kırsal Bölgede 0-18 Yaş arasında İl Bazında Çocuk Suçluluğu Durumu

Yıllar	İller	N	%
2020	İstanbul	1332	6.8
	Hatay	1207	6.1
	İzmir	1052	5.4
	Antalya	1035	5.3
2019	Hatay	1232	8.5
	Antalya	894	6.2
	Edirne	862	6.0
	İzmir	717	5.0
2018	Muğla	1108	11.4
	Hatay	694	7.1
	Antalya	607	6.2
	İzmir	479	4.9

Türkiye’de kırsal bölgede 0-18 yaş arası yıllara göre il bazında en çok çocuk suçluluğunun gerçekleştiği ilk dört ildeki durum görülmektedir. 2018 yılında 1.108 (%11.4) ile Muğla, 694 (%7.1) ile Hatay, 607 (%6.2) ile Antalya ve 479 (4.9) ile İzmir’in sayısal değer olarak çocukların en çok suça sürüklendiği iller olduğu görülmektedir. 2019 yılında ise 1232 (%8.5) ile Hatay, 894 (%6.2) ile Antalya, 862 (%6.0) ile Edirne, 717 (5.0) ile izmir’in sayısal değer olarak çocukların en çok suça sürüklendiği iller olduğunu. 2020 yılında ise 1.332 (%6.8) ile İstanbul, 1.207 (%6.1) ile Hatay, 1.052 (%5.4) İzmir, 1.035 (%5.3) ile Antalya’nın kırsal bölgede sayısal olarak çocukların en çok suça sürüklendiği iller olduğu görülmektedir (Çizelge 4.11)

Çizelge 4.12. Türkiye’de Kırsal Bölgede Yıllara Göre 0-18 yaş arası En Çok İşlenen Suç Türleri Durumu

Yıllar	Olay	N	%
2020	Kabahat/Tkb. Grk.	2262	11.5
	Olay/Diğer Kabahatler		
2019	Kabahatler Kanuna	1979	13.7
	Muhalefet		
2018	Hırsızlık	1673	17.2

Türkiye’de kırsal bölgede yıllara göre en çok işlenen suç türleri durumu görülmektedir. Kırsal bölgede 0 18 yaş arası en çok işlenen suç türü 2018 yılında 1673 (%17.2) ile hırsızlık, 2019 yılında 1979 (%13.7) ile kabahatler kanuna muhalefet, 2020 yılında 2262 (%11.5) ile kabahat/tkb. grk. olay/diğer kabahatler olduğu görülmektedir (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.13. 2018, 2019, 2020 Yıllarının Tamamında Üzerinde Uyuşturucu Bulunduran 0-18 Yaş Arası Suça Sürüklenen Çocukların En Çok İşlediği Suç Türü

Durum	Olay	N	%
Uyuşturucu (Suç Malzemesi)	Hırsızlık	1184	2.7

2018, 2019, 2020 yıllarının tamamında üzerinde uyuşturucu bulunduran 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların en çok işlediği suç türü görülmektedir. Bir şekilde suç

malzemesi olarak üzerinde uyuşturucu bulunduran 2018, 2019, 2020 yıllarında 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların en çok işlediği suç türü 1.184 (%2.7) ile hırsızlık olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.13)

Çizelge 4.14. 2018, 2019, 2020 Yıllarının Tamamında Uyuşturucu Kullanan 0-18 Yaş Arası Suça Sürüklenen Çocukların Suç İşlerken En Çok Kullandığı Malzeme Ve Bu Malzeme İle İşlediği Suç Türü Durumu

Durum	Olay	Olayın Cinsi	N	%
Motosiklet	Asayiş Suçları	Hırsızlık	3651	16.7

2018, 2019, 2020 yıllarının tamamında uyuşturucu kullanan 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların suç işlerken en çok kullandığı malzeme ve bu malzeme ile işlediği suç türü durumu görülmektedir. 2018, 2019, 2020 yıllarının tamamında uyuşturucu kullanan 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların suç işlerken suçun işlenmesini kolaylaştıran ve suçta en çok kullanılan ve bu malzeme ile en çok işlediği suç türü 3.651 (%16.7) ile hırsızlık olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.14)

Çizelge 4.15. 2018, 2019, 2020 Yıllarının Tamamında Alkol Ve Uyuşturucu Kullanan 0-18 Yaş Arası Suça Sürüklenen Çocukların En Çok İşlediği Suç Türü Durumu

Durum	Olay	N	%
Alkol	Kabahat/Tkb. Grk.	3110	39.1
	Olay/Sarhoşluk		
Uyuşturucu	Kabahat/Tkb. Grk.	2230	29.4
	Olay/Diğer Kabahatler		

2018, 2019, 2020 yıllarının tamamında alkol ve uyuşturucu kullanan 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların en çok işlediği suç türü görülmektedir. 2018, 2019, 2020 yıllarının toplamında alkol kullananların en çok işlediği suç türü kabahat/tkb. grk. olay/sarhoşluk olduğunu, 2018, 2019, 2020 yıllarının toplamında uyuşturucu kullananların en çok işlediği suç türü kabahat/tkb. grk. olay/diğer kabahatler olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.16. Türkiye’de Kırsal Bölgede Yıllara Göre Olay yeri Konumuna Göre 0-18 Yaş Arası Suça Sürüklenen Çocukların Suç İşleme Nedeni.

YILLAR	OLAY YERİ ÖZ	OLAY NEDENİ	N	%
2020	Meskûn Mahal Yakını	Menfaat Temin Etmek	1970	20.2
2019	Meskûn Mahal İçi	Haksız Kazanç Elde Etmek	1624	11.12
2018	Meskûn Mahal İçi	Maddi Çıkar Sağlamak	1094	4.6

Türkiye’de kırsal bölgede yıllara göre ve olay yeri konumuna göre 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların suç işleme nedeni görülmektedir. 2018 yılında 547 (%2.8) ile olay yeri özelliği meskûn mahal içi, olayın nedeni ise maddi çıkar sağlamak, 2019 yılında 1.624 (%11.12) ile Olay yeri özelliği meskûn mahal içi, nedeni ise haksız kazanç elde etmek, 2020 yılında 1970 (%20.2) ile olay yeri özelliği meskûn mahal yakını, olayın nedeni ise maddi çıkar sağlamak olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.17. Türkiye’de Kırsal bölgede 0-18 Yaş Arası Suça Sürüklenen Çocukların Yıllara Göre Suç İşlenen Noktanın Mekânsal Durumu

Yıllar	YER ÖZELLİĞİ	N	%
2020	Meskûn Mahal İçi	7452	37.9.
	Meskûn Mahal Yakını	5084	25.9.
	Karayolu	1081	5.5.
2019	Meskûn Mahal İçi	7079	49.0.
	Meskûn Mahal Yakını	2046	14.2.
	Karayolu	1155	8.9.
2018	Meskûn Mahal İçi	4543	46.7.
	Meskûn Mahal Yakını	1970	1.2.
	Karayolu	679	6.9.

Türkiye’de kırsal bölgede 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların yıllara göre suç işlenen noktanın mekânsal durum özelliği görülmektedir. 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların suç işlenen noktanın mekânsal özelliğine bakıldığında 2018 yılında ilk sırada 4.543 (%46.7) ile meskûn mahal içi, ikinci sırada 1.970’i (%25.9) meskûn mahal yakını, üçüncü sırada 679 (%6.9) ile Karayolu veya herhangi bir yol üzeri olduğunu, 2019 yılında ilk sırada 7.079 (%49.0) ile meskûn mahal içi, ikinci sırada 2.046 (%14.2) ile meskûn mahal yakını, üçüncü sırada 1.155 (%8.9) ile karayolu veya herhangi bir yol üzeri olduğunu; 2020 yılında ise ilk sırada 7.452 (%37.9) ile meskûn mahal içi, ikinci sırada 5.084 (%25.9) ile meskûn mahal yakını, üçüncü sırada 1.081 (%5.5) ile karayolu veya herhangi bir yol olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.17).

Çizelge 4.18. Türkiye’de Kırsal Bölgede 2018, 2019, 2020 Yıllarının Toplamına Göre Suça Sürüklenen Çocukların Yaş Durumuna Göre İşledikleri Suç Sayısı

YAŞ	N	%
12	495	1,1
13	893	1,9
14	1539	3,3
15	2993	6,4
16	5257	11,2
17	7674	16,4
18	14597	31,2

Türkiye’de kırsal bölgede 2018, 2019, 2020 yıllarının tamamının toplamına göre suça sürüklenen çocukların yaş kategorisine göre işledikleri suç sayısı durumu görülmektedir. Suça sürüklenen çocukların işledikleri suç sayısı 12 yaşında 495 (%1.1), 13 yaşında 893 (%1.9), 14 yaşında 1.539 (%3.3), 15 yaşında 2.993 (%6.4), 16 yaşında 5.257 (%11.2), 17 yaşında (%7.674), 18 yaşında 14.957 (%31.2) olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.18).

Çizelge 4.19. Türkiye’de Kırsal Bölgede 2018, 2019, 2020 Yıllarında Yaşa Göre Uyuşturucu Kullanım Durumu

YAŞ	N	%
13	2	0,9
14	7	3,0
15	14	6,1
16	37	16,1
17	45	19,6
18	104	45,2

Türkiye’de kırsal bölgede 2018, 2019, 2020 yıllarının toplamında yaşa göre uyuşturucu kullanım durumu görülmektedir. Uyuşturucu kullanan çocukların 2 (%0.9) 13 yaşında, 7 (%3,0) 14 yaşında, 14 (%6,1) 15 yaşında, 37 (%16,1) 16 yaşında, 45 (%19.6) 17 yaşında 104 (%42,5) 18 yaşında olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.19).

Çizelge 4.20. Türkiye’de Kırsal Bölgede 2018, 2019, 2020 Yıllarında Eğitim Durumuna Göre Uyuşturucu Kullanımı

EĞİTİM DURUMU	N	%
Okur Yazar Olmayan	12	5,2
Okur-Yazar	8	3,5
İlkokul Mezunu	70	30,4
Ortaokul Mezunu	58	25,2
Lise Mezunu	38	16,5

Türkiye’de kırsal bölgede 2018, 2019, 2020 yıllarında eğitim durumuna göre uyuşturucu kullanım durumu görülmektedir. Uyuşturucu kullanan çocukların 12’si (%5,2) okur-yazar olmayan, 8’i (%3,5) okur-yazar, 70’i (%30,4) ilkokul mezunu, 58’i

(%25,2) ortaokul mezunu, 38'i (%16,5) lise mezunu olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.20).

Çizelge 4.21. Türkiye’de Kırsal Bölgede 15-18 yaş arası 2018, 2019, 2020 Yıllarında Alkol kullanım Durumu

YAŞ	N	%
15	22	2,5
16	90	10,3
17	201	22,9
18	457	52,1

Türkiye’de kırsal bölgede 15-18 yaş arası 2018, 2019, 2020 yıllarında alkol kullanım durumu görülmektedir. Alkol kullanan çocukların 22’si (%2,5) 15 yaşında, 90’ı (%10,3) 16 yaşında, 201’i (%22,9) 17 yaşında, 457’si (%52,1) 18 yaşında, olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.21).

Çizelge 4.22. Türkiye’de Kırsal Bölgede 2018, 2019, 2020 Yıllarında Eğitim Durumuna Göre Alkol Kullanımı

EĞİTİM DURUMU	N	%
Okur-Yazar Olmayan	49	5,6
Okur-Yazar	33	3,8
İlkokul Mezunu	189	21,6
Ortaokul Mezunu	173	19,7
Lise Mezunu	182	20,8
Lise Öğrencisi	194	22,1

Türkiye’de kırsal bölgede 2018, 2019, 2020 yıllarında eğitim durumuna göre alkol kullanım durumu görülmektedir. Alkol kullanan çocukların 49’ui (%5,6) okur-yazar

olmayan, 33'ü (%3,8) okur-yazar, 189'u (%21,6) ilkokul mezunu, 173'ü (%19,7) ortaokul mezunu, 182'si (%20,8) lise mezunu, 184'ü (%22,1) lise öğrencisi olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.21).

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmanın amacı kırsal bölgede uyuşturucunun 0-18 yaş arası çocukların suça sürüklenmesine olan etkisi, çocuk suçların Kriminal açıdan modellemesinin yapılmasıdır. Türkiye'nin nüfusu 2021 yılı itibariyle 84 680 273 olduğu görülmektedir. Ayrıca bu nüfusa Suriyeli sığınmacılar ile diğer yabancılar dâhil değildir (TÜİK., 2021). İl ve ilçe merkezleri dışında köy ve kasabalarda yaşayan kişi sayısı yaklaşık nüfusun % 21'ine denk gelmektedir (Jandarma gov.tr. 2022). Buda ortalama kırsal bölgedeki nüfusun yaklaşık 16 000 000 olduğunu göstermektedir. Denize kıyı olan bölgelerde turizm sezonu ile birlikte bu bölgedeki kırsal alanlarda nüfusun arttığı bilinmektedir. Buda deniz kıyısına paralel olan veya turizm bölgesi alanlarında adli olay sayısının artmasına neden olacaktır.

Alınan izin doğrultusunda Jandarma genel Komutanlığı Olaylar Bilgi Sisteminden, 2018, 2019, 2020 yıllarına ait 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların faili olduğu yaklaşık 30 milyon veri çekilmiştir. Bu verilerden yola çıkarak IBM SPSS 21.0 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bu istatistik programından elde edilen verilerin değerlendirilmesinde

Çizelge I'e baktığımızda Türkiye'de kırsal bölgede 2018, 2019, 2020 yıllarında 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların yaş ortalamaları görülmektedir. 2018 yaş ortalaması 14.92, 2019 yaş ortalaması 16.20, 2020 yaş ortalaması 15.65 olarak bulunmuştur. Yıllar arasında suça sürüklenme çocuk yaş ortalamasının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Elibol'un mala karşı suç işleyen çocuklar üzerine yapmış olduğu çalışmada, bu çocukların en çok on dört yaşında olduğu belirtilmektedir (Elibol, 1998). Birçok ülkede, çocuklarda, suçluluk yaşı özellikle on dört yaşlarında yoğunlaşmış olduğu tespit edilmiştir (Yavuzer, 1993). Bizim yapmış olduğumuz çalışmada ise ortalama 14-ile 16 yaş arası olduğu bulunmuştur.

Çizelge II'de ki suça sürüklenen çocukların eğitimin durumuna baktığımızda 2018, 2019, 2020 yılında da eğitim seviyesi yükseldikçe çocukların suça sürüklenme oranının azaldığı görülmektedir. Eğitim durumuna göre en çok suça sürüklenen çocuklar 2018 yılında % 28 ile İlkokul mezunu, 2019 yılında % 32.3 ile ilkokul mezunu, 2020 yılında % 25.2 ile yine ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Gönültaş'ın yapmış olduğu

araştırmada %35,3 ile en çok ilköğretim çağlarında çocukların suça sürüklendiğini bulmuştur. Yazar oldukları görülmüştür. (Gönültaş, 2009). Ozen ve ark. Diyarbakır ili bölgesinde yapmış olduğu bir çalışmada suç işleyen çocukların, eğitim durumunu %59,4 ile en fazla ilköğretim mezunu olan çocuklar olarak bulmuştur (Ozen vd., 2005). Bizim yaptığımız araştırma ile uyumludur. Eğitim seviyesi ile çocuk suçluluğu arasında ciddi ilişki bulunmuştur.

Tablo III'de Türkiye'de kırsal bölgede suça sürüklenen çocukların 2018, 2019, 2020 yıllara göre mesleki durumlarına baktığımızda 2018 yılında % 69.8'i serbest meslek, 2019 yılında % 67.3'ü serbest meslek, % 55.8'i yine serbest meslek olarak bulunmuştur. Aslında serbest meslek olarak adlandırılan durum herhangi bir iş veya başka bir şekilde uğraş alanlarının olmadığı anlaşılmaktadır. Bu çocukların aslında okulda olmaları gerekirken eğitimine devam etmedikleri ve başıboş gezdikleri gibi bir sonuçta ortaya çıkmaktadır. Eğitimine devam etmeyen çocuklar aynı zamanda sanatsal bir meslek alanına da yönlendirilmediyse suça sürüklenme olasılığının arttığı görülmektedir.

Çizelge IV'de Türkiye'de kırsal kesimde suça sürüklenen çocukların medeni durumu baktığımızda suça sürüklenen çocukların 2018 yılında 82.3 bekâr, % 3.6'sı evli; 2019 yılında % 72.5'i bekâr, % 3.3'ü evli; 2020 yılında % 80.0 bekâr, % 2.0'nın evli olduğu bulunmuştur.

Bekâr çocukların daha çok suça sürüklendiği görülmektedir. Ancak bu yaşlarda çocukların evli olmasının da ne kadar doğru olduğu da ayrıca tartışma konusudur. Bir diğer husus ise evli ve bekâr çocukların toplamı bilinmediği için ne kadarının suça sürüklendiğini bilinmemesidir. Bilimsel olarak yapılan çalışmalarda bekârların evli kişilerden daha çok suç işlediği bilinmektedir.

Türkiye'de kırsal bölgede 0-18 yaş arasında 2018, 2019, 2020 yıllarında çocuk suçluluğunun en çok görüldüğü illere baktığımızda 2018 yılında % 11.4 Muğla, 2019 yılında % 8.5 ile Hatay, % 6.8 İstanbul olduğu görülmektedir (Çizelge 4.11). Türkiye'de kırsal bölgede tüm illeri kapsayacak şekilde çocuk suçluluğu ile ilgili bir araştırma yapılmamıştır. Bu yüzden herhangi bir çalışma ile kıyaslamak mümkün değildir. Ancak Bu illerin coğrafi ve demografik olarak bakıldığında nüfus hareketinin

çok fazla olduğu turizm bölgeleri olduğu görülmektedir. Özellikle 2020 yılında Covid 19'dan kaynaklı pandemi nedeniyle 0-18 yaş arası çocukların uzun süre sokağa çıkmasının yasak olması nedeniyle nüfus yoğunluğunun çok olduğu istanbul'da bu yasağın ihlali nedeniyle çocuklara kabahatler kanuna göre işlem yapılmış olabileceği değerlendirilmektedir. Bu illerde çocuk suçluluğunun sayıca en fazla olması Türkiye'de suça sürüklenen çocuk sayısının en çok olduğu iller anlamına gelmemektedir. Çünkü gerçekte il bazında çocuk suçluluğunun tam olarak tespit edilebilmesi için çocuk nüfusuna oranlamasının yapılması gerektiği unutulmamalıdır. Bu veri elimizde mevcut değildir.

Türkiye'de kırsal bölgede yıllara göre 0-18 yaş arası çocukların en çok işlediği suç türüne baktığımızda 2018 yılında % 17.2 hırsızlık, 2019 yılında % 13.7 ile kabahatler kanuna muhalefet, 2020 yılında % 11.5 ile kabahatler/tkb. grk. olay/diğer kabahatler olarak bulunmuştur (Çizelge 4.12).

Çelik'in Elazığ il merkezinde yapmış olduğu bir çalışmada madde kullanıcılarına uyguladığı ankette büyük bölümünün düzenli bir işi olmadığı, bir kısmının işsiz olduğunu belirtmiştir. (Çelik, 2006). UNODC tarafından 2003 yılında altı büyük ilimizde yapılan araştırma sonucunda uyuşturucu kullanıcılarının büyük bölümünün hırsızlık, uyuşturucu satıcılığı, yankesicilik ve dilencilik gibi yollarla geçimlerini sağlamaya çalıştıklarını tespit etmiştir (UNODC, 2004). Acar'ın yapmış olduğu çalışmada uyuşturucu kullanıcılarının %76,5'inin gelir düzeyi çok düşüktür (Acar, 2006). Suç işlediği iddiası ile gelen çocukların, % 69,7'sinin mala karşı suçlardan geldiği Görülürken Mala karşı suçlar; hırsızlık, dolandırıcılık, mala zarar vermek ve benzeri suçlardır. Gönültaş'ın (2009)'da yapmış olduğu çalışmada Adana Çocuk Şube Müdürlüğü'ne gelen çocukların çoğunluğunun mala karşı suçlardan ve mala karşı suç işleyen çocukların büyük bir kısmının da hırsızlık suçundan geldiğini tespit etmiştir (Gönültaş, 2009).

Kırsal bölge ile şehir merkezindeki uyuşturucu kullanan çocukların işledikleri suç türlerinin örtüştüğünü söyleyebiliriz. Her ne kadar 2019 ve 2020 yılında en çok işlenen suç türü kabahatler kanuna muhalefet gibi görünse de 2020 yılının Covid 19 salgın hastalığı nedeniyle değişiklik gösterdiğini söyleyebiliriz. (Çizelge 4.16)'ya

baktığımızda 2018, 2019, 2020 yıllarının tamamında üzerinde bir şekilde uyuşturucu madde bulundurarak hakkında yasal işlem yapılan 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocuklara baktığımızda en çok işledikleri suç türü % 2.7 ile hırsızlık bulunmuştur (Çizelge 4.16). Burada bu suçun işlenmesindeki en büyük etken maddi gelirlerinin uyuşturucu maddeyi temin etmeye yeterli olmaması nedeniyle hırsızlık suçuna yönelmeleridir.

2018, 2019, 2020 yıllarının tamamında uyuşturucu kullanan 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların suç işlerken en çok kullandığı malzeme ve bu malzeme ile işlediği suç türü durumuna bakıldığında % 16.7 hırsızlık suçu bulunmuştur Bu suçu işlerken kullandığı malzeme ise motosiklet bulunmuştur (Çizelge 4.15). Bu sonuç çok anlamlı ve çok ilginçtir. 0-18 yaş arası uyuşturucu kullanan çocukların bir şekilde bu maddeyi elde edebilmek için paraya gereksinim duydukları bilinen bir gerçektir. Bu nedenle eylemi gerçekleştirebilmenin en kolay yolu hırsızlık yapacağı bölgeye kolay ulaşabilmesi ve suç mahallinden hızlı bir şekilde uzaklaşabilmesi için bir araca ihtiyaç duyacaktır. Aynı zamanda mekânsal olarak kırsal bölgede yakalanmadan hızlı bir şekilde uzaklaşması gerektiğinden bu suçu işlemesine en uygun araç motosiklet/mobilet olduğunu söyleyebiliriz. Araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçla örtüştüğünü görmekteyiz. Yine uyuşturucu kullanan çocukların hırsızlık suçu eylemini gerçekleştirirken hangi tür araçları kullandığı ile ilgili literatür taramasında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

2018, 2019, 2020 yıllarının tamamında kırsal bölgede alkol ve uyuşturucu kullanan 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların en çok işlediği suç türü alkol kullananlarda % 39.1 ile sarhoşluk, uyuşturucu kullananlar da ise, % 29.4 ile kabahat/tkb. grk. olay/diğer kabahatler suçunu işledikleri bulunmuştur.

Türkiye’de kırsal bölgede yıllara göre olay yeri konumuna göre 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların suç işleme nedenine baktığımızda 2018 yılında % 4.6 ile olay yeri meskûn mahal içi nedeni ise maddi çıkar sağlamak, 2019 yılında % 11.12 ile meskûn mahal içi olayın nedeni ise haksız kazanç elde etmek, 2020 yılında ise % 20.2 meskûn mahal yakını olayın nedeni ise menfaat temin etmek olarak bulunmuştur (Çizelge 4.16). Buradaki çizelgeyi incelediğimizde suçun işlenme nedeni mala karşı

veya benzer bir suç olduğunu görüyoruz. Suça sürüklenen çocukların sigara, alkol veya uyuşturucu benzeri maddeleri temin edebilmek için maddi menfaate dayalı suçlara yöneldiklerini görüyoruz. Suçun işlendiği mekâna baktığımızda meskûn mahal içi veya yakını olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ise yaşadıkları bölgenin çok dışına gitme imkânları olmadığı için daha ziyade yaşam alanlarına yakın bölgelerde suça karıştıkları şeklinde değerlendirebiliriz.

Türkiye’de kırsal bölgede 0-18 yaş arası suça sürüklenen çocukların yıllara göre suç işlenen noktanın mekânsal durumuna baktığımızda 2018 yılında % 46.7 ile meskûn mahal içi, 2019 yılında % 49.0 meskûn mahal içi, 2020 yılında % 37.9 ile meskûn mahal içi olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.17). Yukarıdaki sonuçlarla benzerlik olduğu görülmektedir. Çocukların suç işlemek için meskûn içini özellikle tercih ettikleri görülmektedir. Meskûn mahal dışını tercih edebilmeleri için eylemi gerçekleştirecekleri mekâna ulaşabilmelerini kolaylaştıracak vasıta bulmaları gerekmektedir. Buda kolay olmayacağından kendi yaşadıkları bölgede suç işleme eğiliminde olacakları değerlendirilebilir.

Türkiye’de kırsal bölgede 2018, 2019, 2020 yıllarının toplamına göre suça sürüklenen çocukların yaş durumuna göre işledikleri suç yüzdesine baktığımızda 12 yaşında % 1,1, 13 yaşında % 1.9, 14 yaşında % 3,3, 15 yaşında % 6.4, 16 yaşında % 11.2, 17 yaşında %16.4, 18 yaşında % 31.2 olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.18). Gönültaş’ın (2009)’da yapmış olduğu araştırmada Adana Çocuk Şube Müdürlüğü’ne suça sürüklendiği için gelen çocukların yaş durumuna bakıldığında en çok suç işlenen yaşın % 48,3 ile on yedi yaş olduğu tespit edilmiştir (Gönültaş, 2009). ABD’de yapılan bir araştırmada şiddet içeren ve içermeyen suçlar için suçlu davranışları, geç ergenlik dönemi diye tabir edilen 17-18 yaş arası daha yüksektir, ancak yetişkinlik döneminde azalma gösterdiği bulunmuştur (Hirschi ve Gottfredson, 1983; Wolfgang, Figlio ve Sellin, 1987). ABD’de yapılan araştırma ile bizim bulduğumuz sonuçların örtüştüğünü. Gönültaş’ın (2009)’da yapmış olduğu araştırma ile benzerlik gösterdiğini söyleyebiliriz.

Türkiye’de kırsal bölgede 2018, 2019, 2020 yıllarının toplamına göre uyuşturucu kullanana çocukların yaş durumuna baktığımızda 13 yaşında % 0.9, 14 yaşında % 3.0, 15 yaşında %6.1, 16 yaşında %16.1, 17 yaşında %19.6, 18 yaşında %45,2 olarak

bulunmuştur (Şekil 4.19). Yapılan araştırmalarda çocukların suç işleme oranları, uyuşturucu kullanımına başlama yaşıyla çakışan, geç ergenlik döneminde zirve yaptığını göstermektedir (Sweeten, Piquero, ve Steinberg, 2013). Örneğin, Kuzey Batı İngiltere'deki tedavi hizmeti alan uyuşturucu kullanıcılarının %45'i ilk eroin kullanım yaşını 15 ile 19 arasında olduğunu bildirmiştir (Degenhardt ve diğerleri, 2013). Çalışmamızda da en çok uyuşturucu kullanım yaşı %45.2 ile 18 yaş bulunmuştur. İngiltere'deki bu çalışma ile örtüşmektedir.

Türkiye'de kırsal bölgede 2018, 2019, 2020 yıllarında eğitim durumuna göre uyuşturucu kullanımına baktığımızda %25,2 ile ortaokul mezunu ve %30.4 ile ilkokul mezunu çocuklarda en yüksek oranda olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.20). Altinkaya'nın (2010) yapmış olduğu anket çalışmasında, %56 ile ilkokul mezunu ve okuryazar olmayanların en çok uyuşturucu kullandığını tespit etmiştir (Altinkaya, 2010). Eğitim seviyesi düştükçe uyuşturucu kullanımının arttığını söyleyebiliriz.

Türkiye'de kırsal bölgede 15-18 yaş arası 2018, 2019, 2020 yıllarında suça sürüklenen çocuklardan alkol kullanım durumuna baktığımızda %22.9 ile 17 yaş, % 52.1 ile 18 yaşlarında daha çok tüketildiği bulunmuştur (Çizelge 4.21). Literatür taramasına baktığımızda genelde yaşın artması ile birlikte alkol tüketiminin de arttığı yönündedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde adli işlem gören gençlerin %78'nin yakın zamanda alkol veya uyuşturucu madde kullandığı tespit edilmiştir (Belenko ve Logan, 2003). Alkol ve Diğer Uyuşturuculara İlişkin 2007 Avrupa Okul Anketi Projesi'nin ESPAD (According to the results of the 2007 European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs)'nin sonuçlarına göre, tüm ergenlerin dörtte biri ile üçte birinin alkol kullandığı tespit edilmiştir. Ayrıca, ikinci "Uluslararası Öz Rapor Suçluluğu Çalışması" (International Self-Report Delinquency Study (ISR2D) kapsamında 30 ülkede 7, 8 ve 9. sınıf öğrencileri arasında yapılan ankette tüm yaşamları boyunca %60,6'nın alkol kullandığı tespit edilmiştir (Steketee ve diğerleri, 2013). Bizim yaptığımız çalışma ile uyumlu olduğunu söyleyebiliriz.

Türkiye'de kırsal bölgede 2018, 2019, 2020 yıllarında suça sürüklenen çocukların eğitim durumuna göre alkol kullanım durumuna baktığımızda %21.6'sı ilkokul mezunu, %19.7'si ortaokul mezunu, %20.8'i lise mezunu, %22.1'i lise öğrencisi olarak

bulunmuştur (Çizelge 4.22).Yukarıda belirttiğimiz gibi yaşla birlikte alkol tüketiminin de arttığı görülmektedir. Burada da lise çağlarında alkol tüketiminin arttığı anlaşılmaktadır.

Türkiye’de ve tüm Dünya da uyuşturucu kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Uyuşturucu kullanımının özellikle çocuk yaşlarda başlaması ileriki yaşlarda bu bağımlılığı artırmakta bu maddeyi temin etmek için suç işlemeye yönelme riski taşımaktadır. Çocuklar tarafından uyuşturucu vb. bağımlılık yapıcı maddelerini kullanılmasının engellenmesi suçlulukla mücadeleye büyük katkı sağlayacaktır. Uluslararası alanda yapılan araştırmalarda bu yöndedir. Örneğin Xue ve arkadaşlarının (2009), yapmış olduğu bir çalışmada madde bağımlılığının suçlu bir yaşam tarzını kolaylaştırdığını ve suç davranışında bulunan bir kişinin alkol ve uyuşturucu bağımlısı olma olasılığının daha yüksek olduğunu iddia ederek suç ile uyuşturucu arasında güçlü bir bağ olduğunu iddia etmiştir. (Xue, Zimmerman ve Cunningham, 2009).

Uyuşturucu kullanımıyla ilgili olarak, uyuşturucu kullanımı ve suç arasındaki bağlantıya ilişkin çok sayıda kesitsel ve boylamsal çalışmadan elde edilen verileri özetlemek (30 çalışmanın meta-analizinde) gerekirse "uyuşturucu kullananlar için suç işleme olasılığının uyuşturucu kullanmayanlara göre 2,8 ila 3,8 kat daha fazla olduğu" sonucuna varılmıştır. Esrar kullanıcıların ise kullanmayanlara göre yaklaşık 1,5 kat daha fazla olduğu ortaya çıkarılmıştır (Bennett ve diğerleri, 2008). Popovici ve arkadaşları da (2012) yapmış oldukları çalışmada da suç işleme ile esrar kullanımı arasında yakın bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur (Popovici ve diğerleri, 2012).

Suçun altında yatan nedenler yukarıda belirtilen açıklamalardan daha karmaşık olduğu bir gerçektir (Bennett ve Holloway, 2009; Seddon, 2000). ABD’de yapılan başka bir araştırmada ise, Anglin ve Speckart’ın (1988) erkek metadon hastaların sabıka kayıtlarını ve klinik verilerini inceleyen çalışmasıdır. Bu çalışmadan elde edilen bilgiler uyuşturucu kullanımına başladıktan sonra suç işleme oranlarında ciddi ölçüde artış meydana geldiğini göstermektedir (Hayhurst ve diğerleri, 2017).

Farklı araştırmalar, ergenler arasında alkol ve esrar kullanımının yaygınlığına ilişkin farklı tahminler sunsa da, Türkiye’de uyuşturucu kullanımından kaynaklı tutuklama oranlarının arttığı; uyuşturucu satın alma ve kullanma suçundan ise adli makamlara

sevk edilen kişi sayısında da ciddi artışlar olduğu gör÷lmektedir (Şekil 2.5), (Adli İstatistik, 2012-2019).

Çocuklarda madde kullanımını ve suçluluk arasındaki bağlantının daha iyi anlaşılması, yalnızca altta yatan sebepleri anlamak için değil, aynı zamanda bu sebepler üzerinden hareket ederek spesifik bir önleme ve tedavi programlarının da oluşturulması gerekmektedir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar çocuk suçluluğunun engellenmesine ve suçla mücadelede alınabilecek tedbirlere ışık tutacağı gör÷lmüştür.

KAYNAKLAR

Abel, E. L. (2013). *Marihuana: the first twelve thousand years*. Springer Science ve Business Media.

Abuse, S., ve Administration, M. H. S. (2012). *Comparing and Evaluating Youth Substance Use Estimates from the National Survey on Drug Use and Health and Other Surveys*.

Acar, M. (2006). *Türkiye'de madde bağımlılığı ve gençlik* (Master's thesis, Kırıkkale Üniversitesi).

Addolorato, G., Castelli, E., Stefanini, G. F., Casella, G., Caputo, F., Marsigli, L., ve GHB Study Group. (1996). An open multicentric study evaluating 4-hydroxybutyric acid sodium salt in the medium-term treatment of 179 alcohol dependent subjects. *Alcohol and Alcoholism*, 31(4), 341-345.

Adli İstatistik, (2012-2019). Erişim Tarihi 15.05.2022, <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/> adl-istatistikler-yayin-arsivi

Akgün, M. ve Çetin, K. (2012). *Madde Bağımlılığı Tedavisi*, KOMDB Türkiye 2012 Uyuşturucu Raporu, KOMDB/TUBĞM Yayınları, Yayın No:92, Ankara, ss.80-91.

Alexander, M. (2010). *The new Jim Crow: Mass incarceration in the age of colorblindness*. New York: The New Press.

Allen R. M. and Young S. J. (1978) Phencyclidineinduced psychosis. *Am. J. Psychiatr.* 135, 1081.

Allgulander, C., Ljungberg, L. and Fisher, L. D. (1987). Long-term prognosis in addiction on sedative and hypnotic drugs analyzed with the Cox regression model. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 75, 52 1-53 1.

Altinkaya, Ö. (2010). *2007-2009 yılları arasında Adana ilinde uyuşturucu madde kaynaklı suçları işleyen bireylerin sosyodemografik özelliklerinin incelenmesi* (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

American Dictionary, (2022). E.T.:12.04.2022, <https://ahdictionary.com/word/search.html?q=%20COCAINE>

Ameriks, K., & Clarke, D. M. (2000). *Aristotle: Nicomachean Ethics*. Cambridge University Press.

Anon, (1915). 200,000 Drug users in United States; government report says the number of addicts has been overestimated. Figures based on the tax enforcement of Harrison Anti-Narcotic law has been a big success. *The New York Times* (Sun., Aug. 29, 1915), 12.

Anon. (1894). Vin Mariani's case; What Prof. Fennel of Cincinnati said in vindication of this tonic. *The New York Times* (Wed., Oct. 28, 1894), 9.

Altıok A. D. (2013). Adana il merkezindeki lise öğrencilerinin alkol ve uyuşturucu yatkınlığının araştırılması ve 2000 yılı çalışma sonuçları ile kıyaslanması.

Appelboom, T. (1991). La consommation de coca dans l'Histoire. *Verhandelingen-Koninklijke Academie voor Geneeskunde van België*, 53, 497 – 505.

Arnold, D. (1997). Making men in her own image: Gender, text, and textile in Qaqachaka. In R. Howard-Malverde (Ed.), *Creating context in Andean cultures* (pp. 99 – 133).

Ash, A. L. (1948). Hemp—production and utilization. *Economic Botany*, 2(2), 158-169.

Askitopoulou, H., Ramoutsaki, I. A., ve Konsolaki, E. (2002, December). Archaeological evidence on the use of opium in the Minoan world. In *International Congress Series* (Vol. 1242, pp. 23-29). Elsevier.

Ateş, E. C., (2021). *Kriminalistik Kitabı. I.bölüm kriminalistik ünitesi. Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ders kitabı*, Ankara.

Auwärter, V., Dresen, S., Weinmann, W., Müller, M., Pütz, M., ve Ferreirós, N. (2009). 'Spice'and other herbal blends: harmless incense or cannabinoid designer drugs?. *Journal of mass spectrometry*, 44(5), 832-837.

Bakaoukas, M. (2005). The conceptualisation of 'Crime'in Classical Greek Antiquity: From the ancient Greek'crime'(krima) as an intellectual error to the christian'crime'(crimen) as a moral sin. ERCES (European and International research group on crime, Social Philosophy and Ethics).

Bakırcı, F.; (2008). "Hobbes'ta Sözleşmenin Kökeni Akıl mıdır?", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.63, S.3, s.1.

Balanova, S., Parsche, F., ve Pirsig, W. (1992). First identification of drugs in Egyptian mummies. *Naturwissenschaften*, 79, 358.

Barnes, H. E. (1934). The story of punishment. *The Monist*, 44(a).

Barter, J. (2004). *Opium*. Lucent Books.

Bassindale, T. (2011). Benzylpiperazine: the New Zealand legal perspective. *Drug testing and analysis*, 3(7-8), 428-429.

Baumann, M. H., Solis, E., Watterson, L. R., Marusich, J. A., Fantegrossi, W. E., ve Wiley, J. L. (2014). Baths salts, spice, and related designer drugs: the science behind the headlines. *Journal of neuroscience*, 34(46), 15150-15158.

Baumann, M. H., ve Volkow, N. D. (2016). Abuse of new psychoactive substances: threats and solutions. *Neuropsychopharmacology*, 41(3), 663-665.

Baxter Jr, E. (2015). *Complete crime scene investigation handbook*. CRC press.

- Beccaria, C., Newman, G. R., & Marongiu, P. (2017). *On crimes and punishments*. Routledge..
- Becker, W. C., Sullivan, L. E., Tetrault, J. M., Desai, R. A., ve Fiellin, D. A. (2008). Non-medical use, abuse and dependence on prescription opioids among US adults: psychiatric, medical and substance use correlates. *Drug and alcohol dependence*, 94(1-3), 38-47.
- Beers, M.H., ve R. Berkow (1999). *The Merck Manual of Diagnosis and Therapy*. 17th edition. Whitehouse Station, NJ: Merck Research Laboratories,
- Belenko, S., Knight, D., Wasserman, G. A., Dennis, M. L., Wiley, T., Taxman, F. S., ve Sales, J. (2017). The juvenile justice behavioral health services cascade: a new framework for measuring unmet substance use treatment services needs among adolescent offenders. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 74, 80–91.
- Belenko, S., ve Logan, T. K. (2003). Delivering more effective treatment to adolescents: improving the juvenile drug court model. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 25(3), 189–211.
- Belenko, S., ve Peugh, J. (2005). Estimating drug treatment needs among state prison inmates. *Drug and Alcohol Dependence*, 77, 269–281.
- Bell, C., Slim, J., Flaten, H. K., Lindberg, G., Arek, W., ve Monte, A. A. (2015). Butane hash oil burns associated with marijuana liberalization in Colorado. *Journal of medical toxicology*, 11(4), 422-425.
- Bey, T., ve Patel, A. (2007). Phencyclidine intoxication and adverse effects: a clinical and pharmacological review of an illicit drug. *The California journal of emergency medicine*, 8(1), 9.
- Bieri, S., Brachet, A., Veuthey, J. L., ve Christen, P. (2006). Cocaine distribution in wild *Erythroxylum* species. *Journal of ethnopharmacology*, 103(3), 439-447.
- Birnbaum, H. G., White, A. G., Schiller, M., Waldman, T., Cleveland, J. M., ve Roland, C. L. (2011). Societal costs of prescription opioid abuse, dependence, and misuse in the United States. *Pain medicine*, 12(4), 657-667.
- Bittmann, B., Carter, W. E., Scheffer, K. G., Bray, W., ve Dollery, C. (1983). On coca chewing and high-altitude stress. *Current Anthropology*, 24(4), 527-529.
- Blakemore, P. R., ve White, J. D. (2002). Morphine, the Proteus of organic molecules. *Chemical communications*, (11), 1159-1168.
- Blumstein, A., ve Beck, A. J. (1999). Population growth in US prisons, 1980–1996. In M. Tonry ve J. Petersilia (Eds.), *Prisons* (pp. 17–61). Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Bolton, R. (1976). Andean coca chewing: a metabolic perspective. *American Anthropologist*, 78(3), 630-634.

- Bowden, M. (2011). BZP and New Zealand's alternative approach to prohibition.[An interview with Matt Bowden by Paul Trevorrow]. *Drug testing and analysis*, 3(7-8), 426-427.
- Boyum, D. A., ve Kleiman, M. A. (2002). Substance abuse policy from a crime-control perspective. *Crime: Public policies for crime control*. Oakland, CA: Institute for Contemporary Studies, 331-382.
- Brady, L. R., ve Tyler Jr, V. E. (1959). The biosynthesis of clavine alkaloids. *Planta Medica*, 7(03), 225-233.
- Brownstein, H. H. (2016). Drugs and violent crime. In *The handbook of drugs and society* (pp. 371-86). John Wiley and Sons, Ltd West Sussex UK.
- Brownstein, M. J. (1993). A brief history of opiates, opioid peptides, and opioid receptors. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 90(12), 5391.
- Bruhn, J. G., De Smet, P. A. G. M., El-Seedi, H. R., ve Beck, O. (2002). Mescaline use for 5700 years. *Lancet*, 359, 1866.
- Brungardt, M. P. (2006). Drugs. In J. M. Francis (Ed.), *Iberia and the Americas: Culture, politics, and history: A multidisciplinary encyclopedia* (pp. 414–419). Santa Barbara, CA: ABC-CLIO.
- Bryan, J. (2018). Even today, morphine remains a popular opioid analgesic for cancer-related pain. *The Pharmaceutical Journal*, <https://www.pharmaceutical-journal.com/news-and-analysis/even-today-morphine-remains-a-popular-opioid-analgesic-for-cancer-relatedpain/11120070>. article.
- Bukten, A., Skurtveit, S., Stangeland, P., Gossop, M., Willersrud, A. B., Waal, H., ... ve Clausen, T. (2011). Criminal convictions among dependent heroin users during a 3-year period prior to opioid maintenance treatment: a longitudinal national cohort study. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 41(4), 407-414.
- Burchard, R. E., Bolton, R., Heath, D. B., Hill, M. H., Hopp, M., Leonard, W. R., ... ve Wilson, C. S. (1992). Coca chewing and diet. *Current Anthropology*, 33(1), 1-24.
- Burghardt, L. C., Ayers, J. W., Brownstein, J. S., Bronstein, A. C., Ewald, M. B., ve Bourgeois, F. T. (2013). Adult prescription drug use and pediatric medication exposures and poisonings. *Pediatrics*, 132(1), 18-27.
- Cadet, J. L., Brannock, C., Jayanthi, S., ve Krasnova, I. N. (2015). Transcriptional and epigenetic substrates of methamphetamine addiction and withdrawal: evidence from a long-access self-administration model in the rat. *Molecular neurobiology*, 51(2), 696-717.
- Cardinal, R. N., ve Everitt, B. J. (2004). Neural and psychological mechanisms underlying appetitive learning: links to drug addiction. *Current opinion in neurobiology*, 14(2), 156-162.

Carr, S. (1995). *Exquisitely simple or incredibly complex: The theory of entoptic phenomena*. Newcastle: University of Newcastle upon Tyne.

Carson, E. A. (2015). *Prisoners in 2014*. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics.

Cartmell, L. W. , Aufderheide, A. C. , Springfield, A. , Weems, C. , ve Arriaza, B. (1991). The frequency and antiquity of prehistoric coca-leaf-chewing practices in northern Chile: Radioimmunoassay of a cocaine metabolite in human-mummy hair. *Latin American Antiquity*, 2, 260 – 268.

Cartmell, L. W., Aufderheide, A. C., Springfield, A., Buikstra, J., Arriaza, B., ve Weems, C. (1994). Radioimmunoassay for cocaine in mummy hair to determine antiquity and demography of coca leaf chewing practices in Southern Peru and Northern Chile. *Eres*, 5(1), 83–95.

Cartmell, L. W., Aufderhide, A., & Weems, C. (1991). Cocaine metabolites in pre-Columbian mummy hair. *The Journal of the Oklahoma State Medical Association*, 84(1), 11-12.

Centers for Disease Control and Prevention. (1990). Multistate outbreak of poisonings associated with illicit use of gamma hydroxy butyrate. *MMWR: Morbidity and mortality weekly report*, 39(47), 861-863.

Cerdá, M., Santaella, J., Marshall, B. D., Kim, J. H., ve Martins, S. S. (2015). Nonmedical prescription opioid use in childhood and early adolescence predicts transitions to heroin use in young adulthood: a national study. *The Journal of pediatrics*, 167(3), 605-612.

Childress, A. R., Mozley, P. D., McElgin, W., Fitzgerald, J., Reivich, M., ve O'Brien, C. P. (1999). Limbic activation during cue-induced cocaine craving. *American Journal of Psychiatry*, 156(1), 11-18.

Chin, M. Y., Kreutzer, R. A., ve Dyer, J. E. (1992). Acute poisoning from gamma-hydroxybutyrate in California. *Western Journal of Medicine*, 156(4), 380.

Chisum, W.J., 2007. *Reconstruction Using Bloodstain Evidence*. In: Chisum, W.J.,

Ciccarone, D. (2019). The triple wave epidemic: supply and demand drivers of the US opioid overdose crisis. *The International journal on drug policy*, 71, 183.

Clarke, R., ve Merlin, M. (2016). *Cannabis: evolution and ethnobotany*. Univ of California Press.

Clement, B. A., Goff, C. M., ve Forbes, T. D. A. (1997). Toxic amines and alkaloids from *Acacia berlandieri*. *Phytochemistry*, 46(2), 249-254.

Codeine, (2022). E.T.: 23.04.2022, <https://www.drugs.com/monograph/codeine.html>, The American Society of Health-System Pharmacists.

Cohen B. D., Luby, E. D., Rosenbaum E. D., and Gottlieb (1960) Combined sensory and sensory deprivation. *Comp. Psychiatr.* 1, 135

Compton, D. R., Johnson, M. R., Melvin, L. S., ve Martin, B. R. (1992). Pharmacological profile of a series of bicyclic cannabinoid analogs: classification as cannabimimetic agents. *Journal of Pharmacology and Experimental Therapeutics*, 260(1), 201-209.

Compton, D. R., Rice, K. C., De Costa, B. R., Razdan, R. K., Melvin, L. S., Johnson, M. R., ve Martin, B. R. (1993). Cannabinoid structure-activity relationships: correlation of receptor binding and in vivo activities. *Journal of Pharmacology and Experimental Therapeutics*, 265(1), 218-226.

Compton, W. M., Jones, C. M., ve Baldwin, G. T. (2016). Relationship between nonmedical prescription-opioid use and heroin use. *New England Journal of Medicine*, 374(2), 154-163.

Coning, E., ve Stølsvik, G. (2013). United Nations Office on Drugs and Crime. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, 28(1), 189-204.

Contreras, P. C., Monahan, J. B., Lanthorn, T. H., Pullan, L. M., DiMaggio, D. A., Handelmann, G. E., ve O'Donohue, T. L. (1987). Phencyclidine. *Molecular neurobiology*, 1(3), 191-211.

Controlled Substances Act, (1970). E.T.: 20.04.2022, https://en.wikipedia.org/wiki/Controlled_Substances_Act.

Cooper, H., Moore, L., Gruskin, S., ve Krieger, N. (2005). The impact of a police crackdown on drug injectors' ability to practice harm reduction: A qualitative study. *Social Science ve Medicine*, 61, 673-684.

Corazza, O., Demetrovics, Z., van den Brink, W., ve Schifano, F. (2013). 'Legal highs' an inappropriate term for 'Novel Psychoactive Drugs' in drug prevention and scientific debate. *International Journal of Drug Policy*, 24(1), 82-83.

Corazza, O., ve Roman-Urrestarazu, A. (Eds.). (2017). *Novel psychoactive substances: Policy, economics and drug regulation*. Springer.

Corsen, G., Reves, J. G., ve Stanley, T. H. (1988). Intravenous anesthesia and analgesia. *The Journal of the American Society of Anesthesiologists*, 68(5), 831-831.

Cottencin, O., Rolland, B., ve Karila, L. (2014). New designer drugs (synthetic cannabinoids and synthetic cathinones): Review of literature. *Current Pharmaceutical Design*, 20(25), 4106-4111.

Cumston, CG (2018). *Tıp Tarihine Giriş: Firavunlar Zamanından XVIII. Yüzyılın Sonuna Kadar* (Cilt 3). Routledge.

ÇELİK, M. V. (2006). Madde bağımlılığı ile mücadelede ortaöğretim öğretmenlerinin yeri ve önemi (Elazığ ili örneği)/Role and importance high school teachers in fighting

drug addiction (case of Elazığ city).

Dart, R. C., Surratt, H. L., Cicero, T. J., Parrino, M. W., Severtson, S. G., Bucher-Bartelson, B., ve Green, J. L. (2015). Trends in opioid analgesic abuse and mortality in the United States. *New England Journal of Medicine*, 372(3), 241-248.

Dasgupta, A. (2020). *Fighting the Opioid Epidemic: The Role of Providers and the Clinical Laboratory in Understanding Who is Vulnerable*. Elsevier. (pp. 1-15).

Davenport-Hines, R. (2003). *The pursuit of oblivion: A global history of narcotics*. WW Norton ve Company.

De Ridder, M. (2000). *Heroin: Vom Arzneimittel zur Droge*. Campus Verlag.

DeForest, P., Gaennslen, R., Lee, H., 1983. *Forensic Science: An Introduction to Criminalistics*. McGraw-Hill, New York.

Degenhardt, L., Gisev, N., Trevena, J., Larney, S., Kimber, J., Burns, L., ... ve Weatherburn, D. (2013). Engagement with the criminal justice system among opioid-dependent people: a retrospective cohort study. *Addiction*, 108(12), 2152-2165.

Demirbaş, T., (2010). *Kriminoloji, seçkin yayınları*, Ankara. 3. Baskı. ISBN 978-975-02-1375-5

DeWit, D. J., Offord, D. R., ve Wong, M. (1997). Patterns of onset and cessation of drug use over the early part of the life course. *Health education ve behavior*, 24(6), 746-758.

Dobkin de Rios, M. (1984). *Hallucinogens, cross-cultural perspectives*. University of New Mexico Press.

Domino, E. F., ve Warner, D. S. (2010). Taming the ketamine tiger. *The Journal of the American Society of Anesthesiologists*, 113(3), 678-684.

Douglas, J., & Munn, C. (1992). *Violent Crime Scene Analysis: Modus Operandi, Signature, and Staging*.

Douglas, JE, Burgess, AW, Burgess, AG ve Ressler, RK (2013). *Suç sınıflandırma el kitabı: Şiddet suçlarını araştırmak ve sınıflandırmak için standart bir sistem* . John Wiley ve Oğulları.

Dransart, P. (1997). *Cultural transpositions: Writing about rites in the Llama corral* . In R. Howard-Malverde (Ed.), *Creating context in Andean cultures* (pp. 85 – 98) .

Dreser, H. (1898). *Pharmacologisches über einige Morphiderivate*, *Deutsche medizinische Wochenschrift, Vereins Beilage*, 185.

Durlauf, S. N., ve Nagin, D. S. (2011). Imprisonment and crime: Can both be reduced? *Criminology and Public Policy*, 10, 13–54.

- Ebadi, M. (2006). Pharmacodynamic basis of herbal medicine. CRC press.
- El Sohly, M. A. , Brenneisen, R. , ve Jones, A. B. (1991). Coca past: Chemical analysis and smoking experiments. *Journal of Forensic Sciences*, 36, 93 – 103.
- Elibol, Ş. S. (1998). 11-15 yaş arası mala yönelik suç işlemiş eğitim demografik özellikleri (Yüksek lisans tezi, Adli Tıp Enstitüsü).
- Elliott, D. S., ve Ageton, S. S. (1980). Reconciling race and class differences in self-reported and official estimates of delinquency. *American sociological review*, 95-110.
- Elliott, S. (2011). Current awareness of piperazines: pharmacology and toxicology. *Drug testing and analysis*, 3(7-8), 430-438.
- El-Seedi, H. R., De Smet, P. A., Beck, O., Possnert, G., ve Bruhn, J. G. (2005). Prehistoric peyote use: alkaloid analysis and radiocarbon dating of archaeological specimens of *Lophophora* from Texas. *Journal of ethnopharmacology*, 101(1-3), 238-242.
- Erickson, P. G., Riley, D. M., Cheung, Y. W., ve O'Hare, P. A. (Eds.). (1997). Harm reduction: A new direction for drug policies and programs. Toronto, Canada: University of Toronto Press.
- Fetting, M. (2015). Perspectives on Substance Use, Disorders, and Addiction: With Clinical Cases. SAGE Publications.
- Field, L. M., Dorrance, D. E., Krzeminska, E. K., ve Barsoum, L. Z. (1993). Effect of nitrous oxide on cerebral blood flow in normal humans. *BJA: British Journal of Anaesthesia*, 70(2), 154-159.
- Fierns, E. (1991). Kaynaklar Archeologiques et artistiques de la consommation de coca dans l'Amerique Prehispanique. *Verhandelingen-Koninklijke Academie voor Geneeskunde van Belgie*, 53, 463 – 485.
- Fiorella, D., Rabin, R. A., ve Winter, J. C. (1995). Role of 5-HT_{2A} and 5-HT_{2C} receptors in the stimulus effects of hallucinogenic drugs II: reassessment of LSD false positives. *Psychopharmacology*, 121(3), 357-363.
- Fisher, D. (2010). Royal Wales. University of Wales Press.
- Fogger, S., ve McGuinness, T. M. (2015). Adolescents at risk: Pain pills to heroin: Part II. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 53(2), 27-30.
- Forer, L. G. (1994). A rage to punish: The unintended consequences of mandatory sentencing. New York: Norton.
- Freese, T. E., Miotto, K., ve Reback, C. J. (2002). The effects and consequences of selected club drugs. *Journal of substance abuse treatment*, 23(2), 151-156.
- Freye E (2009). Pharmacology and Abuse of Cocaine, Amphetamines, Ecstasy and

Related Designer Drugs. University Düsseldorf, Germany: Springer. p. 110. ISBN 978-90-481-2447-3.

FRIEND, Celeste (2006), "Social Contract Theory: Thomas Hobbes," Internet Encyclopedia of Philosophy (Elektronik olarak ulaşılabilir adres):

Furst, P. T. (1976). *Hallucogens And Culture*. Chandler ve Sharp Publishers.

Gabai, R. V. (1997). *Francisco Pizarro and his brothers: the illusion of power in sixteenth-century Peru*. University of Oklahoma Press.

Gabra, S. (1956). Çağlar boyunca gelincik türleri ve afyon. *Bulletin de l'Institut d'Egypte*, XXXVII (I) Oturum 1954-1955, 39-56.

Gade, D. W. (1979). Inca and colonial settlement, coca cultivation and endemic disease in the tropical forest. *Journal of Historical Geography*, 5, 263 – 280.

Gaedcke F (1855). "Ueber das Erythroxylin, Dargestellt aus den Blättern des in Südamerika cultivirten Strauches Erythroxyton Coca"

Gagliano, J. A. (1963). The coca debate in colonial Peru. *The Americas*, 20, 43 – 63.

Gahlinger, P. M. (2004). Club drugs: MDMA, gamma-hydroxybutyrate (GHB), Rohypnol, and ketamine. *American family physician*, 69(11), 2619-2626.

Gallagher, M. B., & Thornton, J. I. (2011). Trace evidence in crime reconstruction. In *Crime Reconstruction* (pp. 247-297). Academic Press, San Diego.

Gallimberti, L., Spella, M. R., Soncini, C. A., ve Gessa, G. L. (2000). Gamma-hydroxybutyric acid in the treatment of alcohol and heroin dependence. *Alcohol*, 20(3), 257-262.

Galloway, G. P., Frederick, S. L., Staggers Jr, F. E., Gonzales, M., Stalcup, S. A., ve Smith, D. E. (1997). Gamma-hydroxybutyrate: an emerging drug of abuse that causes physical dependence. *Addiction*, 92(1), 89-96.

Galloway, G. P., Frederick-Osborne, S. L., Seymour, R., Contini, S. E., ve Smith, D. E. (2000). Abuse and therapeutic potential of gamma-hydroxybutyric acid. *Alcohol*, 20(3), 263-269.

Garland, D. (2001). *The culture of control: Crime and social order in contemporary society*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Gawin, F. H., & Ellinwood Jr, E. H. (1989). Cocaine dependence. *Annual review of medicine*, 40(1), 149-161.

Gerdeman, G. L., Partridge, J. G., Lupica, C. R., ve Lovinger, D. M. (2003). It could be habit forming: drugs of abuse and striatal synaptic plasticity. *Trends in neurosciences*, 26(4), 184-192.

Girard, J. E. (2017). *Criminalistics*. Jones & Bartlett Learning.

Göç İdaresi Başkanlığı, (2021). E.T.: 25.04.2022, <https://www.goc.gov.tr/uyusturucuya-bagli-olumler-gecen-yila-gore-yuzde-26-azaldii-merkezicerik#:~:text=Uyu%C5%9Fturucuya%20ba%C4%9F1%C4%B1%20%C3%B6lenlerin%20say%C4%B1s%C4%B1%202018,26'1%C4%B1k%20azal%C4%B1%C5%9Fla>

Gönültaş, M. B. (2009). Adana ilinde mala ve şahsa karşı suç işleyen çocukların sosyo demografik özelliklerinin ortaya konulması. Sağlık Bilimler Enstitüsü.

Green, S. M., ve Johnson, N. E. (1990). Ketamine sedation for pediatric procedures: part 2, review and implications. *Annals of emergency medicine*, 19(9), 1033-1046.

Griffiths, P., Sedefov, R., Gallegos, A. N. A., ve Lopez, D. (2010). How globalization and market innovation challenge how we think about and respond to drug use: 'Spice' a case study. *Addiction*, 105(6), 951-953.

Grinspoon, L., ve Bakalar, J. B. (1981). Coca and cocaine as medicines: an historical review. *Journal of ethnopharmacology*, 3(2-3), 149-159.

Guo, L., Winzer, T., Yang, X., Li, Y., Ning, Z., He, Z., ... ve Ye, K. (2018). The opium poppy genome and morphinan production. *Science*, 362(6412), 343-347.

Gurschler, I. (2019). The fourfold discovery of Mescaline (1896–1919). *Monatshefte für Chemie-Chemical Monthly*, 150(5), 941-947.

Hackney, A. C. (2017). Doping, performance-enhancing drugs, and hormones in sport: mechanisms of action and methods of detection. Elsevier. pp.91-101

Hamarneh, S. (1972). Pharmacy in medieval Islam and the history of drug addiction. *Medical history*, 16(3), 226-237.

Hammersley, R., Forsyth, A., Morrison, V., ve Davies, J. B. (1989). The relationship between crime and opioid use*. *British Journal of Addiction*, 84(9), 1029-1043.

Hamowy, R. (2003). FA Hayek and the common law. *Cato J.*, 23, 241.

Harnack, E. (1899). Ueber die Einwirkung des Schwefelwasserstoffs und der Säuren auf den Blutfarbstoff.

Harner, M. J. (Ed.). (1973). *Hallucinogens and shamanism*. Oxford: Oxford University Press.

Hastorf, CA (1987). Üst Mantaro Vadisi, Peru'da koka'nın (*Erythroxylum coca*, *erythroxylaceae*) arkeolojik kanıtı. *Ekonomik Botanik*, 41, 292 – 301.

Hayhurst, K. P., Pierce, M., Hickman, M., Seddon, T., Dunn, G., Keane, J., ve Millar, T. (2017). Pathways through opiate use and offending: A systematic review. *International Journal of Drug Policy*, 39, 1-13.

Hedegaard, H., Miniño, A. M., ve Warner, M. (2020). Drug overdose deaths in the United States, 1999-2018.

Henry, R. J., ve Jerrell, R. G. (1990). Ambient nitrous oxide levels during pediatric sedations. *Pediatr Dent*, 12(2), 87-91.

Hirschi, T., ve Gottfredson, M. (1983). Age and the explanation of crime. *American journal of sociology*, 89(3), 552-584.

Hodgson, B. (2001). *In the arms of Morpheus: The tragic history of laudanum, morphine, and patent medicines*. Firefly Books Limited.

Hofmann, A. (2013). *LSD: my problem child*. Oxford University Press.

Horowitz, H., Sung, H. E., ve Foster, S. E. (2006). The role of substance abuse in US juvenile justice systems and populations. *Corrections Compendium*, 31(1), 1-26.

<http://www.iep.utm.edu/s/soccont.htm#SH2a>, Erişim tarihi: 13.04.2022).

Huizinga, D. (2000). Co-occurrence of delinquency and other problem behaviors. US Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.

Huizinga, D., ve Jakob-Chien, C. (1998). The contemporaneous co-occurrence of serious and violent juvenile offending and other problem behaviors.

Inciardi, J. A. (1992). *The war on drugs II: The continuing epic of heroin, cocaine, crack, crime, AIDS, and public policy (Vol. 2)*. McGraw-Hill Humanities, Social Sciences ve World Languages.

Jaenisch, R., ve Bird, A. (2003). Epigenetic regulation of gene expression: how the genome integrates intrinsic and environmental signals. *Nature genetics*, 33(3), 245-254.

Jandarma gov.tr., (2022). E.T. 13.04.2022. <https://www.jandarma.gov.tr/jandarma-tarafindan-korunan-tesisler>.

Jenkins, A. J., Llosa, T., Montoya, I., ve Cone, E. J. (1996). Identification and quantitation of alkaloids in coca tea. *Forensic Science International*, 77(3), 179-189.

Johnson, L. D., O'Malley, P. M., Bachman, J. G., ve Schulenberg, J. E. (2006). *Monitoring the Future: National Results on Adolescent Drug Use. Overview of Key Findings 2005*. NIH Publication No. 06-5882. National Institute on Drug Abuse (NIDA).

Johnston, L. D., O'Malley, P. M., Miech, R. A., Bachman, J. G., ve Schulenberg, J. E. (2014). *Monitoring the Future national survey results on drug use: 1975-2013: Overview, key findings on adolescent drug use*.

Jones, C. M. (2013). *Heroin use and heroin use risk behaviors among nonmedical users*

of prescription opioid pain relievers—United States, 2002–2004 and 2008–2010. *Drug and alcohol dependence*, 132(1-2), 95-100.

Jones, CM, Mack, KA ve Paulozzi, LJ (2013). Farmasötik aşırı doz ölümleri, Amerika Birleşik Devletleri, 2010. *Jama*, 309 (7), 657-659.

Jonson, C. L. 2011. The impact of imprisonment on reoffending: A meta-analysis. Unpublished doctoral dissertation, University of Cincinnati, OH.

Joseph, H., Stancliff, S., ve Langrod, J. (2000). Methadone maintenance treatment (MMT): a review of historical and clinical issues. *The Mount Sinai Journal of Medicine*, New York, 67(5-6), 347-364.

Kamienski, L. (2016). *Shooting up: a short history of drugs and war*. Oxford University Press.

Kapoor, L. (1995). *Opium poppy: botany, chemistry, and pharmacology*. CRC Press.

Katzung, B. G., Masters, S. B., ve Trevor, A. J. *Basic ve clinical pharmacology*. Vol. 8. 2004.

Kauffman, R. E., Banner, W., Berlin, C. M., Blumer, J. L., Gorman, R. L., Lambert, G. H., ... ve Temple, A. R. (1992). Guidelines for monitoring and management of pediatric patients during and after sedation for diagnostic and therapeutic procedures. *Pediatrics*, 89(6), 1110-1115.

Kim, G., Green, S. M., Denmark, T. K., ve Krauss, B. (2003). Ventilatory response during dissociative sedation in children—a pilot study. *Academic Emergency Medicine*, 10(2), 140-145.

King, L. A., ve Kicman, A. T. (2011). A brief history of ‘new psychoactive substances’. *Drug testing and analysis*, 3(7-8), 401-403.

King, L. A., ve Sedefov, R. (2007). Early-warning system on new psychoactive substances: operating guidelines.

Klein, M. T., Kalam, M., Trout, K., Fowler, N., ve Terry, M. (2015). Mescaline concentrations in three principal tissues of *Lophophora williamsii* (Cactaceae): implications for sustainable harvesting practices. *Haseltonia*, 2015(20), 34-42.

Kloner, R. A., Hale, S., Alker, K., & Rezkalla, S. (1992). The effects of acute and chronic cocaine use on the heart. *Circulation*, 85(2), 407-419.

Kolodny, A., Courtwright, D. T., Hwang, C. S., Kreiner, P., Eadie, J. L., Clark, T. W., ve Alexander, G. C. (2015). The prescription opioid and heroin crisis: a public health approach to an epidemic of addiction. *Annual review of public health*, 36, 559-574.

Krikorian, A. D. (1975). Were the opium poppy and opium known in the ancient Near East? *Journal of the History of Biology*, 95-114.

- Kritikos, P. G., ve Papadaki, S. P. (1967). The history of the poppy and of opium and their expansion in antiquity in the eastern Mediterranean area (pp. 17-38). UN.
- Kwan, P., ve Brodie, M. J. (2004). Phenobarbital for the treatment of epilepsy in the 21st century: a critical review. *Epilepsia*, 45(9), 1141-1149.
- Lanza, V., Mercadante, S., ve Pignataro, A. (1988). Effects of halothane, enflurane, and nitrous oxide on oxyhemoglobin affinity. *Anesthesiology*, 68(4), 591-594.
- Lapin, I. (2001). Phenibut (β -phenyl-GABA): A tranquilizer and nootropic drug. *CNS drug reviews*, 7(4), 471-481.
- LeNoue, S. R., ve Riggs, P. D. (2016). Substance abuse prevention. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics*, 25(2), 297–305.
- Leone, M. A., Vigna-Taglianti, F., Avanzi, G., Brambilla, R., ve Faggiano, F. (2010). Gamma-hydroxybutyrate (GHB) for treatment of alcohol withdrawal and prevention of relapses. *Cochrane database of systematic reviews*.
- Lerner, R. M., ve Galambos, N. L. (1998). Adolescent development: Challenges and opportunities for research, programs, and policies. *Annual review of psychology*, 49(1), 413-446.
- Lester, C. E. , ve Foster, A. (1846). The life and voyages of Americus Vesputius; with illustrations concerning the navigator; and the discovery of the New World. New York: Baker ve Scribner.
- Letcher, A. (2008). *Shroom: A cultural history of the magic mushroom*. Harper Collins.
- Lewin, L. (1931). *Phantastica; narcotic and stimulating drugs, their use and abuse*.
- Lindberg, L. D., Boggess, S., Porter, L., ve Williams, S. (2000). *Teen risk-taking: A statistical report*. Washington, DC: Urban Institute.
- Linton, H. B., ve Langs, R. J. (1962). Subjective reactions to lysergic acid diethylamide (LSD-25): Measured by a questionnaire. *Archives of General Psychiatry*, 6(5), 352-368.
- Lipsey, M. W., ve Derzon, J. H. (1998). Predictors of violent or serious delinquency in adolescence and early adulthood: a synthesis of longitudinal research. (From *Serious and Violent Juvenile Offenders: Risk Factors and Successful Interventions*, P 86-105, 1998, Rolf Loeber, David P. Farrington, eds.-See NCJ-171234).
- List of psychotropic substances under international control, (1971).E.T.: 15.04.2022, <http://www.incb.org/pdf/e/list/green.pdf>.
- Lombroso, C. (1911). *Crime, its causes and remedies (Vol. 3)*. Little, Brown.
- Lozano, L. A. B. , ve Santillan, P. O. (2004). Mate de coca y episodio depresivo. *Medicina Naturista*, 5, 223 – 232.

- Löscher, W., ve Rogawski, M. A. (2012). How theories evolved concerning the mechanism of action of barbiturates. *Epilepsia*, 53, 12-25.
- Luby E. D., Cohen R. C., Rosenbaum B., Gottlieb J. S, and Kelly R. (1959) Study of a new schizophrenomimetic drug: Sernyl. *Arch. NeuroL Psychiat.* 81, 363-369.
- MacCoun, R., ve Reuter, P. (2001). *Drug war heresies: Learning from other vices, times, and places.* New York: Cambridge University Press.
- Madras, B. K. (2016). The growing problem of new psychoactive substances (NPS). In *Neuropharmacology of new psychoactive substances (NPS)* (pp. 1-18). Springer, Cham.
- Mantegazza, P. (1859). *Coca Experiences.* reproduced in Andrews, G. and Solomon, D.(eds) *The Coca Leaf and Cocaine Papers*, New York and London, Harcourt Brace Jovanovich.
- Mariani, A. (1896). *Coca and its therapeutic application.* New York: J. N. Jaros.
- McAuliffe WE, Gordon RA (1980). Reinforcement and the combination of effects: summary of a theory of opiate addiction. *NIDA Res Monogr* 30: 137–141.
- McDougall, C., Cohen, M. A., Swaray, R., ve Perry, A. (2003). The costs and benefits of sentencing: A systematic review. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 587, 160–177.
- McLaughlin, G. T. (1973). *Cocaine: The history and regulation of a dangerous drug .* *Cornell Law Review*, 58, 537 – 573.
- Mears, D. P., ve Cochran, J. C. (2015). *Prisoner reentry in the era of mass incarceration.* Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mehling, R., ve Triggle, D. J. (2009). *Hallucinogens.* Infobase Publishing.
- Mehmedic, Z., Chandra, S., Slade, D., Denham, H., Foster, S., Patel, A. S., ve ElSohly, M. A. (2010). Potency trends of Δ^9 -THC and other cannabinoids in confiscated cannabis preparations from 1993 to 2008. *Journal of forensic sciences*, 55(5), 1209-1217.
- Meier, M. H., Caspi, A., Ambler, A., Harrington, H., Houts, R., Keefe, R. S., ... & Moffitt, T. E. (2012). Persistent cannabis users show neuropsychological decline from childhood to midlife. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 109(40), E2657-E2664.
- Meissner, C. F. W. (1819). Über Pflanzenalkalien: II. Über ein neues Pflanzenalkali (Alkaloid). *J. Chem. Phys*, 25, 377-381.
- Menzel, S. H. (1996). *Fire in the Andes: U.S. foreign policy and cocaine politics in Bolivia and Peru.* New York: University Press of America.

Merlin, M. D. (2003). Archaeological evidence for the tradition of psychoactive plant use in the old world. *Economic Botany*, 57(3), 295-323.

Methadone, (2022). E:T:: 23.04.2022 <https://americanaddictioncenters.org/methadone-addiction/pros-cons> "Methadone Oral: Side Effects".

Mitchell, O., Cochran, J. C., Mears, D. P., ve Bales, W. D. (2017). The effectiveness of prison for reducing drug offender recidivism: A regression discontinuity analysis. *Journal of Experimental Criminology*, 13(1), 1-27.

Moffitt, T.E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: a developmental taxonomy. *Psychol.* pp. 674-701

Montoya, I. D. ve Chilcoat, H. D. (1996). Epidemiology of coca derivatives use in the Andean region: A tale of five countries. *Substance Use ve Misuse*, 31, 1227 – 1240.

Morgan, C. J., Curran, H. V., ve Independent Scientific Committee on Drugs (ISCD). (2012). Ketamine use: a review. *Addiction*, 107(1), 27-38.

Morris, N. (1952). Corpus Delicti and Circumstantial Evidence. *LAW QUARTERLY REVIEW*, 68(271), 391-396.

Mortimer, W. G. (1901). Peru: History of coca, "The Divine Plant" of the Incas, with an introductory account of the Incas and Andean Indians of today. New York: J. H. Vail and Company.

Mullen, T. A. (1992). Rule Without Reason: Requiring Independent Proof of the Corpus Delicti as a Condition of Admitting an Extrajudicial Confession. *USFL Rev.*, 27, 385.

Nagin, D., Cullen, F. T., ve Jonson, C. L. (2009). Imprisonment and reoffending. In M. Tonry (Ed.), *Crime and Justice* (Vol. 38, pp. 115–200). Chicago: University of Chicago Press.

National Institute on Drug Abuse (NIDA) (April 2013). "Heroin". *DrugFacts*. U.S. National Institutes of Health.

National Survey on Drug Use and Health (2020). Erişim Tarihi: 30.01.2022. <https://www.samhsa.gov/data/release/2020-national-survey-drug-use-and-health-nsduh-releases>

Neal, J. M., Sato, P. T., Howald, W. N., ve McLaughlin, J. L. (1972). Peyote alkaloids: Identification in the Mexican cactus *Pelecyphora aselliformis* Ehrenberg. *Science*, 1131-1133.

Negrete, J. (1980). The Andean region of South America: Indigenous coca chewing in the rural areas and coca paste smoking in the cities. In G. Edwards ve A. Arif (Eds.), *Drug problems in the sociocultural context: A basis for policies and programme planning* (pp. 56 – 63). Geneva: World Health Organization.

- Nestler EJ (1992). Molecular mechanisms of drug addiction. *J Neurosci* 12: 2439–2450.
- Nichols, D. E. (2004). Hallucinogens. *Pharmacology ve therapeutics*, 101(2), 131-181.
- Nicholson, K. L., ve Balster, R. L. (2001). GHB: a new and novel drug of abuse. *Drug and alcohol dependence*, 63(1), 1-22.
- Niemann A (1860). "Ueber eine neue organische Base in den Cocablättern". *Archiv der Pharmazie*. 153 (2 and 3): 129–155, 291–308. doi:10.1002/ardp.18601530202. S2CID 98195820
- Novak, M., Salemink, C. A., ve Khan, I. (1984). Biological activity of the alkaloids of *Erythroxylum coca* and *Erythroxylum novogranatense*. *Journal of ethnopharmacology*, 10(3), 261-274.
- O'Brien CP, Volkow N, Li TK (2006). What's in a word? Addiction versus dependence in DSM-V. *Amer J Psychiatry* 163: 764–765.
- Ogalde, J. P., Arriaza, B. T., ve Soto, E. C. (2009). Identification of psychoactive alkaloids in ancient Andean human hair by gas chromatography/mass spectrometry. *Journal of Archaeological Science*, 36, 467–472.
- Ogunbodede, O., McCombs, D., Trout, K., Daley, P., ve Terry, M. (2010). New mescaline concentrations from 14 taxa/cultivars of *Echinopsis* spp.(Cactaceae) ("San Pedro") and their relevance to shamanic practice. *Journal of ethnopharmacology*, 131(2), 356-362.
- Online Etymology Dictionary (2022). Erişim Tarihi: 16.04.2022 https://www.etymonline.com/search?q=crime&ref=searchbar_searchhint
- Ott, J. (1993). *Pharmactheon: entheogenic drugs, their plant sources and history*. Kennewick: The Natural Products.
- Oxenham, M. F., Locher, C., Cuong, N. L., ve Thuy, N. K. (2002). Identification of *Areca catechu* (betel nut) residues on the dentitions of Bronze Age inhabitants of Nui Nap northern Vietnam. *Journal of Archaeological Science*, 29(9), 909–917.
- Ozen, S., Ece, A., Oto, R., Tirasci, Y., & Goren, S. (2005). Juvenile delinquency in a developing country: A province example in Turkey. *International journal of law and psychiatry*, 28(4), 430-441.
- Pakiz, B., Reinherz, H. Z., ve Giaconia, R. M. (1997). Early risk factors for serious antisocial behavior at age 21: a longitudinal community study. *American Journal of Orthopsychiatry*, 67(1), 92.
- Parkerson, P. T. (1983). The Inca coca monopoly: Fact or legal fiction? *Proceedings of the American Philosophical Society*, 127, 107 – 123.
- Passie, T., Halpern, J. H., Stichtenoth, D. O., Emrich, H. M., ve Hintzen, A. (2008).

The pharmacology of lysergic acid diethylamide: a review. *CNS neuroscience ve therapeutics*, 14(4), 295-314.

Patterson, T. C. (1971). Central Peru: its population and economy. *Archaeology*, 24(4), 316-321.

Petersilia, J. (2003). *When prisoners come home: Parole and prisoner reentry*. New York: Oxford University Press.

Petherick, W. A., & Turvey, B. (2008). Behavioural evidence analysis: Ideo-deductive method of criminal profiling. In *Criminal profiling: An introduction to behavioural evidence analysis* (pp. 133-153).

Petherick, W. A., Turvey, B. E., & Ferguson, C. E. (Eds.). (2009). *Forensic criminology*. Academic Press.

Pierce, M., Hayhurst, K., Bird, S. M., Hickman, M., Seddon, T., Dunn, G., ve Millar, T. (2015). Quantifying crime associated with drug use among a large cohort of sanctioned offenders in England and Wales. *Drug and alcohol dependence*, 155, 52-59.

Plowman, T. (1982). The identification of coca (*Erythroxylum* species): 1860–1910. *Botanical Journal of the Linnean Society*, 84, 329 – 353.

Plowman, T. (1976). Orthography of *Erythroxylum* (*Erythroxylaceae*). *Taxon*, 25(1), 141-144.

Plowman, T. (1984). The Origin, Evolution, and Diffusion of Coca, *Erythroxylum* spp., in South and Central America in Pre-Columbian Plant Migration. *Papers of the Peabody Museum of Archaeology and Ethnology Cambridge, Mass*, 76, 125-163.

Plowman, T. (1985). Coca chewing and the botanical origins of coca (*Erythroxylum* SSPP.) in South America.

Plowman, T. (1986). Four new species of *Erythroxylum* (*Erythroxylaceae*) from northeastern Brazil. *Brittonia*, 189-200.

Plowman, T. (1987). Ten new species of *Erythroxylum* (*Erythroxylaceae*) from Bahia, Brazil. *Publication/Field Museum of Natural History (USA)*.

Plowman, T. (1988). New taxa of *Erythroxylum* (*Erythroxylaceae*) from the Venezuelan Guayana. *Brittonia*, 256-268.

Popovici, I., Homer, J. F., Fang, H., ve French, M. T. (2012). Alcohol use and crime: findings from a longitudinal sample of US adolescents and young adults. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 36(3), 532-543.

Prescott, L. F. (1983). Safety of the benzodiazepines. In: *The Benzodiazepines. From Molecular Biology to Clinical Practice*, Costa, E. (Ed.), Raven Press, New York, pp. 253-265.

Prescott, W. H. (1851). *History of the conquest of Peru; with a preliminary view of the civilization of the Incas*. New York: Harper and Brothers.

Rafferty, S. M. (2002). Identification of Nicotine by gas chromatography/mass spectroscopy analysis of smoking pipe residue. *Journal of Archaeological Science*, 29(8), 897–907.

Randrup A. and Munkvad I. (1967) Stereotypic activities produced by amphetamine in several species and man. *Psychopharmacol.* 11, 300.

Rassool GH (2009). *Alcohol and Drug Misuse: A Handbook for Students and Health Professionals*. London, England: Routledge. p. 113. ISBN 9780203871171.

Reich, D. L., ve Silvey, G. (1989). Ketamine: an update on the first twenty-five years of clinical experience. *Canadian Journal of Anaesthesia*, 36(2), 186-197.

Reid, S. T. (2017). *Crime and criminology*. Wolters Kluwer Law & Business.

Remington, JP (2006). *Remington: Eczacılık bilimi ve uygulaması (Cilt 1)*. Lippincott Williams ve Wilkins.

Ritter, J. M., Flower, R. J., Henderson, G., Loke, Y. K., MacEwan, D., ve Rang, H. P. (2020). *Rang Y Dale. Farmacología*. Elsevier.

Rivera, M. A., Aufderheide, A. C., Cartmell, L. W., Torres, C. M., ve Langsjoen, O. (2005). Antiquity of coca-leaf chewing in the south central Andes: a 3,000 year archaeological record of coca-leaf chewing from northern Chile. *Journal of psychoactive drugs*, 37(4), 455-458.

Rivier, L. (1981). Analysis of alkaloids in leaves of cultivated *Erythroxylum* and characterization of alkaline substances used during coca chewing. *Journal of Ethnopharmacology*, 3(2-3), 313-335.

Robbins, T. W., ve Everitt, B. J. (2002). Limbic-striatal memory systems and drug addiction. *Neurobiology of learning and memory*, 78(3), 625-636.

Romanowski, K. S., Barsun, A., Kwan, P., Teo, E. H., Palmieri, T. L., Sen, S., ve Greenhalgh, D. G. (2017). Butane hash oil burns: a 7-year perspective on a growing problem. *Journal of Burn Care ve Research*, 38(1), e165-e171.

Roman-Urrestarazu, A., Robertson, R., Yang, J., McCallum, A., Gray, C., McKee, M., ve Middleton, J. (2018). European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction has a vital role in the UK's ability to respond to illicit drugs and organised crime. *bmj*, 362.

Rosenfeld, M. (1984). Contract and justice: The relation between classical contract law and social contract theory. *Iowa L. Rev.*, 70, 769.

Rossow, I., Pape, H., ve Wichstrom, L. (1999). Young, wet ve wild? Associations between alcohol intoxication and violent behaviour in adolescence. *Addiction*, 94(7),

1017–1031.

SAMHSA.,(2012). Abuse, Substance. "Mental Health Services Administration." Results from the 20102011 (2011).

Schifano, F., Chiappini, S., Corkery, J. M., ve Guirguis, A. (2018). Abuse of prescription drugs in the context of novel psychoactive substances (NPS): A systematic review. *Brain Sciences*, 8(4), 73.

Schlumpberger, B. O., ve Renner, S. S. (2012). Molecular phylogenetics of *Echinopsis* (Cactaceae): Polyphyly at all levels and convergent evolution of pollination modes and growth forms. *American Journal of Botany*, 99(8), 1335-1349.

Scholl, L., Seth, P., Kariisa, M., Wilson, N., ve Baldwin, G. (2019). Drug and opioid-involved overdose deaths—United States, 2013–2017. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 67(51-52), 1419.

Schuckit MA (2012). Editor's corner: editorial in reply to the comments of Griffith Edwards. *J Stud Alcohol Drug* 73: 521–522.

Schultes, R. E., ve Hofmann, A. (1979). *Plants of the gods: origins of hallucinogenic use*. New York.

Schultz, W. (2004). Neural coding of basic reward terms of animal learning theory, game theory, microeconomics and behavioural ecology. *Current opinion in neurobiology*, 14(2), 139-147.

Searle, W. S. (1881). *A new form of nervous disease. Together with an essay on Erythroxyton coca*. New York: Fords, Howard, ve Hulbert.

Seddon, T. (2000). Uyuşturucu-suç bağlantısını açıklamak: Teorik, politika ve araştırma konuları. *Sosyal Politika Dergisi*, 29 (1), 95-107.

Seddon, T. (2006). Drugs, crime and social exclusion: social context and social theory in British drugs–crime research. *British Journal of Criminology*, 46(4), 680-703.

Sedefov, R., Gallegos, A., King, L., Lopez, D., Auwärter, V., Hughes, B., ve Griffiths, P. (2009). Understanding the 'Spice' phenomenon. *Thematic papers*, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.

Seely, K. A., Lapoint, J., Moran, J. H., ve Fattore, L. (2012). Spice drugs are more than harmless herbal blends: A review of the pharmacology and toxicology of synthetic cannabinoids. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 39(2), 234–243.

Sharma, G. K. (1979). Significance of eco-chemical studies of cannabis. *Science and Culture Calcutta*, 45(8), 303-307.

Shulgin, A., ve Shulgin, A. (1992). *PiHKAL. A chemical love story*, 1991.

- Small, E. (1975). The case of the curious Cannabis.
- Small, E. (2007). Cannabis as a source of medicinals, nutraceuticals, and functional foods. *Advances in medicinal plant research* 2007., 1-39.
- Small, E. (2014). Hemp fiber and composites for the 21st century. *Natural fibers and composites*. Studium Press, Houston, 29-64.
- Small, E. (2015). Evolution and classification of Cannabis sativa (marijuana, hemp) in relation to human utilization. *The botanical review*, 81(3), 189-294.
- Small, E., ve Marcus, D. (2002). Hemp: A new crop with new uses for North America. *Trends in new crops and new uses*, 24(5), 284-326.
- Smith, K. M. (1999). Drugs used in acquaintance rape. *Journal of the American Pharmaceutical Association* (1996), 39(4), 519-525.
- Smith, P., Goggin, C., ve Gendreau, P. (2002). The effects of prison sentences and intermediate sanctions on recidivism: general effects and individual differences. Ontario, Canada: Solicitor General of Canada.
- Sollier, P. (1905). La conscience et ses degrés. *Revue Philosophique de la France et de l'Étranger*, 60, 329-354.
- Späth, Ernst (1919). "Über die Anhalonium-Alkaloide I. Anhalin ve Mezcalin". *Monatshefte für Chemie und Verwandte Teile Anderer Wissenschaften* (Almanca).
- Spohn, C., ve Holleran, D. (2002). The effect of imprisonment on recidivism rates of felony offenders: A focus on drug offenders. *Criminology*, 40, 329–358.
- Springfield, A. C., Cartmell, L. W., Aufderheide, A. C., Buikstra, J., ve Ho, J. (1993). Cocaine and metabolites in the hair of ancient Peruvian coca leaf chewers. *Forensic Science International*, 63(1-3), 269-275.
- Steketee, M., Jonkman, H., Berten, H., ve Vettenburg, N. (2013). Alcohol use among adolescents in Europe: environmental reasearch and preventive actions. the Verwey-Jonker Institute.
- Stobo, J. D., Traill, T. A., Hellmann, D. B., Ladenson, P. W., ve Petty, B. G. (1996). *The principles and practice of medicine*. McGraw Hill Professional.
- Streatfeild, D. (2001). *Cocaine: An unauthorized biography*. New York: Picador/St. Martin's Press.
- Streatfeild, D. (2003). *Cocaine: an unauthorized biography*. Macmillan.
- Strickland, T. L., Mena, I., Villanueva-Meyer, J., Miller, B. L., Cummings, J., Mehringer, C. M., ... & Myers, H. (1993). Cerebral perfusion and neuropsychological consequences of chronic cocaine use. *The Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences*.

Stuntz, W. J. (2011). *The collapse of American criminal justice*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Sumner, J. (2000). *The natural history of medicinal plants*. Timber press.

Sweeten, G., Piquero, A. R., ve Steinberg, L. (2013). Age and the explanation of crime, revisited. *Journal of youth and adolescence*, 42(6), 921-938.

Tarter, R. E., Ammerman, R. T., ve Ott, P. J. (Eds.). (2013). *Handbook of substance abuse: Neurobehavioral pharmacology*. Springer Science ve Business Media.

Tasman, A., Kay, J., Lieberman, J. A., First, M. B., ve Riba, M. (Eds.). (2015). *Psychiatry*, 2 Volume Set. John Wiley ve Sons.

TDK, (2022). *Türk Dil Kurumu sözlüğü*, E.T. 16.04.2022.

Tellier, P. P. (2002). Club drugs: is it all ecstasy? *Pediatric annals*, 31(9), 550-556.

The Journal of the American Medical Association, (1920). May 8, 1920, 1318.

Timberlake, D. S. (2009). A comparison of drug use and dependence between blunt smokers and other cannabis users. *Substance use ve misuse*, 44(3), 401-415.

Tonry, M. (1994). Racial politics, racial disparities, and the war on crime. *Crime ve Delinquency*, 40, 475–494.

Tonry, M. (2011). *Punishing race: A continuing American dilemma*. New York: Oxford University Press.

Toprak, S., Akgül Kalkan, E., Günaydın, U., Ersoy, G., Şirin, G., & Şam, B. (2007). 1990-2000 Yılları Arasında İstanbul'da Yüksek Doz Uyuşturucu Ölümleri. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 4.

Trease, G. E. (1964). *Pharmacy in history* (Vol. 784). Baillière, Tindall and Cox.

Trecki, J., Gerona, R. R., ve Schwartz, M. D. (2015). Synthetic cannabinoid-related illnesses and deaths. *N Engl J Med*, 373(2), 103-107.

Tricot, J. P. (1991). [Cocaine: Half a century of therapeutic use (18000-1930)] . *Verhandelingen-Koninklijke Academie voor Geneeskunde van Belgie*, 53, 487 – 496.

Turvey, B. E. (2008). *Case linkage: Offender modus operandi and signature*.

Turvey, B.E. (Eds.), *Crime Reconstruction*. Academic Press, Boston, pp. 313–360.

TÜİK., (2021). E.T. 13.04.2022.
<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109>

Ulrich A (2005). "The Nazi Death Machine: Hitler's Drugged Soldiers". *Spiegel Online*. Der Spiegel, 6 May 2005. Archived from the original on 19 December 2017. Retrieved 12 August 2014

Understanding the Epidemic | Drug Overdose | CDC Injury Center. 2018; Available from: <https://www.cdc.gov/drugoverdose/epidemic/index.html>.

United Nations Office of Drugs and Crime (1996). World Drug Report 1996 http://www.unodc.org/documents/wdr2015/World_Drug_Report_1996.pdf.

United Nations Office of Drugs and Crime (2015). World Drug Report 2015 http://www.unodc.org/documents/wdr2015/World_Drug_Report_2015.pdf.

United Nations Office of Drugs and Crime, report on LSD, (1998). E.T. 27.03.2022, <http://www.drugfreeworld.org/drugfacts/lsd/international-statistics.html>

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) The challenge of new psychoactive substances. A report from the Global SMART Programme UNODC, Vienna (2013)

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) World drug report 2016 United Nations publication, Vienna (2016)

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) World drug report 2013 United Nations publication, Vienna (2013)

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) World drug report 2015 United Nations publication, Vienna (2015)

United Nations Office on Drugs and Crime, (2001). Resolution 44/14. Measures to promote the exchange of information on new patterns of drug use and on substances consumed. [Internet]. The Commission on Narcotic Drugs;. https://www.unodc.org/unodc/en/Resolutions/resolution_2001-03-29_6.html [Ref list]

Unnever, J., ve Gabbidon, S. L. (2011). A theory of African American offending: Race, racism, and crime. Routledge.

UNODC, (2004). Drug Annual Report

UNODC-United Nations Office on Drugs and Crime. (2013). The challenge of new psychoactive substances (A Report from the Global SMART Programme).

Van Der Merwe, N. J. (1975). Cannabis smoking in 13th–14th century Ethiopia: chemical evidence. In V. Rubin (Ed.), Cannabis and culture (pp. 77–80). The Hague: Mouton.

Vardarlı, T. (1998). Kaçakçılık Mevzuatı. Muğla: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla

Vespucci, A. (1894). The Letters of Amerigo Vespucci and other Documents illustrative of his Career, trans. Clements R. Markham. London, 42.

Vickers, M. D. (1969). Gammahydroxybutyric acid. International anesthesiology clinics, 7(1), 75-90.

Villettaz, P., Killias, M., ve Zoder, I. (2006). The effects of custodial vs. noncustodial sentences on re-offending: A systematic review of the state of knowledge. Philadelphia: The Campbell Collaboration Crime and Justice Group.

Volgin, Andrey D.; Yakovlev, Oleg A.; Demin, Constantin A.; Alekseeva, Polina A.; Kyzar, Evan J.; Collins, Christopher; Nichols, David E.; Kalueff, Allan V., (2019). "Understanding Central Nervous System Effects of Deliriant Hallucinogenic Drugs through Experimental Animal Models". ACS Chemical Neuroscience. 10 (1): 143–154.

Volkow, N. D., Koob, G. F., ve McLellan, A. T. (2016). Neurobiologic advances from the brain disease model of addiction. *New England Journal of Medicine*, 374(4), 363-371.

Von Ungern-Sternberg, B. S., Regli, A., Frei, F. J., RITZ, E. M. J., Hammer, J., Schibler, A., ve Erb, T. O. (2007). A deeper level of ketamine anesthesia does not affect functional residual capacity and ventilation distribution in healthy preschool children. *Pediatric anesthesia*, 17(12), 1150-1155.

Vries, F. C. (1966). Ernest Klein, "A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language", vol. I, AK (Book Review). *Neophilologus*, 50(4), 475.

Wacquant, L. (2010). Class, race, and hyperincarceration in revanchist America. *Daedalus*, 139, 74–90.

Walter, H. 1938. Esrar. S.875-909. İçinde: OV Kirchner, E. Loew, C. Schröter ve W. Wangerin (eds). *Lebengeschichte der Blütenpflanzen Mitteleuropas*, Cilt. 2. Eugen Ulment, Stuttgart. (Almanca).

Warner, M. (2009). Increase in fatal poisonings involving opioid analgesics in the United States, 1999-2006 (No. 22). US Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Health Statistics.

Weisheit, R., & White, W. L. (2009). *Methamphetamine: Its history, pharmacology and treatment*. Simon and Schuster.

Well, J. (1980). Coca and tropical colonization in Bolivia: The adaptiveness of a cash crop. *Central Issues in Anthropology*, 2, 15 – 25.

West, K. (2008). *Cocaine and Crack*. Infobase Publishing.

Wexler, P. (2014). *Encyclopedia of toxicology*. Elsevier/Academic Press, Pages 698-701.

Whelan, P. J., ve Remski, K. (2012). Buprenorphine vs methadone treatment: A review of evidence in both developed and developing worlds. *Journal of neurosciences in rural practice*, 3(01), 45-50.

White, H., ve Gorman, D. (2000). Dynamics of the Drug-Crime. *Criminal justice*, 1, 151-218.

- White, M. (2009). The pornography of grief—and the devalued poignancy of the poppy. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/politics/blog/2009/nov/11/pornography-of-grief-poppy-michael-white>.
- White, P. F. (1982). Ketamine-its pharmacology and therapeutic uses. *Anesthesiology*, 56, 119-136.
- Widom, C. S., ve White, H. R. (1997). Problem behaviours in abused and neglected children grown up: Prevalence and co-occurrence of substance abuse, crime and violence. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 7(4), 287–310.
- Wilkins, C., Rychert, M., Byrska, B., Van Hout, M. C., Corazza, O., Roman-Urrestarazu, A., ve Corazza, O. (2017). *Novel Psychoactive Substances: Policy, Economics and Drug Regulation*.
- Wink, M., ve Van Wyk, B. E. (2008). *Mind-altering and poisonous plants of the world (Vol. 464)*. Portland: Timber Press.
- Wise, R. A. (2004). Dopamine, learning and motivation. *Nature reviews neuroscience*, 5(6), 483-494.
- Wolff, P. (1932). Drug Addiction—A World-Wide Problem. *Journal of the American Medical Association*, 98(25), 2175-2184.
- Wolfgang, M. E., Figlio, R. M., ve Sellin, T. (1987). *Delinquency in a birth cohort*. University of Chicago Press.
- Wood, D. M., Brailsford, A. D., ve Dargan, P. I. (2011). Acute toxicity and withdrawal syndromes related to gamma-hydroxybutyrate (GHB) and its analogues gamma-butyrolactone (GBL) and 1, 4-butanediol (1, 4-BD). *Drug Testing and Analysis*, 3(7-8), 417-425.
- Woods JH, Schuster CR (1971). Opiates as reinforcing stimuli. In: Thompson T, Pickens R (eds). *Stimulus Properties of Drugs*. Appleton, Century, Crofts: New York. pp 163–175.
- World Drug Report (2020). Booklet 2 (pdf). [S.l.]: United Nations Office on Drugs and Crime. June 2020. p. 25. ISBN 978-92-1-148345-1.
- World Drug Report, (2021). E.T.: 25.04.2022, <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/wdr2021.html>
- Wright, C. (2015). Consuming habits: Today’s subject of addiction. *Subjectivity*, 8(2), 93-101.
- Wright, C. A. (1874). XLIX.—On the action of organic acids and their anhydrides on the natural alkaloïds. Part I. *Journal of the Chemical Society*, 27, 1031-1043.
- Xue, Y., Zimmerman, M. A., ve Cunningham, R. (2009). Relationship between alcohol use and violent behavior among urban African American youths from adolescence to

emerging adulthood: A longitudinal study. *American journal of public health*, 99(11), 2041-2048.

Yarmolinsky, A., ve Rettig, R. A. (Eds.). (1995). *Federal regulation of methadone treatment*.

Yavuzer, H. (1993). *Aile ve Okul. Çocuk ve Suç*. Ankara: Remzi Kitabevi.

Zagorevski, D. V., ve Loughmiller-Newman, J. A. (2012). The detection of nicotine in a late Mayan period flask by gas chromatography and liquid chromatography mass spectrometry methods. *Rapid Communications in Mass Spectrometry*, 26, 403–411.

Zanda, M. T., ve Fattore, L. (2017). Novel psychoactive substances: a new behavioral and mental health threat. In *Addictive substances and neurological disease* (pp. 341-353). Academic Press.

Zarkin, G. A., Cowell, A. J., Hicks, A. J., Mills, M. J., Belenko, S., Dunlap, L. J., ve Keyes, V. (2015). Lifetime benefits and costs of diverting substance-abusing offenders from state prison. *Crime ve Delinquency*, 61, 829–850.

Zawilska, J. B., Kacela, M., ve Adamowicz, P. (2020). NBOMes—highly potent and toxic alternatives of LSD. *Frontiers in Neuroscience*, 78.

Zedeck, B. E., ve Zedeck, M. S. (2007). *Forensic Pharmacology*. Infobase Publishing.

Zgaia, A. O., Irimie, A., Sandesc, D., Vlad, C., Lisencu, C., Rogobete, A., ve Achimas-Cadariu, P. (2015). The role of ketamine in the treatment of chronic cancer pain. *Clujul Medical*, 88(4), 457.

Zimmermann, U. S., Winkelmann, P. R., Pilhatsch, M., Nees, J. A., Spanagel, R., ve Schulz, K. (2009). Kasuistik: Entzugszeichen und abhängigkeitsyndrom nach "spice gold"-konsum. *Deutsches Ärzteblatt International*.

EKLER
EK-1

OBS VERİSİ TALEP EDECEK PERSONELİN		TALEP EDİLEN VERİNİN		YAPILACAK ÇALIŞMANIN	
ADI SOYADI	:Ercan ALTINSOY	SUÇ TÜRÜ BAŞLIĞI	:Suça Şüphelenen Çocuklar.	BAŞLIĞI	: Doğal ve Senteetik Uyuşturucu Maddeleri, Suça Şüphelenen Çocuklar ve Çocuk Suçların Kriminal Açından Modellenmesi
RÜTBESİ	:J.Asb.Kd.Bçvş.	ALT BAŞLIĞI	:18 yaş altı suça şüphelenen (suç işleyen) çocukların suç türlerinin tanımı..	ALANI	:Suça şüphelenen çocuklar
SICIL NU	:1989/709	TARİH ARALIĞI	:2017-2018-2019-2020	YAZARLARI	: Ercan ALTINSOY
PBİK	:1119965	OLAY BİLGİLERİ	:18 yaş altı suç işleyen çocukların karışmış olduğu tüm olay türleri..	YAYIM TÜRÜ	: Y.Lisans Tezi ve Y.Lisansian tezinden elde edilen verilerin yayımında.
BİRLİMİ	:Öğretim Başkanlığı				
OBS VERİSİ TANZİM EDECEK PERSONELİN (Hangi birimden veri talep ediliyorsa personel bilgileri doldurulacak onaylı metnekiip imzalanacaktır)					
ADI SOYADI	:Ercan ALTINSOY	TALEP EDİLME NEDENİ		AMAÇ VE KAPSAMI	Doğal ve sentetik uyuşturucu maddeleri ile suça şüphelenen çocuklar ve çocuk suçların kriminal açıdan modellenmesi. Çocukların suça şüphelenmesini etkileyen faktörlerin neler olduğu, hangi suç türlerini daha çok işledikleri ve nedenlerinin ortaya çıkarılması.
RÜTBESİ	:J.Asb.Kd.Bçvş..		Y.Lisans Tezi		
SICIL NU	:1989/709				
PBİK	:111.99.65				
BİRLİMİ	: Adli Bil.Ens.Müdürlüğü				
TARİH	:08.10.2021				
İMZA					

Talep edeceğim verileri beyan ettiğim amaç dışında kullanmayacağımı ve bu verileri kendi çalışmam haricinde başka kişilerle paylaşmayacağımı beyan ederim.

Veri Talep Eden Personelin Birim Amiri İmzası
Ad Soyad : Tahsin KARABULUT
Rütbe : J.Asb.Kd.Bçvş..
Görevi : İdari Kısım Amiri

ON A.Y.K. / 10.10.2021
UYGUNDUR / UYGUN DEĞİLDİR
Doç.Dr. Gökhan İbrahim ÖĞÜNÇ
Öğretim Üyesi
Adli Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ercan ALTINSOY

Doğum Yeri ve Tarihi: Aksaray, 22.01.1971

Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim Durumu

Lise : J.Asb. Hzlm. Okulu Ankara

Lisans : Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi, Kamu Yönetimi, Yönetim ve Organizasyon Bölümü,

Çalıştığı Kurum/Kurumlar: Jandarma Genel Komutanlığı

(e-posta) : ercanaltinsoy@gmail.com

Yayımları:

Makale:

Suçta Sürüklenen Çocuklar Ve Çocuk Suçlarının Kriminal Açıdan İncelenmesi. Güvenlik Bilimleri Dergisi, Mayıs 2022

Kitaplar:

Adli Kimliklendirme ve Adli Tıp, (2022). Adli Kimliklendirme Ünitesi, Jandarma ve sahil Güvenlik Akademisi Yayınları, ISBN: 978-625-445-042-6

Kriminalistk, (2021). İlk Tedbirler Ünitesi, İz Delilleri Ünitesi, Jandarma ve sahil Güvenlik Akademisi Yayınları. ISBN: 978-625-445-036-5

Kongreler:

1) Ercan ALTINSOY, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi 4. Uluslararası Sağlık Bilimleri ve Yaşam Kongresi: Burdur 8-10 Nisan 2021, "DNA'nın Adli Olaylardaki

Önemi” Tam Metin Gönderildi.

2) Ercan ALTINSOY, V. Uluslararası Adli Bilimler ve Hukuk Kongresi 17 Ağustos 2021 Ankara/ Türkiye, “Suça Sürüklenen Çocuklar Ve Çocuk Suçların Soruşturması”

Tam Metin Gönderildi

3) Ercan ALTINSOY, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, II. Uluslararası Güvenlik Kongresi 23-25 Eylül 2021, Ankara, “Adli Olaylardan Elde Edilen DNA’ların Adli İstihbarat Amaçlı Kullanılmasında Yeni Bir Yöntem: DNA Fenotiplendirme”

4) Prof. Dr.Ali KARA ve Ercan ALTINSOY, Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Nahçıvan/ Azerbaycan, 5’inci Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi, 5-6 Kasım 2021/ Nahçıvan/ Azerbaycan. “Uyuşturucu Ve Uyarıcı Madde İle Diğer Parametrelere Göre Suça Sürüklenen Çocuklar Ve Çocuk Suçların Krimnal Açıdan İncelenmesi”

Tam Metin Gönderildi

Projeler: